

keramiske noter 48/2018

24. årgang

Keramikkens Venner

Lyset over Tommerup

I praktik på Tommerup Keramiske Værksted maj 2017
af Katarina Egsgaard

Tilbage på Nørrebro. Efter tre år i Nexø, som studerende ved Designskolens linje for kunsthåndværk, glas og keramik, Danmarks sidste af slagsen. Så der var ikke rigtig andre muligheder end at rykke telt-pælene op - for en tid.

På fjerde semester ligger et *Erhvervsamarbejde*-modul, hvor der er mulighed for at komme ud og snuse til det virkelige liv - hvor man også skal fremstille en prototype. Og det var i den forbindelse, jeg en morgen lige før jul i 2016 ringede til Esben Lyngsaa Madsen, *Tommerup Keramiske Værksted*, for at høre, om jeg måtte komme til Tommerup i foråret som praktikant. Og jeg var heldig: det var på det helt rigtige tidspunkt, forberedelserne til den store jubilæumsudstilling *Store formater - Kløge hænder* på *Clay* med åbning i oktober 2017 ville være godt i gang. Og jeg ville både få mulighed for at se en masse og hjælpe lidt til.

På Nørrebro ligner lejligheden sig selv. Måske lige bortset fra den store tunge kasse, midt på gulvet, hvor der stikker et par ko-ører op. Og det er her eventyret begynder.

Det var tidligt mandag morgen, 1. maj 2017, jeg ankom til *Tommerup* i min mors røde Opel. Temmelig betuttet, tør jeg godt indrømme nu, som jeg sad der i mine lidt for store Kansasbukser og spritnye sikkerhedssko. Jeg skulle være der en måned - midt ude på en mark. Muligvis bo i en gammel skurvogn. Men med mulighed for at opleve tilblivelsesprocessen af giganterne inden for keramik - og ovne, der kan tage 5-6 meter tonstunge former. Om jeg så skulle dele kahyt med andre levende væsener, ville det være det hele værd.

Men jeg havde slet ikke behøvet at ruste mig til cirkuslivet. Efter at have fået kaffe - fra en ganske almindelig stempelkande og i en hvid kop - i *Tommerups* store køkken, kørte Esben mig over til *Naarup Savværk*, et område af smukt istandsatte træbygninger, hvor jeg blev installeret i et lille hus med træk og slip

- varme i radiatorerne og en stor smuk labrador på gårdspladsen, *Elvis*.

Huset skulle jeg dele med Lise Seisbøll, der allerede var flyttet ind i stueetagen, og vores allesammens Gunnar Jakobsen, som ville komme senere (de var i fuld gang med det store 2-bindsværk om *Tommerup Keramiske Værksted*). Og hvem der ellers havde brug for en seng under arbejdet med *Tommerups* store jubilæumsudstilling. Og så var det ellers op på lakridserne...

Det blev til dage med at fodre *Valborg*, *Tommerups* enorme ekstruder (en form for pøsemaskine), hvor mursten i rugbrødsstørrelse kom ud i den anden ende. Skåret på en maskine, udtænkt og konstrueret på stedet af keramikeren John Stephansen i samarbejde med Esben. [Glaserede mursten til dekoration af et svømmebad i Norge af polsk/norske Piotr Nowak].

Sådan oplevedes projekterne generelt på *Tommerup* - fra de store farvestrålende krukker til Marianne Nielsens imponerende næsten to meter høje påskelilje er det, som om metoden bliver udviklet, som arbejdet skrider frem. Men - ud fra et enormt bagkatalog af erfaring med former og formater. Det var fascinerende at høre, hvordan de umiddelbare udfordringer blev løst med en blanding af kreativ tænkning og erfaringer med lignende projekter, der kunne ligge 20-30 år tilbage i tiden: *Erfaringsbaseret viden*. Uvurderlig.

Efter *Valborg* fulgte for mig udbankning af svindplader, pladeteknik, æltning af ler, modellering, kvætsning - i virkeligheden teknikker, der kunne forekomme hvor som helst, hvor der arbejdes med keramik - men her i giga-størrelse. Jeg fik lov til at opleve, hvordan de store gipsforme bliver til - af baljer af gips under Søren Thygesens kølige overblik. Hvordan de større krukker vokser stille og roligt fra dag til dag. Sprøjteglasering, der kan sammenlignes med at bade en elefant, når keramikken er oppe i to meters højde. Den utrolige opmærksomhed, der var i værkstedet, de

øjeblikke, hvor risikoen var stor - som da Gitte Jungersens enorme glasrelieffer skulle vendes et sted mellem himmel og jord. Da Kirsten Justesen i fuld figur skulle op på sin kasse (Titel: *1 x Sort 1:1, 3 x 37 mandetimer på Tommerup 2017*). Da Marianne Nielsens påskelilje skulle rejses - ingen panik. Men professionel parathed. Og skånetæpper, træ til afstivning og boremaskine lige ved hånden.

Magiske øjeblikke var der mange af. De daglige - Ingrid Askelands tålmodige arbejde med tegningen på sin mandshøje flaske, Pernille Pontoppidans skulptur, der blev ved at skyde nye formationer og Gunhild Rudjords komplekse glasurarbejde. De mere højspændte som den dag Morten Løbner Espersens store ubrændte krukke ankom i en kasse, hel! - Når ovnene blev åbnet og svimlende farveorgier, men også mange timers arbejde og risikoen ved alt keramikarbejde var på spil.

Eller når de store værker skulle flyttes, hvilket de blev dagligt. Jeg kom fra en måneds praktik i vidunderlige Louise Hindsgavls hvide univers, hvor tempoet er højt, alle processer og bevægelser hurtige og effektive - til en verden i slowmotion. Når giganterne skulle flyttes, var det, som om de tog en langsom vals gennem de store rum - for det kan på ingen måde betale sig at haste et halvt tons keramik af sted! Og det var med stor ærefrygt og i dyb koncentration, jeg ind imellem ledsagede en transport. Uforglemmelige oplevelser.

I det hele taget var tanker om tiden konstant nærværende - for keramik tager tid! At tænke over - at skabe, tørre, brænde, glasere, brænde igen, transportere - og det tager tid at opøve de evner, de forskellige processer kræver - at blive keramikker. Forhåbentlig tager det også tid at opleve keramikken. Heldigvis er der værker, man aldrig bliver færdig med.

Midt imellem var besøgene af kunstnere, som af Peter Brandes med sine svimlende kunsthistoriske foredrag på en ellers grå tirsdag. Hans arbejde med sin karakteristiske sikre streg på de store krukker - og figuren *Pottemageren*. Eller Kirsten Justesens fine træk og dybe tanker om livet og kunsten. I det hele taget er

køkkenet på *Tommerup* - med de hvide porcelæns-kopper - et sted, hvor tanker om kunst og keramik dagligt bliver delt og diskuteret.

I weekenderne kørte vi til København - Marianne, Mikkel [fra værkstedet] og jeg - i Mikkels gamle bil. Nogle gange havde vi en masse at tale om - om tiden, samfundet og meningen med det hele. Nogle gange lyttede vi bare til Ingrid's kassettebånd med 80'er hits, optaget på den gammeldags facon - fra norsk radio, med de taleafbrydelser og bratte slutninger den slags typisk har. Tidlig mandag morgen mødtes vi så igen - med blødt bagværk, kaffe i Mariannes smukke håndværk, solopgangen og en uges arbejde i Tommerup foran os.

Og en dag var det ovre - maj var væk, og jeg skulle tilbage til Nexø. Til eksamen i *Erhvervssamarbejde* - med min 'prototype' - og så er vi tilbage ved ko-ørerne på stuegulvet.

Per Ahlmann, min søde praktikansvarlige, gav mig undervejs et par paller og satte mig til at pusle med leret selv i et hjørne, i aftentimerne og når der var lidt tid i løbet af dagene. På den nærmeste mark gik noget vidunderligt sortbrunt loddent kødkvæg. Modeller lige ved hånden. Og det intense næsten pink lys i solnedgangen over Tommerup som baggrund. Det blev til en lille ko på størrelse med *Elvis*. Med en hilsen til Theodor Philipsens *Lange skygger · Kvæg på Saltholm*.

Jeg efterlod koen på *Tommerup* - til tørre på en palle. Sendte et par farveskitser og et foto af solnedgangen over Tommerup. Gunhild glaserede den, og et par måneder senere ringede Per. Koen var kommet ud af ovnen og er i de mest vidunderlige farvespil, stående i sin glasursø, præcis, som jeg havde håbet. Den havde været i hænderne på en troldkvinde.

Efter en rum tid med udsigt til stenbrudsengen i Nexø, står den altså nu her øverst oppe. 5. sal på Nørrebro i sin ko-kasse og afventer sin videre skæbne - prototype eller ej. Det samme gør jeg. Men et eventyr rigere. Og uendelig meget erfaring at indhente - men det er jo netop præmissen, når man har med keramik at gøre.

Udstillinger hvor og hvornår – Danmark

ved Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten er udarbejdet på grundlag af afsøgninger på Internettet. Udstillingsoversigten indeholder et udvalg af udstillinger med keramik, gruppeudstillinger, hvor keramik indgår. Oversigten publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger/ændringer.

København

Designmuseum Danmark, Bredgade 68, 1260 København K. Website: <https://designmuseum.dk>.

Ny Carlsberg Glyptotek, Dantes Plads 7, 1556 København V. Website: www.glyptoteket.dk.

Davids Samling, Kronprinsessegade 30, 1306 København K. Website: <https://www.davidmus.dk>. *Rundvisninger: Billetter kan ikke reserveres, men udleveres gratis i museumsbutikken på dagen for rundvisningen. Højest 15 deltagere per omvisning.*

Kastrupgårdsamlingen, Kastrupvej 399, 2770 Kastrup. Website: www.kastrupgaardsamlingen.dk.

Officinet, Bredgade 66, 1260 København K. Website: www.danskekunstaandvaerkere.dk.

Ann Linnemann studie galleri, Kronprinsessegade 51, 1306 København K. Tlf 33 93 35 03. Website: <http://annlinnemann.blogspot.com>.

Butik for Borddækning, Møntergade 6, 1116 København K. Website: www.butikforborddaekning.dk. *Lukker efter 20 år 01.10.18.*

A. Petersen. Collection & Craft, Kløvermarksvej 70, 2300 København S. Website: <http://apetersen.dk>.

→18.08.18 *Legendarisk*. Niels Lauesens værker & skitser - og tidligere elever: Turi Heisselberg Petersen, Ole Jensen, Marianne Nielsen, Søren Thygesen, m.fl. Ann Linnemann studie galleri. *Niels Lauesen var en fantastisk inspirerende alvidende lærer og keramikker. Udstillingen viser en stor samling af Niels Lauesens værker og skitsebøger. Desuden vil tidligere elever fra Kolding Kunsthåndværkerskole synliggøre hver deres erfaring ud fra dette møde med særlig tak til en begavet lærer og kunstner.*

23.08.18-15.09.18 *Material World*. Afgangsudstilling fra glas- og keramiklinjen på Det Kongelige Danske Kunstakademi Bornholm. Katalog. JP/Politikens Hus, Rådhuspladsen 37, 1785 København V. *Keramik og glas af Linea Drescher, Katarina Egsgaard, Elly Glossop, Mette Irmelin Munch, Margrét Elín Þórðardóttir, Christian Rask, Jeppe Søndergaard Hansen, Aviaja Troelsen og Tue Winther.*

23.08.18-29.09.18 *Spatial drawings* - Martin Bodilsen Kaldahl. Ann Linnemann studie galleri. *Martin Bodilsen Kaldahls keramiske skulpturer understreger deres egen fundamentale eksistens i rummet. Gennem formelt præcis bearbejdning af materialerne, får selv den mindste tilfældige og ubetydelige bevægelse i rummet en betydning. Med et skarpt blik for det monumentale i det ubetydelige, arbejder kunstneren på at skabe betingelserne for en intuitiv, rumlig form.*

24.08.18-29.09.18 *Richard Winther*. Konkrete og konstruktive undersøgelser. Maleri, skulptur, grafik, tegning, keramik og fotografi. Banja Rathnov Galleri & Clausens Kunsthandel, Studiestræde 14, 1. sal, 1455 København K. Website: <http://banjarathnov.com>.

07.09.18-27.09.18 *Butik for Borddækning · 10 års jubilæumsudstilling*. Butik for Borddækning.

04.10.18-24.11.18 *Geometric scales* · Karen Bennicke & Masamichi Yoshikawa. Ann Linnemann studie galleri. *Geometri og eksperimentel interesse er fællesnævnerne for Karen Bennicke og japanske Yoshikawa Masamichi. Udstillingen vil præsentere nye værker af begge og sætte de to verdenskendte keramiske kunstnere i en særlig dialog. Hver med deres personlige formsprog vil mødet fortælle om forskelle, synliggøre kulturelle referencer, modsætninger og sammenhænge.*

Masamichi Yoshikawa deltog i udstillingen „Keramiske Veje 2000“ i Den Frie Udstillingsbygning, hvor 4 japanske keramikere var inviteret til at deltage. Keramikens Venner havde en rundvisning på udstillingen. Se i øvrigt artikel om Masamichi Yoshikawa i "new ceramics 3/2018".

31.10.18 kl 18.00 *Begejstringen for kina - fra islamisk keramik til europæisk kineseri*. Omvisning ved Mariette Tiedemann. Davids Samling.

01.12.18-22.12.18 *Functional matters*. Ursula Munch-Petersen med tematisk udvalgte keramikere. Ann Linnemann studie galleri. *Udstillingen forholder sig konkret og abstrakt til brugsfunktion, brugstradition, nutidens behov og samtidens forhold til funktion, funktionelle keramiske værker, daglig brug, konceptuelt, tableau. Fra japansk inspiration og British Studio Pottery til nutidens unikke brugsting og konceptuelle idéer.*

medio januar 2019→?? *Morten Løbner Espersen*. Avlskarl Gallery, Bredgade 28, 1260 K. Website: www.avlskarl.com.

18.04.19-05.05.19 *Biennalen for Kunsthåndværk & Design 2019*. Katalog. Nordatlantens Brygge, Strandgade 91, 1401 København. Website: <http://www.biennalen.dk>. *Biennalen er en del af Danish Design Festival. Website: <https://ddfestival.dk>.*

Bornholm

15.09.18-18.11.18 *Ceramic Context 2018*. Forskellige steder på Bornholm, bl.a. på Bornholms Kunstmuseum i Rø og på Grønbechs Gård i Hasle. Katalog. Website: <http://www.europeanceramiccontext.com>.

All 28 members of the European Union as well as Iceland, Norway and Switzerland are invited to participate in the ECC2018 exhibitions. Artists must be of the nationality or be a resident in the country they represent.

Artwork can be made in any technique and form of artistic expression. The materials used in the artwork must be predominantly ceramics. Objects must be unique and not part of serial or industrial production. Artwork must be contemporary and made in 2014 or later.

An online exhibition catalogue will be produced presenting all artists with images of their work, critical notes and a short CV, as well as essays on contemporary ceramics.

Allinge

15.09.18-30.09.18 *Spor af ler på papir og i rum*. Galleri Klein, Storegade 1, Ved Kirkepladsen, 3770 Allinge. Website: www.galleriklejn.dk. Galleri Klejn viser to keramikere med meget forskellige og meget personlige kunstneriske udtryk.

Helene Callesen eksperimenterer med ler-malerier, hvor leret som hun udgraver i naturen blandes med vand og bruges som flydende pigmenter der former sig som sanselige grafiske udtryk på papiret.

Mariko Wada udforsker lerets skulpturelle muligheder med hensyn til form, udtryk, sanselighed, stoflighed mm., oftest etableret i en rumlig kontekst hvor beskueren kan gå på opdagelse.

Begge keramikere er optaget af at undersøge lerets muligheder - søger efter nye udtryksmuligheder i materialet - og an "sporer" vore sanser.

16.09.18-21.09.18 *Spor fra stranden*. Maja Frendrup Keramik, Strandgade 2, Sandvig, 3770 Allinge. Website: www.majafrendrupkeramik.dk. Maja Frendrup udstiller værker fra sit projekt "Spor fra stranden", hvor sand og sten fra de bornholmske strande spiller en rolle i keramikens overflade.

Gudhjem

08.09.18-23.09.18 *Ceramic landscape of the table*. Gudhjem Museum, Stationsvej 1, 3760 Gudhjem. Website: <http://gudhjembyogmindeforening.dk>. *In recent years there has been a surge of interest for hand-made good quality small series production ceramics for the table. The results of this movement can be seen in fine restaurants, cafes, and in private homes. Gudhjem Museum presents the work of 9 Bornholm studio potters, whose work reflects this interest in tableware ceramics.*

Keramikerne John Gibson, Anne Mette Hjortshøj, Torben og Susanne Lov, Mølgaard/Marcussen, Sara Oakman, Paradis Keramik, Ejnar Paulsen, Alan Warnbes og Rikke Wulff.

Ej blot til pynt, men keramik som kan bruges hver dag til de store og små måltider, til ens første kop kaffe om morgenen eller en kop afternoon the. Kunsthåndværk når det er bedst og når man ikke vil nøjes med en Ikea model.

Hasle

15.09.18-11.11.18 *European Ceramic Context 2018*. Grønbechs Gård, Grønbechs Gård 4, 3790 Hasle. Website: <http://www.groenbechsgaard.dk>. og <http://www.europeanceramiccontext.com>.

Nexø

Køppe Contemporary Objects, Nordvangen 2, 3730 Nexø. Website: www.contemporary-objects.com.

14.09.18-11.11.18 *Intersections*. Det Brune Værksted, Grønnegade 5, 3730 Nexø. Website: <http://www.ohoak.com>.

In spite of originating from the same mineral composition, with only the melting point as the essential difference, ceramics and glass have been detached in both tradition and context for centuries.

Challenging the core qualities of the materials glass, glaze and clay, six contemporary artists will present their material knowledge through experimental work that converge and relate to the meetings, deviations and tensions between the materials.

Participating ceramists: Petra Dalström, Bjørn Kauffeldt, Morten Klitgaard, Sara Oakman, Charlotte Thorup and Maj-Britt Zelmer Olsen.

Rø

Bornholms Kunstmuseum, Otto Bruuns Plads 1, Rø, 3760 Gudhjem. Website: www.bornholms-kunstmuseum.dk.

→02.09.18 *Michael Geertsen*. Bornholms Kunstmuseum. *Michael Geertsen (f. 1966) er udannet keramikker fra Danmarks Designskole i 1993, han har boet og arbejdet i København, men er netop flyttet til Bornholm.*

På Bornholms Kunstmuseum har Michael Geertsen lavet en intervention, hvor han har placeret et udvalg af sine egne keramiske værker rundt omkring på museet, hvor de således går i dialog med de eksisterende værker, og skaber nye dimensioner.

15.09.18-11.11.18 *European Ceramic Context 2018*. Bornholms Kunstmuseum. Website: <http://www.europeanceramiccontext.com>.

09.06.19-15.09.19 *Maria Rubinke - Legacy*. Bornholms Kunstmuseum.

22.06.19-18.08.19 Afgangsudstilling fra glas- og keramiklinjen på Det Kongelige Danske Kunstakademi Bornholm. Bornholms Kunstmuseum.

Rønne

Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum, Krystalgade 5, 3700 Rønne. Website: www.bornholmsmuseum.dk.

Sommerudstilling. *Reliefudstilling*. Folder. Hjorths Fabrik. En udstilling af museets og nogle af kunstmuseets samling af relieffer. I forbindelse med udstillingen er der lavet "En guide til Relieffer i byrummet" til at gå en tur i Rønnes gader og se på reliefferne i byrummet.

15.09.18-12.12.18 *Contemporary ceramics from Arts & Crafts Society on Bornholm*. Hjorths Fabrik. As a part of the biennale, Hjorth's Factory – The Ceramic Factory of Bornholm, invites all ACAB members (Arts and Crafts Association Bornholm) to participate in the exhibition "New Bornholm Studio Ceramics".

The aim of the exhibition is to tell about the constant exploration of their materials. We would like to show works of art with strong visual qualities and textural character. On this occasion it is possible to explore the exhibitions of Bornholm Museum at the Bornholm Cultural Historic Museum, Hjorth's Factory and The Bornholm Art Museum for research purposes.

The aim has been to inspire the creation of new, relevant works of art. It is possible to find inspiration in already existing works of art by artists who have worked with the nature on Bornholm as a source of inspiration. Or as a working ceramicist, to use the nature on Bornholm as a narrative through the choice of materials and/or as an expression.

03.09.18-22.09.18 Cemko Balcerski og Helle Lund Hansen. Fotografi og Keramik. Galleri Rasch, Nørregade 11-19, 3700 Rønne. Website: <http://www.raschs.dk>.

14.09.18-23.09.18 Råt ler · Geologiske spor i keramiske værker. Agregård, Aabyvej 4, Nyker, 3700 Rønne. Website: www.cassiusclay.dk.

En udstilling med værker af Anne Mette Hjortshøj, Ann Charlotte Ohlsson og Iwami Shinsuke lavet i Mashiko, Japan og på Bornholm, udelukkende af lokale råstoffer. De tre keramikere arbejder med meget forskellige udtryk og sætter deres spor i materialet på forskellig vis.

Anne Mette Hjortshøj mødte Iwami Shinsuke på en teskålsfestival i Syd Korea i 2011, hvor begge var inviterede til at udstille. De to keramikere fandt et fællesskab i interessen for keramikhistorie, håndværk, tradition og kultur og ikke mindst i interessen i brugen af lokale råstoffer i deres arbejde.

Information og vidensudveksling er sparsom, da meget få i dag bruger lokale råstoffer i keramikproduktionen. Et samarbejde på tværs af to verdener med samme formål om at få en større viden om brug af lokale råstoffer skabte grundlag for dette udvekslingsprojekt

Dette inkluderer brændingerne i vore ovne, der for begges vedkommende er ovne, som bygger på et design oprindeligt fra Japan (naborigama-flerkammer ovne, brændt med træ alene), hvilket skabte grundlaget for dette udvekslingsprojekt.

08.03.19-10.08.19 Morten Løbner Espersen. Hjorths Fabrik.

Svaneke

→23.09.18 Marie Hjorth & Nanna Hertoft. Keramik og billedvævning. Svanekegaarden, Skippergade 6, 3740 Svaneke. Website: <http://www.svanekegaarden.dk>.

Der er slægtskab mellem Marie Hjorth og Nanna Hertoft - og det er der også mellem deres værker. Hos begge oplever man en nær forbindelse til det organiske og fornemmer en unis-kendelig nordisk tone med grønne, blå og fint afstemte jordfarver. Dertil kommer respekten for keramikens og vævningens tusindårige tradition, fabelagtig dygtighed og fornem-melse for kompositorisk balance. Og sidst men ikke mindst: kravet om kvalitet i enhver henseende. Altid at ville skabe det bedste af det bedste.

14.09.18-11.11.18 *Keramisk hviskeleg - Ceramic chinese whispers*. Ceramic Studio of Charlotte Thorup, Vestergade 11, 3740 Svaneke. Website: www.charlottethorup.dk. Tanken bag udstillingen er at arbejde ud fra Hviskelegen, som vi kender fra barndommen. En historie bliver hvisket i øret og derefter hvisket videre. Til slut er historien blevet til sin egen, en ny version.

Idéen er at jeg har lavet et værk, der afleveres til den første keramik i gruppen. Denne person har så 3 uger til at fortolke min "historie". Her er det helt op til den enkelte at fortolke og lade sig inspirere til at fortælle "historien" videre i et nyt værk. Dette nye værk afleveres derefter til næste person i gruppen..... og sådan fortsætter det frem til starten af september.

Værket skal ikke tage lang tid at lave, og er derfor begrænset i størrelse. Keramikere skal prøve at gribe det umiddelbare indtryk, værkets "historie" og det der interesserer dem. En form, farve eller mønster. De bestemmer helt selv hvad de vil lægge vægt på. Laver sin egen fortolkning af "hvad de hører/hvad de ser" til et lille værk i ler. Der er kun 3 uger til at lave det og få det brændt. Så her er ikke tænkt på, at det skal være et stort, flot og perfekt værk, der er nusset om. Men modsat har keramikeren nu muligheden og opfordringen til at kaste sig ud i et levende og frit arbejde med leret

17.09.18- 21.09.18 *Nyt Nordisk Porcelæn*. R2 Galleri, Søndergade 2, 3740 Svaneke. Website: <http://contemporary-objects.com>. Galleri 'Køppe Contemporary Objects' afholder i samarbejde med R2 Galleri en udstilling med nordisk porcelæn. Der vil være 18 kunstnere repræsenteret med unikke værker i porcelæn. Kunstnerne er fra Danmark, Norge og Sverige. Udstillingen er den første i et større udstillingsamarbejde, hvor nogle af Nordens førende keramikere vil undersøge en fælles nordisk identitet og materialeforståelse.

Øvrige Danmark

Birkerød

21.06.19-30.06.19 *Nordsjællandske Keramikere*.
Birkerød Kunstforening, Birkerød Gl. Præstegård,
Stationsvej 32, 3460 Birkerød. Website:
<http://birkerod-kunstforening.dk>.

Bogense

Galleri 55, Adelgade 55, 5400 Bogense. Tlf 64 81 33 55.

→16.09.18 *Guldbryllup med leret - 50 års jubilæums-udstilling med værker af Peter Tybjerg*. Galleri 55.
Peter Tybjerg er født i 1944 på Island, og inspiration fra Island finder man i hans smukke store og små stentøjskrukker - hjertekrukken og krystalkrukken. De "kan opfattes som et mini-univers, en lille klode, hvor man aner jordbundslag, bjerge og strejf af vand og skyer... en ny poetisk dimension". [Lise-Lotte Blom].

Dronninglund

28.10.18-20.12.18 *Entangeld*. Dronninglund Kunstcenter, Thorup Hedevej 1, 9330 Dronninglund. Website: www.dronninglund-kunstcenter.dk. *De fire kunstnere: Karen Kitani Harsbo, Linda Lildholdt, Marina Pagh og Marianne Thygesen og, er optaget af, hvordan vi som mennesker søger efter en tråd og sammenhæng i tilværelsen i en ofte kompleks virkelighed, hvor alt er filtret sammen.*

Frøstrup

Kirsten Kjærs Museum, Langvadvej 64, 7741 Frøstrup. Website: <http://www.kkmuseum.dk>.
Seika Takahashi er en japansk uddannet keramikker, der på et tre måneders artist-in-residence ophold på museet har kurateret en nyopsætning af museets keramiske samling af keramik. Samlingen er en donation af den afdøde læge Axel Kok Jensen, der består af cirka 200 keramiske arbejder, hovedsageligt af danske nulevende keramikere. Takahashi forklarer sine kuratoriske overvejelser i forbindelse med udvalg af værker og indbyrdes placering på følgende måde: "As part of the Japanese culture, everything has a front face. Even for a symmetric piece of pottery, one can define the front face, based on such things as little differences in the glazing or unintended deformity of the shape".

Grenaa

26.10.18-25.11.18 *Birgitte Thorlacius, grafiker - Lisbeth Voigt Durand, keramikker*. Baunhøj Mølle, Bavnehøjvej 31, 8500 Grenaa. Website: www.baunhoej-moelle.dk.
Lisbeth Voigt Durand, keramikker: Er oprindeligt udlært som traditionel pottemager, efterfulgt af et 2 årigt ophold på keramikskolen, Istituto per la ceramica, Faenza i Italien. Lisbeth Voigt Durands fascination af keramikken ligger i glasuren - mere specifikt i aske-glasur. Aske fra de nu historiske markafbrændinger af hovedsageligt hvede og raps bearbejdes med oxider og andre ingredienser til glasur. Utallige farveprøver brændes derefter ved reducerende temperaturer i en gasovn til 1300° C - det handler om jagten på den perfekte farve. Først når den er fundet startes drejeskiven, så formen kan fremhæve glasuren og glasuren

understøtte formen. Objektet har altid en klassisk form, som tjener det formål at være en ren baggrund for glasuren og overfladen. Det handler ikke om funktion eller det meget nordiske look, det handler om at være rigtigt - resultatet af teknik og natur giver farven.

Haderslev

Ehlers Samlingen, Slotsgade 20, 6100 Haderslev. Website: <https://historiehaderslev.dk/ehlers-samlingen>.
Ehlers Samlingen er opkaldt efter Louis Ehlers, der blev født i København i 1916. Louis, som var udlært håndværksmaler og havde gået på Kunstakademiet, udviklede hurtigt en alt-opslugende interesse for lertøj. Denne interesse delte han med sin hustru, Margrete, og sammen rejste de landet rundt for at indsamle og studere historiske genstande.

Deres arbejde og studier af dansk pottemageri gennem historien mandede i 1967 ud i Louis Ehlers' omfattende værk "Dansk Lertøj". Parret fortsatte deres arbejde med og indsamling af lertøj indtil Margrete døde i 1979. Herefter blev den imponerende samling overdraget til Haderslev Kommune, der i 1983 gjorde den tilgængelig for offentligheden.

Museets udstillinger beskæftiger sig primært med dansk lertøj som tidsmæssigt strækker sig fra middelalderen og frem til midten af 1900-tallet. Udstillingerne er opdelt i landsdele, så de besøgende får et klart indtryk af, hvordan pottemageriet har udviklet sig forskelligt i de forskellige egne af Danmark.

Hjørring

→19.08.18 *Suriya – det land der var*. Vendsyssel Kunstmuseum, P. Nørkjærs Plads 15, 9800 Hjørring. Website: <http://vkm.dk>.
På udstillingen indgår værker af de fire billedkunstnere Pernille Kløvedal Helweg (DK), Cai-Ulrich von Platen (DK), Mette Gitz-Johansen (DK) og Issa Touma (SYR). Værkerne fordeler sig indenfor fotografi, video, installation, keramik og tegning, og er baseret på kunstnernes observationer, reaktioner og refleksioner fra deres ophold og rejser i Syrien både før og under borgerkrigen.

Pernille Kløvedal Helweg har skabt et midlertidigt Øje Tempel i museets høje "katedralske" rum. Her indgår 1200 små øjeidoler i stentøj til gudinden Ishtar fra Øjetemplet på Tell Brak. Ishtar blev i oldtiden tilbedt som dronning af himlen og jorden og gudinde for krig, kærlighed og sex. Hun formåede at rejse ned til de døde i underverden - og vende tilbage i live. På udstillingen er dette symboliseret ved en stige på 11 m. Stigen refererer samtidig til de mange kulturlag fra resterne af tusinder års beboelse i en af verdens første byer Tell Brak. I dag anses øjeidolerne stadig som "tegn på liv ved at blive set, hørt og husket i samtiden både som en dialog med fortiden, men også som en forventning til fremtiden".

Holbæk

Holbæk Museum, Klosterstræde 18, 4300 Holbæk. Website: www.vestmuseum.dk.
Knabstrup Lervarefabrik var i mange år en af de største arbejdspladser i Holbæk kommune. På Holbæk Museum findes landets største samling af Knabstrup-keramik.

Udstillingen præsenterer genstande fra teglværkets tid, men hovedvægten er lagt på genstande og fotos fra keramikfabrikens tid. Her kan man se urtepotter, dejfæde, lysestager, lampefodder og hele stel som f.eks. det kendte Bellman-stel og thestellene Tove og Birthe.

Hovedformålet med udstillingen er først og fremmest at vise et repræsentativt udvalg fra museets store samling på over 1500 ting fra Knabstrup. Derudover er der i museet en lille udstilling om Holbæk lervarefabrik.

Holstebro

Holstebro Museum, Museumsvej 2A, 7500 Holstebro. Website: <http://www.holstebrokunstmuseum.dk>.

Horsens

15.09.18-13.01.19 *Rose Eken*. Horsens Kunstmuseum, Carolinelundsvej 2, 8700 Horsens. Website: <https://www.horsenskunstmuseum.dk>.

Udstillingen tager tematisk afsæt i Rose Ekens mangeårige interesse for populærkultur og for rockmusikkens univers og værkerne indrammer på forskellig vis øjeblikket lige før eller lige efter en koncert. Museets tre rum danner ramme for en fortælling om koncerten, om musikeren og om publikum. I det første rum mødes vi af en ny serie af glasmalerier, der på forskellig vis repræsenterer musik fans, gennem den måde de dyrker deres idoler for eksempel ved at overtegne deres jakke eller skoletaske med bandnavne.

Museets store udstillingssal iscenesættes som et mennesketomt rum, fastfrosset i tid og rum; øjeblikket efter en koncert er slut - der hvor musikerne har forladt scenen og publikum lige er gået hjem. Tilbage er kun de opstillede sikkerhedshegn, nedtrampede øldåser, plastikkrus og cigaretskodder - her dog alle lavet i keramik. Værkerne fremstår umiddelbart håndgribelige og virkelig-hedstro, men ved nærmere øjekast vil man opdage, at skala og proportioner har undergået en forandring.

→?? *Danico keramik 1919-1929*. Forhallen, Horsens Museum, Sundvej 1A, 8700 Horsens. Website: www.horsensmuseum.dk.

Keramikfabrikken DANICO blev grundlagt i 1919 af pottemageren Niels Peder Nielsen og købmand Carl Corfitzen. DANICO-navnet er en sammensætning af bogstaverne "DA" for Danmark, "NI" for Nielsen og "CO" for Corfitzen.

Fabrikken producerede alt fra urtepotter, lågkrukker, skåle, vaser og opsatser til lampefodder og paraplystativer. Fabrikken eksisterede kun i 10 år, men på trods af den korte levetid blev DANICO et kendt og populært mærke.

DANICO-keramik er typisk kendetegnet ved hvide, klare, lysebrune, blå eller røde farvetoner i underglasuren. Dekorationerne er ornamenteringer i form af blade, frugter og blomster i klassisk Skønvirkestil. I bunden bærer lervarerne et nummer, en eventuel modelstørrelse og DANICO-navnet, der oftest er indsat i en oval cirkel. Nogle af de mere sjældne keramikgenstande har grøn, gul og lyserød glasur, herunder f.eks. Rose-serien og Uran-serien.

Kalundborg

08.09.18-21.10.18 *Ida Holm Mortensen*. Bispegården, Adelgade 6, 4400 Kalundborg. Website: www.bispegaarden.dk.

Kerteminde

Johannes Larsen Museet, Møllebakken 14, 5300 Kerteminde. Website: www.johanneslarsenmuseet.dk.

→09.09.18 *Grøn - modernisten Christine Swane*. Katalog. Johannes Larsen Museet.

Med udstillingen *Grøn* sætter Johannes Larsen Museet fokus på Christine Swane som modernist og dermed ikke på hendes rolle som kvindelig, naturalistisk kunstner, som i tidligere udstillinger.

Som søster til Johannes Larsen og elev af Fritz Syberg havde Christine Swane nok sit kunstneriske udgangspunkt i Fynbomaleriet, men hendes udtryk ændrede sig markant, da hun i 1910 blev gift med maleren Sigurd Swane og dermed kom i kontakt med den spirende, danske modernisme.

Efter parrets skilsmisse i 1920 udviklede Christine Swane sin særlige, kubistisk påvirkede, flade- og linjebårne stil ud fra modernismens ønske om at selvstændiggøre form og farve.

Christine Swane så sammenhænge mellem naturen, det kunstneriske og det dekorative og brugte det som en vedvarende inspiration i sit maleri og kunsthåndværk. Karakteristisk er, at hun i sine opstillinger stiliserer og samtidig holder fast i en botanisk genkendelse, at hun koncentrerer sin farveskala til grøn, blå, gul og rød, markeret med blå konturer, og at hun indarbejder sit kunsthåndværk i sine malerier.

→25.11.18 *Grete Jensen - Fynbomalernes ukendte keramik*. Katalog. Johannes Larsen Museet.

Udstillingen er en fortælling om Grete Jensen (1906-1935), ophavskvinde til og kunstnerisk leder af det firma, der fra 1928 gik under navnet Hans og Grete Keramik, idet Grete sluttede sig sammen med sin fætter Hans Syberg i etableringen af firmaet. Grete stod dels for keramikens lette dekorative streg, men også for keramikens formgivning. En æstetisk helhed som blev overtaget af firmaet Syberg Keramik efter Gretes alt for tidlige død som 29-årig i 1935.

Syberg-keramikken er i dag en eftertragtet og populær vare på antikmarkedet, men kun få ved, at det var Grete Jensen, der skabte den helt særlige æstetik, som i dag er keramikens varemærke.

Hun voksede op i et kunstnermiljø som datter af maleren Peter Hansen. Hendes faster var Anna Syberg, Hans og Lars Syberg var hendes fætre, og Grete blev selv møster til en del af Johannes Larsens børnebørn, heriblandt Alhed Maria Larsen som har skrevet udstillingens publikation om Grete Jensen.

Hun blev uddannet i 1928 fra Kunstindustrimuseets Keramiske Malerskole, den såkaldte "Lerkælder", og hun var bl.a. inspireret af tidligere tiders keramiktraditioner som Majolica og Kellinghusen, som hun i 1920'erne oversatte til sin egen

tidløse lette og legende streg med blomster, fugle og katte samt eksotiske dyr og menneskefigurer. I farveholdning og lethed lå et slægtskab med de kvindelige kunstnere i hendes familie, bl.a. Anna Syberg.

Grete nåede aldrig at få den anerkendelse og den plads i lyset som hun fortjente, og det ønsker denne udstilling at råde bod på. Igennem de mange efterladte keramiske værker og skitser, udlånt af Gretes familie, fortælles historien om hendes vej og virke.

Kolding

Galleri Pagter, Adelgade 3, 6000 Kolding. Website: www.galleripagter.dk.

13.09.18-10.06.19 *Kay Bojesen – Humøret i dansk design.* Bogudgivelse. Trapholt, Æblehaven 23, 6000 Kolding. Website: www.trapholt.dk.

Lyngby

Damhuset, Lyngby Hovedgade 1c, 2800 Lyngby. Website: www.damhuset.dk.

Middelfart

Clay Keramikmuseum Danmark, Grimmerhus, Kongebrovej 42, 5500 Middelfart. Tlf 64 41 47 98. Website: <http://claymuseum.dk>. [Den permanente samling af dansk værkstedskeramik er midlertidig nedtaget].

→16.09.18 *Figurinen fortælling.* Fra fornemme til det folkelige. Clay Keramikmuseum Danmark. *Figurinen som genre hviler på en lang og stolt tradition og er i dag genstand for spændende nyfortolkninger. På udstillingen kan du opleve den lille figurs udvikling gennem mere end 240 år - fra de fornemme forgyldte figurer og opsatser til de folkekære dyr og hverdagsmotiver.*

Figurinen som keramisk motivtradition opstår med de kostbare små figurer, som pryder bordene sammen med opsatser til kongen og adelens finere selskaber. På udstillingen kan du opleve 1800-tallets hvide, marmorlignende kopier af anerkendte kunstneres værker, bl.a. billedhuggeren Bertel Thorvaldsens, der var særlig populære blandt det bedre borgerskab.

På tærsklen til det 20. århundrede bliver den lille figur for alvor mangfoldiggjort med fabrikkernes fornyende motiver og dekorationsfarver. Her gengives hverdagsmotiver fra land og by - hvilket var fuldkommen utænkeligt at afbilde årtier forinden. C.F. Liisbergs vilde dyr vækker stor opsigt og snart fremstilles grise, køer, det arbejdende folk og folk i danske egnsdragter. De nye figuriner når ud til et bredt publikum, hvormed den lille figur for alvor bliver folkelig.

Figurinen lange tradition gør genren til genstand for nye, spændende fortolkninger af kunstnere fra vores samtid. På udstillingen kan opleves værker af bl.a. Jens Birkemose, Jessica Harrison og Maria Rubinke, som på hver deres måde genfortolker og aktualiserer figurinen som genre.

→30.09.18 *Keramiske Veje – sammen og hver for sig.* Katalog. Clay Keramikmuseum Danmark.

Keramiske Veje har eksisteret som udstillingsgruppe siden 1985. Medlemmerne har - sammen og hver for sig - markeret sig på både den nationale og den internationale keramikscene og høstet stor anerkendelse for deres formidable kunstneriske evner og blændende håndværksmæssige færdigheder.

De seks nulevende medlemmer af gruppen har alle samme udgangspunkt - Kunsthåndværkerskolen i København i 1960'erne - men deres udtryk er vidt forskelligt. Udstillingen byder derfor på en oplevelse af mangfoldighed i udtryk og teknikker. Her er alt fra det fineste, papirstynde porcelæn, over fabeldyr og gitterkonstruktioner til overdimensionerede muslingeskaller.

Keramiske Veje består af Beate Andersen, Bente Hansen, Sten Lykke Madsen, Bodil Manz, Malene Müllertz og Gunhild Aaberg. Der vil desuden kunne opleves værker af Jane Reumert, der døde i 2016. Alle bidrager med både hovedværker og eksempler på deres nyeste keramiske arbejde.

13.10.18-31.03.19 *14 Atrium · Den levende krukke.* Clay Keramikmuseum Danmark. *15 danske samtidskeramikere undersøger, udfordrer og genfortolker plantekrukken.*

13.10.18-28.04.19 *Jais Nielsen - Epos i ler.* Bogudgivelse. Clay Keramikmuseum Danmark. *Jais Nielsen opnåede med sin unikke formsans og stærke fornemmelse for lerets udtryksmuligheder allerede i sin samtid international anerkendelse for sine keramiske værker. Han modtog Grand Prix på Verdensudstillingen i Paris i 1925 for skulpturen Pottemageren, og hans værker blev indkøbt af museer i både ind- og udland. Jais Nielsen regnes for én af vore fremmeste kunstnerkeramikere, og udstillingen belyser hele hans keramiske livsværk. Fra de første forsøg i lertøj i 1915, frem til de sidste, store værker og udsmykningsopgaver, skabt på Den kongelige Porcelainsfabrik kort før hans død i 1961. Herigennem introduceres hele hans motivverden med inspiration fra de kristne og antikke fortællinger, variationen i udtrykket fra lertøj til stentøj samt inspirationen fra Antikken og det gamle Persien. Også de karakteristiske smykker i porcelæn med sølvmontering, udført i samarbejde med kgl. Hofjuveler A. Dragsted, som i dag regnes blandt det ypperste inden for Art Deco smykker, præsenteres. I forbindelse med udstillingen udgives antologien Jais Nielsen – Et Epos i ler, der også indeholder en oversigt over hans mange modeller i stentøj, som blev produceret på Den kongelige Porcelainsfabrik.*

02.11.18-20.01.19 *Material World.* Afgangsudstilling fra glas- og keramiklinjen på Det Kongelige Danske Kunstakademi Bornholm. Katalog. Clay Keramikmuseum Danmark.

Nivå

Nivaagaards Malerisamling, Gammel Strandvej 2, 2990 Nivå. Website: www.nivaagaard.dk.

13.02.19-16.06.19 *William Morris*. Al magt til skønheden! Bogudgivelse. Nivaagaards Malerisamling. *William Morris (1834-1896) revolutionerede britisk design, og mange danskere kender hans naturinspirerede, mønstrede tekstiler og farverige tapeter, der stadig er populære verden over. Færre ved, at alt hvad William Morris gjorde, var båret af en revolutionær gnist, og at Morris var en af Englands første socialister. Kunstneren higede efter at gøre verden og tilværelsen bedre med sit design – ved at give al magt til skønheden! Udstillingen viser Morris' smukke og sanselige univers af tapeter, tekstiler, møbler, glasmosaikker, tekster, bøger mm. I tilgift optræder værker af hans nærmeste samarbejdspartnere Edward Burne-Jones, Dante Gabriel Rossetti og Philip Webb.*

20.09.19-26.01.20 *Ring og Brendekilde*. Kunstnerbrødre. Nivaagaards Malerisamling. Se Randers Kunstmuseum for yderligere information.

Næstved

DesignMuseum Næstved, Boderne, Sct. Peders Kirkeplads 8, 4700 Næstved. Website: www.naestved-museum.dk. *Kähler by Night er en omvisningsrække med historien om Kähler som sit omdrejningspunkt. Omvisningerne afholdes en gang om måneden på DesignMuseum Næstved og vil komme omkring et væld af forskellige og interessante facetter ved den gamle virksomhed. Husk at købe billet!*

19.09.18-26.10.18 *Material World*. Afgangsudstilling fra glas- og keramiklinjen på Det Kongelige Danske Kunstakademi Bornholm. Katalog. DesignMuseum Næstved.

27.09.18 19.00-20.30 *Kähler for folket*. DesignMuseum Næstved, Boderne. *Mange kender de spændende kunstnere, som arbejdede hos Kähler. Men det der gav smør på brødet hos Kähler var i høj grad den store produktion af keramik til hverdagen. Alle de kander, skåle, bageforme, fade og krus, som vi kender og elsker, og som har været en del af danskernes dagligliv i næsten 200 år. Hør om Magasin-stellet, sparebøsserne og kaktuskrukkerne og meget andet.*

11.10.18 19.00-20.30 *Kähler for folket*. DesignMuseum Næstved, Boderne.

08.11.18 19.00-20.30 *Kähler for folket*. Kähler og Reistrups fabulerende verden - motiver og værk. DesignMuseum Næstved, Boderne. *Havmåger, ørne, ænder og løver i keramik folder sig ud på den karakteristiske facade på Kählers værksted. Bygningens udsmykninger er resultat af samarbejdet mellem Herman August Kähler og Karl Hansen-Reistrup, der udvikler kunsterkeramikken i 1880'erne. Kom i selskab med Reistrups sprudlende motivverden omsat til keramiske værker fra Kählerbakken ud i hele verden.*

Odense

12.04.19-08.09.19 *Ring og Brendekilde*. Kunstnerbrødre. Bogudgivelse. Brandts, Brandts Torv 1. 5000 Odense C.

Website: <https://brandts.dk>. Se Randers Kunstmuseum for yderligere information.

Randers

10.11.18-31.03.19 *Ring og Brendekilde*. Kunstnerbrødre. Bogudgivelse. Randers Kunstmuseum, Stemannsgade 2, 8900 Randers. Website: www.randerskunstmuseum.dk. *Randers Kunstmuseum forbereder i samarbejde med Brandts og Nivaagaards Malerisamling en større forskningsbaseret udstilling, fagfællebedømt publikation samt omfangsrig formidlingsportefølje om de to danske kunstnere H.A. Brendekilde (1857-1942) og L.A. Ring (1854-1933). Udstillingen byder på et fyldigt udvalg af Ring og Brendekildes bedste malerier samt værker i keramik og glas.*

Roskilde

Roskilde Museum, Sankt Ols Stræde 3, 4000 Roskilde. Website: www.roskildemuseum.dk.

Roskilde Museum råder over en stor samling af Alumina fajance, som for 15 år siden blev skænket af en borger, der igennem et langt liv havde samlet flere tusinde genstande. På 1. sal har museets Alumina-samling fået nye, smukke rammer, og udstillingen afspejler hele udviklingen fra fabrikken åbner i 1863 til 1969, hvor den sidste Alumina-tallerken forlader fabrikken.

Silkeborg

Museum Jorn, Gudenåvej 7-9. 8600 Silkeborg. Website: <http://www.museumjorn.dk>.

04.07.14→til nedbrudt af vind og vejr. *Ingen kan træde ud i den samme flod to gange - 99 lerkar til Heraklit*. Skulpturparken, Kunstcentret Silkeborg Bad, Gjessøvej 40, 8600 Silkeborg. Website: www.silkeborgbad.dk. *Keramiker Lise Seier Petersen (f. 1952) arbejder i dette værk med og mod naturens materialer og kræfter. Leret til de 99 lerkar er brændt ved forskellige temperaturer, så der er opstået forskellige farvevirkninger. Samtidigt eksponeres det opstillede værk for vind og vejr i Kunstcentrets skulpturpark og vil gradvis ændres, til den er helt nedbrudt. Den græske filosof Heraklit er fadder til tesen om, at alting er i forandring.*

Skælskør

Guldagergaard · International Ceramic Research Center, Heilmannsvej 31A, 4230 Skælskør. Website: <http://ceramic.dk>.

Slagelse

→18.11.18 *Musselmalet - historien om et mønster*. Slagelse Museum, Bredegade 11A, 4200 Slagelse. Website: <http://www.vestmuseum.dk>. *Det musselmaledede var Den kongelige Porcelainsfabriks første stel, og allerede fra starten var det tanken, at det skulle være flagskibet og økonomiske sikring. Stellet fik stelmønster nr. 1. Og det har det stadig hos nu Royal Copenhagen. Ca. 100 år senere blev stel nr. 1 forøget med halv- og helblonde variationerne under kunstnerisk leder Arnold Krogh.*

På udstillingen er der, foruden originale musselmaledede dele fra stel nr. 1, en masse smukke kopier fra andre porcelæns-

og fajancefabrikker i Danmark og Europa. Det musselmalede porcelæn er nemlig så populært, at mange andre har lanceret stel med dette mønster. Udstillingen fortæller historien bag mønsteret og viser et stort og varieret udbud af det musselmalede.

Thisted

16.11.18-16.12.18 *Keramikudstilling*. Kunstforeningen Det Ny Kastet, Det Gamle Rådhus, Store Torv, 7700 Thisted. Website: www.detnykastet.dk. Udstilling med Peter Brandes, Bente Brosbøll Hansen, Mette Maya Gregeresen, Kim Holm, Sophus Ejler Jepsen, Betina Jung, Dorte Kristoffersen, Nina Lund, Steen Lykke Madsen, Ursula Munch-Petersen, Lone Skov Madsen, Jean-François Thiérier og Mette Vangsgaard.

Toreby

25.01.19-28.04.19 *Niels Skovgaard – Ud af sin brors skygge*. bogudgivelse. Fuglsang Kunstmuseum, Nystedvej 71, 4891 Toreby Lolland. Website: www.fuglsangkunstmuseum.dk. Se information om udstillingen under Viborg.

Tønder

→06.01.19 *Keramik fra Ellen & Knud Dalhoff Larsen Fonden*. Kunstmuseet i Tønder, Wegners Plads 1, 6270 Tønder. Website: <https://msj.dk>.

Denne modernistiske udstilling præsenterer Ellen og Knud Dalhoff Larsen Fondens fantastiske samling af dansk kunsthåndværk, herunder primært dansk værkstedskeramik, fra sidste halvdel af 1900-tallet. Fonden har langtidsdeponeret deres imponerende samling på Kunstmuseet i Tønder og den vises for første gang nogensinde i sin helhed.

Vejen

→06.01.19 *Niels Skovgaard · Keramik & skulptur*. bogudgivelse. Vejen Kunstmuseum, Østergade 4, 6600 Vejen. Website: www.vejenkunstmuseum.dk. Vejen Kunstmuseum sætter primært fokus på Niels Skovgaard som billedhugger i arbejdet med skulptur og keramik samt grafikken. Se yderligere info under Viborg.

Viborg

→30.12.18 *Niels Skovgaard – Den oversete bror*. Udstilling i Samarbejde med Vejen Kunstmuseum og Fuglsang Kunstmuseum. bogudgivelse. Skovgaard Museet, Domkirkestræde 2-4, 8800 Viborg. Website: <http://www.skovgaardmuseet.dk>.

De tre søskende Skovgaard, Joakim, Niels og Susette samt vennerne Thorvald Bindsbøll, August Jerndorff er repræsenteret ikke blot med malerier, men også med keramik i museets samling.

I 2018 er 160 år siden, Niels Skovgaard blev født. I den anledning arrangerer vi en udstilling og udgiver en helt ny antologi om Niels Skovgaard.

På udstillingen i Viborg kan opleves en perlerække af Skovgaards malerier, mens Vejen Kunstmuseum samtidig med visningen i Viborg, vil vise Skovgaards keramiske og

skulpturelle værker. De to jyske visninger samles i 2019 på Fuglsang Kunstmuseum.

Maler, keramiker, illustrator og billedhugger Niels Skovgaard (1858-1938) startede sin malerkarriere ved at blive udlært som håndværksmaler, da hans far, P.C. Skovgaard, gerne så, at han havde noget at falde tilbage på, hvis ikke det gik med kunsten. Sådan var faderen og broderen Joakim også blevet uddannet. Niels Skovgaard studerede på Kunstakademiet fra 1874-79, men tog ikke afgang. Som ung landskabsmaler fulgte han traditionen fra P.C. Skovgaards grundige naturstudier, og efter faderens død i 1875 var Janusla Cour (1837-1909) en vigtig mentor for ham. Hans tidlige malerier tilhørte den naturalistiske tradition i Danmark med inspiration fra netop P.C. Skovgaard og la Cour. Men Niels Skovgaard var ikke kun maler. Han var også billedhugger, illustrator og keramiker.

Efter en rejse til Paris i 1883, hvor han stiftede bekendskab med det franske friluftsmaleri, ændrede han dog retning. Han havde fået øjnene op for den franske udvikling og fjernede sig fra den tradition, som han var oplært i. Hans arbejder fik herefter stærkere lyskontraster og farver. Han lagde vægt på at fuldføre sine malerier i det fri ligesom impressionisterne - frem for kun at lave forarbejderne i det fri, som man havde gjort i guldalderen.

Videbæk

→26.08.18 *På tværs*. Udstilling med kunstnerne Gudrun Pagter, Egtved, Lisbeth Voigt Durand, Almind, Birgitte Thorlacius, Asperup og Gurli Elbækgaard, København. Vestjyllands Kunstpavillon. Arne Haugen Sørensen Museum, Henning Larsens Vej 3, 6920 Videbæk. Website: www.vestjyllandskunstpavillon.dk.

Vi kalder gruppen På Tværs, og dette er også titlen på udstillingen. Vi bor spredt på en linje tværs over Danmark, fra koldingegnen, over Fyn til Islands Brygge i København. Gruppens 4 medlemmer udtrykker sig helt individuelt på tværs af de håndværksmæssige discipliner og kunstneriske udtryk. Fra de klassiske runde glatte former med celadonglasur i kontrast til objekter med grove krater- og krympeglasur. Naturens forgængelighed udført grafisk i en spinkel og intens streg - i stærk kontrast til store vævninger med konkrete geometriske billedudtryk.

Aalborg

→08.09.18 *Four jars and one forest*. Galleri Væg, Jernbanegade 20A, 9000 Aalborg. Website: <http://vaeg-gallery.dk>. Solo show with Martin Paaskesen + featuring ceramics by Jørgen Hansen.

Ceramic works by artist Jørgen Hansen. Here 'the uncut' is also obvious. The raw and unpretentious shape and structure of the ceramic objects and the many shades of colours of the glaze create strong works. At first glance the objects seem simple - but for the trained eye, you will see the demanding skills needed to create these beautiful organic uncut pieces of art.

Ustillinger hvor og hvornår – udlandet

ved Gunnar Jakobsen

Ustillingsoversigten er udarbejdet på grundlag af afsøgninger på Internettet. Oversigten dækker ikke alle lande. Oversigten indeholder et udvalg af udstillinger med keramik, udstillinger, hvor keramik indgår, og er ikke komplet for det pågældende land. Oversigten publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger/ændringer. Inden et eventuelt besøg bør man derfor undersøge, om udstillingen nu er blevet til noget samt udstillingens åbningstider.

Skal man en tur til udlandet, så vil bl.a. følgende websites med gode links til museer eller med udstillingsoversigter kunne anbefales:

www.konstkalendern.se [Sverige]
<http://www.svensktkulturarv.se> [Sverige]
www.studiopottery.co.uk [Storbritannien]
www.keramikfreunde-keramos.de
www.thefrenchporcelainsociety.com

Nogle af de bedre tidsskrifter indeholder også gode omfattende udstillingsoversigter som bl.a.:

Ceramic Review - www.ceramicreview.com
Neue Keramik/New Ceramics - www.neue-keramik.de

Norge

Kristiansand

→21.10.18 *Axel Salto/Master of Stoneware*. SKMU Sørlandets Kunstmuseum, Skippergata 24 B, N4611 Kristiansand. Website: <http://skmu.no>.

Blant designinteresserte, kunstsamlere og museer verden over har Axel Salto kulturstatus. Han var en sentral del av design- og kunstbevegelsen «Danish Modern». Selv flere tiår etter sin formgivning fremstår Saltos arbeider som ekstraordinære.

Ustillingen vil vise et stort antall verk fra Tangen-samlingen, og er ikke minst realisert i samarbeid med Clay Keramikmuseum Danmark.

Trondheim

Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Munkegata 3-7, N-7013 Trondheim. Website: <https://nkim.no>.

→ Japan-salen, Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. *Den internasjonalt orienterte Jens Thiis, direktør for museet fra 1895, tok initiativet til en egen Japansamling da Japans innflytelse på vestlig kunst var på sitt sterkeste.*

Særlig fra gallerier i Paris hentet han hjem viktige og karakteristiske gjenstander fra en periode på flere tusen år. Samlingen er utvidet med betydningsfulle donasjoner fra Apold-samlingen i 1984, samt av nyere innkjøp. I Japan-

rommet kan besøkende blant annet se krukker fra Jomon-perioden (12.000–300 f.kr.) og keramikk utsprunget av 1900-tallets mingei-bevegelse, der Shoji Hamada og Kitaoji Rosanjin er viktige representanter.

→?? *Kanner*. Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. *En liten presentasjon av kanner fra samlingen, kan man se eksempler på orientalske forbilder for vår europeiske tradisjon, sammen med mer kjente kannetyper til vin, øl, kaffe, te og sjokolade.*

Noen rikt ornamenterte, andre sobre i sin fremtoning. Kannene spenner fra typer der formen i høy grad følger funksjonen - til den totalt ubrukelige kannen som snarere henviser til en opprinnelig funksjon.

Sverige

Falkenberg

RIAN Designmuseum, Skepparestrådet 2, S-311 74 Falkenberg. Website: <http://www.riandesign.se>.

→26.08.18 *Sätta det på spel – sex röster inom samtida keramik*. RIAN Designmuseum. *Utställningen presenterar sex keramikere som alla, på olika sätt, gestaltar och kommenterar förhållandet mellan hantverk och industri.*

Utställningen presenterar Neil Brownsword og Robert Dawson (Storbritannien), Karin Karinson og Magdalena Nilsson (Sverige), Ruta Pakarklyte (Norge) og Michael Strand (USA).

Gustavsberg

Gustavsberg Porslinsmuseum, Nationalmuseum, Odelbergs väg 5, S-134 40 Gustavsberg. Website: <http://www.nationalmuseum.se>

Gustavsbergs Porslinsmuseum är tillfälligt stängt för renovering. Gustavsbergs Porslinsmuseum är en del av Nationalmuseum. Tillsammans med Värmdö kommun rustar vi upp lokalerna och välkomnar till ett ännu bättre besöksmål tidigast sommaren 2019.

Göteborg

Röhsska Museet, Vasagatan 37-39, S-400 15 Göteborg. Website: <https://rohsska.se>. Se website for udstillingsinformation.

Lerverk, Postgatan 8A, Kronhusbodarna, S-411 13 Göteborg. Website: www.lerverk.se. Se website for udstillingsinformation.

Sintra, Landsväggsgatan 5, Haga, S-413 04 Göteborg. Website: www.sintra.se. Se website for udstillingsinformation.

Höganäs

Höganäs Museum, Polhemsgatan 1, S-263 37 Höganäs.
Website: www.hoganasmuseum.se. Se website for yderligere information.

→02.09.18 *Masterpieces – 400 Years of Japanese Ceramics*. Keramiskt Center, Gärdesgatan 4B, S-263 39 Höganäs. Website: www.keramisktcenter.se.

Temat är japansk keramik, och cirka 400 års keramiktradition kommer att visas på hela Keramiskt center. Vår utställning sammanfaller i tid med 150-årsjubiléet för de svensk-japanska diplomatiska relationerna, varför utställningen är en programpunkt i det officiella firandet.

Masterpieces – 400 Years of Japanese Ceramics kommer att visa japansk keramik från 1600–2000-tal, i en historisk och en modern avdelning. Föremålen i den historiska delen, inlämnade från AntikWest i Göteborg samt från ett antal privatpersoner, har valts ut av Börje Forssell från OCS (Oriental Ceramics Society) Sweden, som har bott i Japan i många år och är expert på japansk keramik. I den moderna avdelningen, med keramik av konstnärer verksamma i Japan idag, visar vi imponerande verk av bland andra Shozo Michikawa från Seto och Haruhiko Kaneko från Okinawa samt ett urval konstnärer anslutna till Sokyō Gallery i Kyoto.

Utöver den historiska och den moderna avdelningen i utställningen kommer butiken på Keramiskt center under utställningsperioden att visa keramik med tydlig japansk influens. Som vanligt kommer vi även att ha 30-talet keramik från den nordvästskånska keramikbygden representerade.

Lidköping

Rörstrand Museum, Fabriksgatan 4, S-531 30 Lidköping. Website: www.rorstrand-museum.se.

→30.09.18 *En hyllning till Marianne Westman*. Rörstrand Museum. Marianne Westman är en av Rörstrandshistoriens mest värdefulla konstnärer. Tidigt under 2017 nåddes vi av nyheten om hennes bortgång, vår svenska porslinsmamma. I sommar skulle hon fyllt 90 år.

Hennes gärning på Rörstrand förtjänar att lyftas fram om och om igen. Vi verkar aldrig tröttna på hennes glada dekorer och finurliga föremål. I sommarens utställning på Rörstrand Museum visas återigen kända och okända skatter signerade denna legendar. En del av föremålen har aldrig visats tidigare och kommer direkt från Westmans egen samling.

Hon började sin bana på den stora porslinsfabriken lite trevande men utvecklade snabbt en egen stil och en förståelse för både fabriken och marknadens krav på formgivaren. Succéerna radades upp under 1950- och 60-talet med serier som Frisco, Pomona, Picknick, Mon Amie, My Garden och många fler. I slutet av 1960-talet hade hon utvecklats till Rörstrands mest lönsamma formgivare då hennes design stod för 45 % av produktionen. Hon var fabriken bäst betalda kvinna, fick priser och internationella medaljer. Och Mariannes popularitet står sig. Än idag, ett

halvt sekel senare, är hennes formgivning hett eftertraktad, både inom riket och utomlands.

Marianne Westman föddes i Falun 1928. Stämningar och atmosfärer i dalaköken präglade flickan, som ofta fick sitta och rita för att inte vara i vägen. Efter flickskolan sökte Westman till Konstfack 1946. Hon drömde om att starta eget krukmakeri. Men krukmakardrömmarna blev till storindustri.

Efter examen 1950 fick Marianne en tre månaders provanställning på Rörstrand. Hon anställdes av den karismatiske VD:n Fredrik Wehtje, som snart belåtet kunde konstatera att unga fröken Westman tog sin uppgift på så stort allvar att hon föll i gråt över en sprickande tekanna. Resten är svensk konst- och industrihistoria.

Rörstrand värnar om sin Marianne. Under våren 2017 fick ett antal elever på Konstfack i uppdrag av Rörstrand att skapa ett nytt porslinsmönster med inspiration från Marianne Westmans rika produktion. Projektet kallades Tribut till Marianne Westman och i utställningen visas mönstren som blev resultatet och något om vägen fram till deras tillblivelse. Några av mönstren kommer att lanseras på svenska marknaden under nästa år.

→26.08.18 *Färg och form - Östersjöfajanser från 1700-talet*. Läckö slot, 531 99 Lidköping. Website: www.lackoslott.se og <https://www.nationalmuseum.se>.

Lund

Kulturen, Tegnersplatsen, S-22104 Lund. Website: www.kulturen.com. Vår samling av keramik är en av de största och mest betydande i Norden och kan berätta om viktiga händelser och utbyte mellan kulturer. Här finns Kinas keramik från äldsta tider fram till 1700-talets importerade "vita guld". Islamisk kultur och konst lyfts fram genom fajanser från Persien och Mellanöstern och i de spansk-moriska fajanserna.

Renässansens fajanser från Spanien, Italien och Holland möter det kinesiska porslinet och en europeisk porslinstradition utvecklas bland annat i Meissen. Den sprids med hantverkare över Europa och även till Sverige, först med fajanstillverkning vid Rörstrand och Marieberg och senare i porslin.

Stockholm

→19.08.18 *Kaolin 40 år – Jubileumsutställning*. Kaolin, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm. Website: www.kaolin.se. Se website for yderligere udstillingsinformation.

15.09.18-03.10.18 *Cecilia Kraitz keramik*. blås&knåda, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm. Website: www.blasknada.se. Se website for yderligere udstillingsinformation.

Uppsala

→16.09.18 *Contemporary Nordic Ceramic Art*. Uppsala Konstmuseum, Drottning Christinas väg 1E, S-752 37 Uppsala. Website: www.uppsalakonstmuseum.se.

Visby - Gotland

14.06.14→Tyra Lundgren. Gotlands Museum, Strandgatan 14, S-621 56 Visby. Website: www.gotlandsmuseum.se. Tyra Lundgren (1897-1979) är en av våra mest mångsidiga konstnärer, verksam som målare, tecknare, grafiker, keramiker, glaskonstnär och textilformgivare. Hon var också konstkritiker, skribent och författare. Hon levde och verkade i Sverige, Finland, Frankrike och Italien, med längre resor också i Grekland, Mexico och USA. Hon var pionjär inom många områden och innehade roller som sällan var möjliga för kvinnor i den tid hon verkade.

Som keramiker och glasformgivare har Tyra Lundgren arbetat i olika fabrikers massproducerade linjer med serviser och med serietillverkade föremål, såsom formgjutna designobjekt i form av vaser, skålar, fåglar och fiskar. I egen regi har hon verkat som skulptör med unika föremål och storskaliga stengodsreliefer för offentlig miljö. Vid sidan av sin huvudsysselsättning som keramiker målade också Tyra Lundgren i olja och akvarell. Hon menade att hon "egentligen var målare" (utst.kat.1978). Här märks särskilt ett sjuttioal självporträtt, många av dem teckningar, där den modemedvetna konstnären framställer sig själv i olika poser och med en inträngande blick. Även inom textilens område har hon gjort tydliga avtryck med mönster för bland annat NK:s textilkammare under 1940-talet, och med vävnader i olika tekniker, ofta med inspiration från Mexico. På ålderns höst, då arbetet med leror blev för tungt, övergick hon till litografiska tryck i storformat, ofta med favoritmotivet fåglar.

Finland

Fiskars

→02.09.18 *About Clay - European Ceramic Art*. Onoma Shop, Fiskarsintie 352, FI-10470 Fiskars. Website: www.onoma.fi.

About Clay brings together a unique selection of top class European ceramic art. Presenting over 40 artists from all around Europe, this is the first time that this specific collection of works will be shown in Finland.

Participants from Finland include: Sakari Kannosto, Kirsi Kivivirta, Nathalie Lautenbacher, Matias Liimatainen, Tiia Matikainen, Lotta Mattila, Saana Murtti, Pekka Paikkari, Suku Park, Päivi Rintaniemi, Kristina Riska, Johanna Rytkölä, Anneli Sainio, Kim Simonsson, Riitta Talonpoika, Kati Tuominen-Niittylä and Karin Widnäs.

Participants from abroad include: Pálma Babos (HU), Daphne Corregan (FR), Sandra Davolio (DK), Ken Eastman (GB), Bernd Fischer (DE), Yoshimi Futamura (FR), Monika Grycko (IT), Mia E Göransson (SE), Ann van Hoey (BE), Steen Ipsen (DK), Carl Emil Jacobsen (DK), Kiho Kang (DE), Jacques Kaufmann (FR), Torbjørn Kvasbø (NO), Rainer Kurka (DE), Anne Mercedes (GB), Enric Mestre (ES), Deidre McLoughlin (IE), Nero / Alessandro Neretti (IT), Susan O'Byrne (GB), Ruta Pakarklyte (NO), Merete Rasmussen (DK), Fausto Salvi (IT), Silvia Siemes (DE) and Mariko Wada (DK).

Invited artists have been chosen for their special approach towards the material and techniques used. The exhibition features abstract forms as well as figurative pieces, ranging from small sculptures to large-scale installations. Highlighting the works of both upcoming and established artists, this collection delves deep into the essence of clay and the many ways it can be formed.

Helsinki

Design Museum, Korkeavuorenkatu 23/Högbergsgatan 23, SF-00120 Helsinki. Website: www.designmuseum.fi.

Design Museum Arabia, Tavastvägen 135, SF-00560 Helsinki. Website: www.designmuseum.fi.

England

Aberystwyth

Aberystwyth Arts Centre, Penglais, Aberystwyth, Ceredigion, Wales SY23 3DE. Website: www.aberystwythartscentre.co.uk. See website for udstillingsinformation.

Bath

Beaux Arts Bath, 12-13 York Street, Bath BA1 1NG. Website: www.beauxartsbath.co.uk. See website for udstillingsinformation.

Bovey Tracey

21.09.18-28.10.18 *Peter Lane · 60 Years in Ceramics*. Devon Guild's Riverside Gallery, Riverside Mill, Bovey Tracey, Devon TQ13 9A. Website: www.Crafts.org.uk. *A major retrospective of Peter's approach to ceramics during a career spanning 60 years of potting, teaching and writing all across the world.*

The collection of individually-made earthenware, stoneware and mainly porcelain pieces will illustrate a wide range of inspiration, designs and techniques from this prolific maker and writer renowned for his pursuit of porcelain perfection.

Bowness-on-Windermere

21.09.18-17.02.19 *Grayson Perry: Ceramics*. Blackwell, The Arts & Crafts House, Bowness-on-Windermere, Cumbria LA23 3JT. Website: www.blackwell.org.uk. *Turner prize winner Grayson Perry established his career in the field of ceramics, taking classical sculptural forms and portraying universally human subjects on their surface. Perry's work confronts and depicts issues surrounding gender, identity, social status, religion and sexuality, while telling stories of individuals and literary heroes intrinsically linked to British identity.*

This exhibition will explore a range of subjects through the display of Perry's pot, on loan from both national and regional collections.

Cambridge

Fitzwilliam Museum, Trumpington Street, Cambridge CB2 1RB. Website: www.fitzmuseum.cam.ac.uk.

Cambridge Contemporary Art, 6 Trinity Street, Cambridge, Cambridgeshire CB2 1SU. Website: www.cambridgegallery.co.uk.

→30.12.18 *The Frua Valsecchi collection*. The Fitzwilliam Museum.

Over the past fifty years, Francesca and Massimo Valsecchi have built up a remarkable collection of paintings, furniture, sculpture, glass and ceramics. This includes the renowned nude portrait of Patricia Preece by Stanley Spencer, William Burges's painted 'Flax and Wool' cabinet, a Spanish 17th century polychrome wood sculpture of the Christ Child, Art Nouveau Tiffany glass, metalwork and ceramics designed by Christopher Dresser and an extremely rare Meissen porcelain vulture.

These artworks have generously been offered to the Fitzwilliam Museum on long-term loan and the next few months will see over 130 pieces gradually being introduced throughout the galleries. The objects will be displayed throughout the Museum to create intriguing and witty juxtapositions and 'conversations', as the works were seen in the Valsecchi's private home. They can be identified in the galleries by their specially designed labels.

Durham

→09.09.18 *Charlotte Rhead: Between Art & Industry*. The Bowes Museum, Barnard Castle, Co Durham DL12 8NP. Website: <http://thebowesmuseum.org.uk>.

A selection of items from a private collection of work by this talented ceramic designer, showing the variety of styles and techniques that she created for Crown Ducal between the years 1932 and 1942. The display includes popular decorative patterns, rare designs and examples of tableware.

Leeds

Craft Centre & Design Gallery Leeds, Leeds City Art Gallery, The Headrow, Leeds, West Yorkshire LS1 3AA. Website: www.craftcentreleeds.co.uk.

London

Victoria and Albert Museum, Cromwell Road, South Kensington, London SW7 2RL. Website: www.vam.ac.uk.

British Museum, Great Russell St, London WC1B 3DG. Website: www.britishmuseum.org.

Contemporary Ceramics Centre, Great Russell Street 63, Bloomsbury, London WC1B 3BF. Website: www.cpaceramics.com. Se website for information om udstillinger. *Altid et besøg værd. Contemporary Ceramics Centre is the only retail gallery in London specialising exclusively in British Studio Ceramics.*

The gallery is a benchmark for current practice in studio ceramics and with an annual exhibition programme and regularly changing display, it is always possible to see and buy a wide range of work from functional tableware to individual collector's pieces.

Contemporary Applied Arts, 89 Southwark Street, London SE1 0HX. Website: www.caa.org.uk. Se website for yderligere udstillingsinformation.

Erskine, Hall & Coe, 15 Royal Arcade, 28 Old Bond Street, London W1S 4SP. Website: www.erskinerhallcoe.com. Se website for udstillingsinformation.

Marsden Woo Gallery, 229 Ebury Street, London SW1W 8UT. Website: www.marsdenwoo.com. Se website for yderligere udstillingsinformation.

→01.09.18 *Ewen Henderson: Late Abstractions*.

Curated by Anthony Shaw. Marsden Woo Gallery. *The second in our two part series of exhibitions with guest curator Anthony Shaw. Of Ewen Henderson, Shaw comments: 'With Gordon Baldwin, Ewen Henderson was a considerable influence (on me), opening my senses and being, to search out feelings in work, rather than just the appearance... The strength of the inner man, senses of symbolism and belief, the serious nature of being, all contribute to his lifeline of human nature. This makes (Henderson) unforgettable.'*

Marsden Woo Gallery and Anthony Shaw are also collaborating with S|2 on their forthcoming Ewen Henderson exhibition, taking place from 20 July - 21 September at Sotheby's London.

→21.09.18 *Ewen Henderson*. 2 Sotheby Rd, Highbury East, London N5 2UR. Website: <https://sothebys.com>. *This July S|2 London presents works by British sculptor Ewen Henderson (1934-2000) in Gallery Two. Henderson attended Camberwell College of Art in 1965 to study ceramics under Lucie Rie and Hans Coper. Though academically trained, Henderson's practice quickly transformed into new expressive style with irregular, asymmetrical forms and experimental glazes and textures. Clay, or as Henderson called it, 'fluxed earth,' became the material that the artist would continuously challenge and reinvent throughout his life. His work can be found in the permanent collections of some of the world's major museums such as the Victoria and Albert Museum, London, The Museum of Modern Art, Tokyo and The Metropolitan Museum of Art, New York.*

→30.09.18 *Myth and Mortality: the fairy-tale world of Carolein Smit*. Victoria and Albert Museum.

Drawing inspiration from religious art, mythology, and fairy tales of all cultures, Carolein Smit uses her sublime modelling skills to create highly seductive works with a strong emotional impact. This display brings together some of her latest creations, including a spectacular site-specific wall installation.

01.09.18 10.30-12.30 *Demonstration: Carolein Smit and Malene Hartmann Rasmussen*. Victoria and Albert Museum. *Discover the magical worlds of Carolein Smit*

and Malene Hartmann Rasmussen as they discuss their work and practices with Senior V&A Curator Reino Liefkes. This will be followed by a live demonstration of some of their signature techniques. Tickets are also available for an afternoon masterclass with the two artists. To find out more, search 'Masterclass: Carolein Smit and Malene Hartmann Rasmussen'.

08.11.18-22.12.18 Alison Britton. Marsden Woo Gallery. The first major showing of new work by Alison Britton in the UK since her outstanding retrospective at the Victoria and Albert Museum.

Table and wall pieces on a variety of scales will be included, as well as unexpected versions of Britton's graspable handles. 'Small' appears more beautiful to her than before. Recent table-based pots have a horizontal reach, giving them a wide and embracing presence.

The interiors of this developing series are as important as the exterior and invite closer investigation. The artist compares her current approach, paying more attention to inner volume, to 'seeing into a pond'. The theme of reflection is also echoed in her new wall pieces, where the viewer meets the work face to face, in these mirror-like oval/oblong forms.

Langport

Muchelney Pottery, Muchelney, Nr. Langport, Somerset TA10 0DW. Website: <https://www.johnleachpottery.co.uk>.

Manchester

Manchester Art Gallery, Mosley Street, Manchester M2 3JL. Website: www.manchesterartgallery.org.

→07.10.18 Kate Haywood. Manchester Art Gallery. Since graduating just four years ago, Kate Haywood has emerged as one of the UK's most distinctive and imaginative new ceramicists, showing at leading venues in the UK and abroad. She makes intriguing, surreal sculptures in finely modelled porcelain with colourful textiles, glass and metallic elements. Frequently inspired by found objects from long ago and far away, Haywood's works are designed to engage our imagination and senses.

→07.07.19 Nordic Craft and Design. Manchester Art Gallery. Showcasing furniture, fashion, lighting, ceramics, glass, metalwork and jewellery, Nordic Craft and Design highlights the superb quality and creativity inherent in design from the region and features pieces from 1930 to the present day. Designers and crafts people from Denmark, Finland, Norway and Sweden will be represented, as well as other makers who are inspired by Nordic design.

Oxford

Oxford Ceramics Gallery, 29 Walton St, Oxford OX2 6AA. Website: www.oxfordceramics.com.
Se website for udstillingsinformation.

Ruthin

Ruthin Craft Centre, Centre for Applied Arts, Park Road, Ruthin, Denbighshire, Wales LL15 1BB. Website: www.ruthincraftcentre.org.uk. Se website for yderligere udstillingsinformation.

→23.09.18. *Lasting Impressions*. Gallery 1, Ruthin Craft Centre.

Lasting Impressions takes a closer look at how craftspeople make and the processes they use to produce an object that will last. This exhibition celebrates the craft-ing of objects that will become tomorrow's heirlooms; pieces with a timeless quality constructed from the best raw materials with integrity and ingenuity.

Exhibition with: Scott Benefield, Adam Buick, Sebastian Cox, Ashraf Hanna, Nicola Henley, Walter Keeler, Andrew Lamb, Ptolemy Mann, John McKeag, Eleri Mills, Liz Nilsson, Helen O'Connell, Cillian Ó Súilleabháin, Mournie Textiles, Adi Toch, Paul Wearing, Neil Wilkin, Yusuke Yamamoto.

St. Ives

Leach Pottery, Studio & Museum, Higher Stennack, St Ives, Cornwall TR26 2HE. Website: www.leachpottery.com. Se website for yderligere udstillingsinformation.

Tate St. Ives, Porthmeor Beach, St Ives TR26 1TG. Website: www.tate.org.uk.

→09.09.18 *Leach Pottery Studio: 10 Years On*. Leach Pottery Shop Gallery.

To complement its 10 Year Celebrations the Leach Pottery presents 'Leach Pottery Studio: 10 Years On', an exhibition featuring potters who have worked in the Leach Studio since opening 10 years ago. The Leach Pottery re-opened as a Museum and working pottery in 2008, after closing its doors in 2005.

There will be a diverse array of pots to view and buy, all with a truly international theme – as is the tradition of the Leach Pottery. Expect all manner of domestic wares for your home and kitchen, including special decorative pieces, made by established and early career potters from as near as Cornwall and as far away as Japan, India and the USA.

→01.03.19 *Celebrating 10 Years*. Cube Gallery, Leach Pottery. This exhibition tells the story of the Leach Pottery's last 10 years. Reopening as a Museum and working Pottery in March 2008, after closing its doors to the public in 2005, the Leach Pottery began a new life as a Museum, Studio, Shop, and Educational resource. In a small way, this exhibition is a thank you to all the people, potters, and volunteers, who helped save the Leach Pottery in those critical early years when the site could have been lost to development.

Site plans show how the Leach Pottery has developed over recent years and how it might look in the future – there is also the opportunity to let us know what you would like to see and do here in the future. There is a series of before-and-after pictures, showing the site from several viewpoints and

how it has changed over the past decade. Also, a selection of Leach-related stories have been reproduced from the *St Ives Times & Echo*.

The exhibition also looks at the Leach Restoration Project – how a group formed to save the Pottery and create a Museum and modern Studio, acquiring, restoring, and enhancing the site, by raising £1.7 million. There are also activities for children, including handling and matching Leach shards, Leach-themed jigsaw puzzles, resources for pottery drawing, colouring and designing, plus two mini tea sets for handling.

Stoke-on-Trent

The Potteries Museum & Art Gallery, Bethesda Street, City Centre, Stoke-on-Trent ST1 3DW. Website: www.stokemuseums.org.uk.

Gladstone Pottery Museum, Uttoxeter Road, Longton, Stoke-on-Trent, ST3 1PQG. The last complete Victorian Pottery factory in the country.

Wedgwood Museum, Wedgwood Drive, Barlaston, Stoke-on-Trent, Staffordshire ST12 9ER. Website: www.wedgwoodmuseum.org.uk.

Swindon

Swindon Museum and Art Gallery, Bath Road, Swindon, Wiltshire SN1 4BA. Website: www.swindonmuseumandartgallery.org.uk.

→24.11.18 *Fractures: Texture and Fragility in Modern Ceramics*. Swindon Museum and Art Gallery.

This exhibition explores Swindon's collection of modern ceramics through ideas of texture and fragility. It brings together challenging ceramic sculpture by Ian Auld, Gordon Baldwin, Ben Arnup and Sara Radstone. Alongside these, it will showcase exquisite bone china and porcelain vessels by Sasha Wardell, Jo Taylor, Lucie Rie and Edmund de Waal. The exhibition complements *Art and Conflict* and *Cicatrix*, and explores how ceramic art can reflect vulnerability, strength, peace and aggression.

Uppingham

Goldmark Gallery, 14 Orange Street, Uppingham, Rutland LE15 9SQ. Website: www.goldmarkart.com.

Wardlow Mires

08.09.18-09.09.18 *Wardlow Mires Pottery and Food Festival*. Three Stags' Heads, Wardlow Mires, Derbyshire, England, SK17 8RW. Website: www.potsandfood.co.uk. A celebration of the Table with over 50 renowned potters, quality food producers and much more. This is the 6th year of the festival. Held by Geoff and Pat Fuller both potters themselves.

Winchcombe

Winchcombe Pottery, Broadway Road, Winchcombe, Gloucestershire GL54 5NU. Website: <http://www.winchcombepottery.co.uk>.

Wolverhampton

01.04.17→ *William and Evelyn De Morgan*. Malthouse Gallery, Wightwick Manor and Gardens, Wightwick Bank, Wolverhampton, West Midlands WV6 8EE. Website: <https://www.nationaltrust.org.uk/wightwick-manor-and-garden>.

We are working in partnership with the De Morgan Foundation to bring a new exhibition from their collection of art and ceramics. William and Evelyn De Morgan were one of the most energetic and creative couples of the late 19th and early 20th century. He worked with William Morris, supplying Morris & Co with iconic red lustre tiles and decorative ceramics. She studied art at the Slade School and developed a vivid technique in the later Pre-Raphaelite style.

Our new exhibition will explore what motivated them as artists, look at their creative process and showcase how they reacted to the socio-political changes of the era as they strived for a better, more beautiful world.

Worcester

Bevere Gallery, Bevere Lane, Worcester, Worcestershire WR3 7RQ. Website: <http://beveregallery.com>. See website for yderligere udstillingsinformation.

Croome, [near High Green], Worcester, Worcestershire WR8 9DW. Website: <https://www.nationaltrust.org.uk/croome>. Historical objects from the 6th Earl of Coventry's collection have returned to Croome. Very important pieces that have been absent for over 70 years - including Lord Coventry's exquisite Meissen, Worcester and Sèvres porcelain - are presented in unique ways.

York

Centre of Ceramic Art (CoCA), York Art Gallery, Exhibition Square, York YO1 7EW. Website: www.centreofceramicart.org.uk.

CoCA highlights and celebrates our collection of British Studio Ceramics, which is the largest and amongst the most important in the UK and covers the entire British studio ceramics movement.

Formed mainly of large gifts from significant private collectors, it retains the unique personality, passions and obsessions of its creators, providing an insight into the socio-economic development of the British studio ceramics movement.

The collection is supported by extensive and fascinating archives, as well as historical collections of ceramics which date back to prehistory.

CoCA is housed in two beautiful new gallery spaces on the first floor of York Art Gallery and will present changing exhibitions and displays, new acquisitions, and commissions.

The Anthony Shaw Collection. Anthony Shaw has been collecting art for over 40 years. His collection is now on long term loan to York Museums Trust. Shaw is particularly drawn to work that explores the sculptural and painterly qualities of clay.

In the first display of his collection in York, which opened on 1 August 2015, Shaw selected a variety of work by an array of artists. These included sculptural pieces by Gordon Baldwin and Ewen Henderson, figurative mixed media work by Kerry Jameson, and functional ceramics by Jim Malone.

Shaw has always felt that his collection is most at home in a domestic environment, and worked with the ceramist Martin Smith to develop a domestic-style space in which to show his collection.

Taking the form of two rooms, Shaw placed his objects on furniture, between books on shelves, and in front of paintings, inviting visitors into the space to share the experience of living with a collection.

→12.05.19 *Lucie Rie: Ceramics & Buttons.* Centre of Ceramic Art (CoCA).

As one of the most respected potters of the 20th century, Dame Lucie Rie (1902-1995) was known for her finely thrown and beautifully decorated functional domestic ceramics.

She emigrated to the UK during the Second World War and began producing ceramic buttons for the fashion industry, after spotting a gap in the market as many British button factories had been requisitioned for the War effort.

This exhibition at the Centre of Ceramic Art (CoCA), York Art Gallery highlights this less well known area of her practice, displaying hundreds of her buttons alongside many examples of domestic wares she became celebrated for.

Tyskland

09.03.19-10.03.19 10.00-18.00 14. *Tag der offenen Töpferei.* Website: <http://www.tag-der-offenen-toepferei.de>. *Keramiker aus allen Bundesländern laden Sie am zweiten Wochenende im März ein, die geöffneten Töpfereien, Keramikwerkstätten, Studios und Ateliers zu besuchen. Entdecken Sie die vielfältigen Arbeitsmöglichkeiten der Keramiker, besichtigen Sie unterschiedliche Werkstätten, schauen Sie uns bei der Arbeit zu.*

Bamberg

Sammlung Ludwig. Obere Brücke 1, D- 96047 Bamberg. Website: <http://museum.bamberg.de/sammlung-ludwig-bamberg>.

Berlin

Bröhan-Museum, Schloßstraße 1a, D-14059 Berlin (am Schloß Charlottenburg), Website: www.broehan-museum.de. 1. Mittwoch im Monat freien Eintritt.

The collection at Bröhan-Museum includes applied arts and fine art from the end of the 19th century until the start of the Second World War. It is divided into three areas: of international significance is the collection of art nouveau, providing a truly representative overview of the art of this period. In the collection area of art deco and functionalism, the museum has outstanding examples of modern design from the 1920s and

1930s, from exquisite individual pieces to items that went into serial production. An extensive collection of paintings and prints from the Berlin Secession completes the museum's holdings.

*The **art nouveau** collection is the heart of Bröhan-Museum. It shows the various national incarnations of this movement, for example, the English arts and crafts movement, French art nouveau, German and Scandinavian Jugendstil, and the Viennese Secession. The museum owns outstanding works by Hector Guimard, Eugène Gaillard, and Louis Majorelle, and significant ensembles of work by Henry van de Velde, Peter Behrens and Alfred Grenander. The porcelain collection is especially rich, featuring works from the most important German, French, and Scandinavian manufacturers, including Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin, Meissen, Royal Copenhagen Porcelain Manufactory, Manufacture Nationale de Porcelaine de Sèvres and the porcelain makers Rörstrand and Bing & Grøndahl. The glass art of art nouveau is represented by works by Emile Gallé, Daum Frères et Cie. and Johann Loetz Wwe.*

***Art Deco.** Bröhan-Museum possesses first-class holdings of French art deco furnishings, including several designs by Jacques Emile Ruhlmann, but also significant works from the designers Dominique and Süe et Mare. In the realm of metal-working, the collection includes iron pieces by Edgar Brandt and silver by Jean Puiforcat and Tétard Frères. German art deco is featured with ceramics from Hael-Werkstätten and metal work from the Reiman-Schule.*

***Functionalism.** Functionalist approaches to design can be found early on around Deutscher Werkbund, represented by works by leading members like Richard Riemerschmid, Bruno Paul, Hermann Gretsch, and Wilhelm Wagenfeld. A rare piece of furniture by Gerrit Rietveld brings the collection towards the constructivist design of the De Stijl group.*

Keramik-Museum Berlin, Schustehrusstraße 13, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.keramik-museum-berlin.de.

Kunstgewerbemuseum, Matthäikirchplatz, D-10785 Berlin. Website: www.smb.museum.

Galerie Theis, Schustehrusstraße 15, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.galerietheis.de.

Studio Galerie Berlin, Frankfurter Allee 36 A, D-10247 Berlin [U-Bhf. Samariterstraße - S-Bhf. Frankfurter Allee]. Website: <https://studio-galerie-berlin.de>.

KPM Welt, KPM Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin GmbH, Wegelystraße 1, D-10623 Berlin. Website: www.kpm-berlin.com.

→30.04.19 *Vis à vis · Asien trifft Europa.* Kunstgewerbemuseum. *The Museum für Asiatische Kunst closed its doors in Dahlem in early January 2017 to prepare for re-installation in the Humboldt Forum. This provides an opportunity to display a selection of its collections inter-*

persed with the permanent exhibitions at the Kunstgewerbemuseum. Works from both museums will be displayed in stages, placed in associative dialogue with each other within the framework of five thematic discourses providing insights into a transfer of materials, techniques, forms, and motifs that took place over the course of multiple centuries. The exhibitions will be installed and opened to the public successively beginning in November 2017, and are expected to be completed by April 2019.

The first discourse begins on 12 May 2017, and focuses on objects made of horn, bone, and ivory. Artworks created in both Europe and on the Indian subcontinent between the 13th and 19th centuries will be juxtaposed in the Medieval Hall of the Kunstgewerbemuseum.

The second discourse is dedicated to 'white gold'. The formula for porcelain had been known in China for centuries. In the 17th century trade between China, Japan, and Europe intensified, bringing large quantities of Chinese porcelain and tea to the West. European attempts to 'reinvent' porcelain, however, remained fruitless until 1708, when the alchemist Johann Friedrich Böttger and the scientist Ehrenfried Walther von Tschirnhaus succeeded in creating porcelain in Meissen. The juxtaposition of Chinese, Japanese, and Meissen porcelain clearly illustrates the differences and similarities between them. The transfer of motifs also occasionally led to misunderstandings. For example, what was a phoenix in China mutated into a rooster in Meissen.

In the fifth discourse, Chinese chairs of the late Ming and early Qing period (15th to 17th centuries) encounter the 'Kinastol', designed in 1943/44 by the Danish cabinetmaker, furniture designer, and architect Hans Jørgensen Wegner, and modelled on just such Chinese chairs. Wegner followed the minimalist form of the Chinese models, moulded to the shape of the human body, and reproduced their stunning quality (the chairs are assembled from interlocking components, but not bonded together) with superb European craftsmanship.

→27.05.19 grotesk - skuril - anders - Besondere Keramikobjekte und gefäße. Keramik-Museum Berlin.

14.11.18-03.03.19 Simply Danish. Silver Jewellery - 20th Century. The New Schwandt Collection. Katalog. Bröhan-Museum.

24.01.19-28.04.19 Von Arts and Crafts zum Bauhaus. Kunst und Design - Eine neue Einheit! Bröhan-Museum.

Braunschweig

Herzog Anton Ulrich-Museum, Museumstraße 1, D-38100 Braunschweig. Website: <http://www.3landesmuseen.de>.

Die Abteilung Angewandte Kunst enthält die Sammlungen der italienischen Majolika, des Limousiner Maleremails, der Kostbarkeiten, des Fürstenberger Porzellans und Porzellane anderer Manufakturen, der Wedgwoodkeramiken, der Fayencen, des Steinzeugs, der Gläser, der Glyptik, der historischen Möbel, der Uhren, der Waffen und der Spitzen.

Eines der bedeutendsten Werke der Abteilung Angewandte Kunst ist das aus den herzoglichen Sammlungen stammende Gefäß aus Medici-Porzellan. Es entstand um 1575/80 in den Werkstätten des Großherzog Francesco I. de' Medici (1574-1587), wo man zu dieser Zeit das ehrgeizige Ziel verfolgte, eine dem chinesischen Porzellan ebenbürtige Töpferware herzustellen. Die dabei erzielten Ergebnisse unterscheiden sich allerdings deutlich vom Porzellan, denn sie enthalten einen relativ großen Anteil an glashaltigen Substanzen. Das Braunschweiger Gefäß ragt unter den heute rund 60 noch erhaltenen Stücken der Medici-Porzellane besonders heraus, weil es im Unterschied zu den allermeisten anderen mehrfarbig bemalt ist. Ein vergleichbares Exemplar besitzen lediglich das British Museum und ein Privatsammler. In der umlaufend auf dem Gefäßkörper dargestellten Landschaft erscheint ein kastellartiges Gebäude, das an die Engelsburg in Rom erinnert. Das Gefäß hatte ursprünglich die Form einer Vase. Nachdem die Enden der Henkel abgebrochen waren, gestaltete man es zu Beginn des 17. Jahrhunderts durch das Anbringen der vergoldeten Silberapplikationen zu einer Gießkanne um. Sie dokumentieren die von Anfang an bestehende große Wertschätzung des Gefäßes.

Die Sammlung der italienischen Majolika wurde 1765 in das Herzogliche Kunst- und Naturalienkabinett aufgenommen. Sie wurde hauptsächlich von Herzog Anton Ulrich zusammengetragen.

Fürstenberger Porzellan . Diese Bestände beinhalten künstlerisch herausragende Erzeugnisse der Manufaktur Fürstenberg von der frühen Zeit bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts. Somit dokumentiert die Sammlung auf exemplarische Weise die Entwicklung der Produktion vom Spätbarock bis zum Spätklassizismus der Manufaktur Fürstenberg, die 1747 von Herzog Carl I. gegründet wurde.

Die Sammlungsabteilung Fürstenberger Porzellan zeichnet sich durch die Reichhaltigkeit und Vielzahl seltener bzw. unikatere Stücke aus. Einen besonderen Schwerpunkt bildet die Unterabteilung der Biskuitbüsten mit Ausformungen von Köpfen nach antiken und zeitgenössischen Vorlagen. Mit 148 unterschiedlichen Einzelstücken ist sie wohl die weltweit größte Sammlung historischer Porzellanbüsten. Neben den Büsten sind zudem der Bestand der Frühen Produktion, die von Pascha Johann Friedrich Weitsch (1723-1803) mit Landschaften bemalten Porzellane (Abb.) sowie die umfangreiche Sammlung der Vasen zu erwähnen.

Brühl

Brühler Keramikmuseum, Kempishofstr. 10 & 15, D-50321 Brühl. Website: www.bruehler-museumsinsel.de/keramikmuseum-bruehl.

900 Jahre - vom 7. Jahrhundert bis 1530 - gab es im Brühler Raum Töpferwerkstätten. Ihre Erzeugnisse waren auf sämtlichen europäischen Märkten eine begehrte Handelsware.

Die ausgestellten Badorfer, Pingsdorfer und Brühler Gefäßkeramiken zählen zu den bedeutenden Kulturgütern des Rheinlandes.

Im 13. Jahrhundert vollzog sich im deutschsprachigen Raum der epochale Stilwandel von der Romanik zur Gotik. Für die

rheinische Töpferkunst lässt sich dieser Wandel nirgendwo anders so anschaulich und reich belegen wie in der Töpferstadt Brühl.

Bürgel

Keramik-Museum Bürgel, Am Kirchplatz 2, D-07616 Bürgel. Website: www.keramik-museum-buergel.de.

→07.10.18 *Die Sammlung Heinz - Westdeutsche Keramik zwischen 1960 und 2010.* Keramik-Museum Bürgel. Mit der Ausstellung präsentiert das Keramik-Museum Bürgel die Objekte einer 120 Stücke umfassenden Schenkung des letzten Jahres. Gleichzeitig bieten sich eine interessante Retrospektive auf fünf Jahrzehnte westdeutscher Studiokeramik. Wirkungsvoll zeigt sich die Bedeutung von Gegenwartskeramik als Kunstgattung ebenso wie als wichtiges und spannungsreiches Gebiet kreativen Schaffens.

03.11.18-31.03.19 *Wilhelm Löber - der vergessene Bauhaus-Keramiker. Vom Bauhaus zur Rügenkeramik.* Keramik-Museum Bürgel.

Mit dem Lebenswerk Wilhelm Löbers wird das Schaffen eines vielseitigen Künstlers gezeigt. Dessen Wurzeln in der Dornburger Bauhaus-Keramikwerkstatt liegen und der durch die Ausbildung bei Gerhard-Marcks geprägt wurde.

Wilhelm Löber (1903-1981) gehörte zu den Bauhaus-Schülern in der Dornburger Keramik-Werkstatt, deren Ausbildung er mit der Gesellenprüfung beendete. Neben der Töpferei beschäftigte sich Löber hier, wie der Formmeister Gerhard Marcks, auch mit Holzschnitten und Plastiken. Später folgt er Marcks an die Burg Giebichenstein, um als Meisterschüler Bildhauerei zu studieren. Ebenso wie Gerhard Marcks und Marguerite Friedlaender-Wildenhain lieferte Wilhelm Löber Entwürfe für die KPM. 1956 gründete Löber, mit seiner ersten Frau Frida, in Althagen die Fischlandkeramik und 1966 in Juliusruh die Rügenkeramik mit einer neuen Werkstatt. Die Ausstellung zeigt einen Querschnitt des Lebenswerkes von Wilhelm Löber.

Coburg

→16.09.18 *Die Keramikwerkstatt „Lehm & Lehm lassen“.* Europäisches Museum für Modernes Glas, Rosenau 10, D-96472 Rödentel (bei Coburg). Website: www.kunstsammlungen-coburg.de.

Das Europäische Museum für Modernes Glas präsentiert Keramiken der 1977 im Umfeld von Erwin Eisch gegründeten Werkstatt "Lehm & Lehm Lassen".

Dabei verstand sich die von dem amerikanischen Bildhauer und Keramiker Robert Strini eingerichtete und von Peter Kobbe geleitete Werkstatt als freies Selbstverwirklichungsprojekt, dessen origineller Name gleichsam Programm war.

Aus der Übernahme eines Teils des ehemaligen Werkstatt- unds werden erstmals seit knapp vierzig Jahren ausgewählte Objekte der damals aus Kindern und Jugendlichen bestehenden Keramikgruppe sowie Werke von Robert Strini und Peter Kobbe gezeigt. Im Mittelpunkt stehen phantasievolle Marionettenfiguren, die in eigens verfassten Theaterstücken zum Leben erweckt wurden. Die Figuren stehen für

einen eigenen, zeitlosen Kosmos und liefern neben ihrer künstlerischen Qualität auch einen spannenden Einblick in die Lebenswelt von Jugendlichen.

Die eindrucksvollen Keramiken der Werkstatt, zu denen auch ein mehrteiliger Altar gehört, entstanden in einem professionellen Umfeld mit hohem technischen Anspruch und wurden seinerzeit in der Galerie "Tonsalon" neben dem Glasmuseum Frauenau zum Verkauf angeboten.

Creußen

→28.10.18 *Creußener Krüge - edles Kunsthandwerk in Kriegszeiten.* Krügemuseum der Stadt Creußen, Am Rennsteig 8, D-95373 Creußen. Website: www.kruegemuseum.de.

Darmstadt

Galerie keramikum, Untere Mühlstrasse 26, D-64291 Darmstadt. Website: <http://www.keramikum.de>.

Deidesheim

01.09.18-23.09.18 *Lotte Reimers - Doch neue Keramiken.* Lotte Reimers. Archiv · Atelier · Ausstellung, Stadtmauergasse 17, D-67146 Deidesheim. Website: www.lottereimers.de.

Dornburg

20.04.19-30.06.19 *Wilhelm Löber - der vergessene Bauhauskeramiker.* Rügenkeramik. Rokoschloss Dornburg, Max-Krehan-Straße 2, D-07774 Dornburg-Camburg. Website: www.keramik-museum-buergel.de. Mit dem Lebenswerk Wilhelm Löbers wird das Schaffen eines vielseitigen Künstlers gezeigt. Dessen Wurzeln in der Dornburger Bauhaus-Keramikwerkstatt liegen und der durch die Ausbildung bei Gerhard-Marcks geprägt wurde.

Wilhelm Löber (1903-1981) gehörte zu den Bauhaus-Schülern in der Dornburger Keramik-Werkstatt, deren Ausbildung er mit der Gesellenprüfung beendete. Neben der Töpferei beschäftigte sich Löber hier, wie der Formmeister Gerhard Marcks, auch mit Holzschnitten und Plastiken. Später folgt er Marcks an die Burg Giebichenstein, um als Meisterschüler Bildhauerei zu studieren. Ebenso wie Gerhard Marcks und Marguerite Friedlaender-Wildenhain lieferte Wilhelm Löber Entwürfe für die KPM. 1956 gründete Löber, mit seiner ersten Frau Frida, in Althagen die Fischlandkeramik und 1966 in Juliusruh die Rügenkeramik mit einer neuen Werkstatt. Die Ausstellung zeigt einen Querschnitt des Lebenswerkes von Wilhelm Löber.

Dresden

Staatlichen Kunstsammlungen Dresden, Porzellansammlung, Zwinger, Sophienstraße, D-1067 Dresden. Website: www.skd.museum.

Schloss Pillnitz, August-Böckstiegel-Straße 2, D-01326 Dresden. Website: www.skd.museum.

Duingen

Töpfermuseum Duingen, Töpferstrasse 8, D-31089 Duingen. Website: www.toepfermuseum-duingen.de.

Düsseldorf

Hetjens-Museum, Schulstrasse 4, D-40213 Düsseldorf. Website: www.duesseldorf.de/hetjens.

→21.10.18 *In Frauenhand - Keramik aus Westafrika.* Hetjens-Museum.

Das westliche Afrika blickt auf eine lange Geschichte der Menschheit sowie deren Kultur zurück und ist bis heute ein Schmelztiegel verschiedener Ethnien. Gemeinsam ist allen die Ausübung des Töpferhandwerks, das von Generation zu Generation fast ausnahmslos von Frauen weitergegeben wird. Die Keramik begleitet sie ihr ganzes Leben lang und über den Tod hinaus: In der Region Ashanti beispielsweise werden Seelengefäße für die Verstorbenen königlicher Familien angefertigt und bei den Dakakari wachen Tonplastiken in Form von Mischwesen aus Elefant und Fledermaus an den Gräbern. Die Ausstellung zeigt sowohl Objekte des traditionellen Ahnenkultes als auch Keramiken für den täglichen Gebrauch, wie Gefäße für Palmwein, selbstgebrautes Bier oder Honig.

20.09.18→ *Alle Farben Chinas!* Glasurvielfalt aus über 1000 Jahren. Hetjens-Museum.

Edenkoben

Schloss Villa Ludwigshöhe, Villastrasse 64, D-67480 Edenkoben. Website: www.keramik-sammlung.de / <http://schloss-villa-ludwigshoehe.de>

Aufgrund von Bau- und Renovierungsarbeiten sind bis auf weiteres keine Führungen im Ausstellungsraum vor dem Schaudapot der Sammlung Hinder/Reimers möglich. Vor der Max Slevogt-Galerie werden jedoch in einer kleinen Schau ausgewählte Exponate aus den reichen Beständen der Landessammlung präsentiert.

Vor diesem Hintergrund bietet Dr. Ingrid Vetter, Leiterin der Sammlung einmal im Monat eine Themen-Führung an, die sich auf einen ausgewählten Aspekt oder eine spezielle keramische Technik bezieht.

Eichenzell

Museum Schloss Fasanerie, Schloss Fasanerie, D-36124 Eichenzell. Website: <http://www.schloss-fasanerie.de>.

Schloss Fasanerie beherbergt eine permanente Porzellanausstellung im Untergeschoss des Nordflügels. Hier sind Schätze präsentiert, die man sonst nur in einem ausgewiesenen Porzellan- und Keramikmuseum erwarten würde. Tafelgeschirre verschiedenster Art, Figuren, Möbel- und Kamindekorationen entführen den Betrachter in die Welt des „weißen Goldes“.

Flensburg

18.11.18-13.01.19 *Feuerspuren II.* TonArt - Flensburg, Schloßstrasse 16, D-24939 Flensburg. Website:

www.tonart-flensburg.de. *Udstilling med Aage Birck og Kirsten Holm samt Gabi Ehrminger, Martin Goerg, Antje Rabe og Gundula Somerer.*

Frankfurt-Höchst

Porzellan Museum Frankfurt im Kronberger Haus, Bolongarostraße 152, D-65929 Frankfurt-Höchst. Website: <https://historisches-museum-frankfurt.de>.

Frechen

Stiftung Keramion - Zentrum für moderne + historische Keramik, Bonnstrasse 12, D-50226 Frechen. Website: www.keramion.de.

→10.03.19 *„Du gehörst zu mir“ – Lieblingsstücke.* Keramion.

Museen werden häufig als anonyme Einrichtungen wahrgenommen, so dass sich die Frage stellt: Wer sind die Menschen vor und hinter den musealen Kulissen? Diese Idee greift das Keramion auf und überlässt die Auswahl der Keramiken aus dem eigenen Bestand für die Ausstellung „Du gehörst zu mir!“ den MitarbeiterInnen und die VertreterInnen des Stiftungsrates.

Die Gründe, eine Keramik zu favorisieren, sind individuell. Die ästhetische Erscheinung kann ebenso faszinieren wie ein inhaltliches Thema, eine persönliche Geschichte oder biografische Verbindungen können ebenso einen besonderen Bezug zu einem Kunstwerk herstellen wie auch die Vorliebe für eine bestimmte Technik. Erhalten Sie einen spannenden Einblick in die Vielfalt der keramischen Möglichkeiten sowie in die Breite der Keramion-Sammlung.

07.09.18→20.03.19 *Frechener Keramikpreis 2018.* Katalog. Keramion.

Die Frechener Kulturstiftung vergibt alle drei Jahre durch eine fachkundige Jury diesen Nachwuchspreis für keramisch arbeitende KünstlerInnen. In einer Gemeinschaftsausstellung präsentieren die ausgewählten TeilnehmerInnen und PreisträgerInnen des Wettbewerbs ihre Werke und zeigen damit aktuelle Tendenzen und verschiedene Positionen innerhalb der jungen keramischen Kunst in Deutschland.

Fürstenberg

Museum Schloss Fürstenberg [Porzellanmanufaktur Fürstenberg], Meinbrexener Straße 2, D-37699 Fürstenberg/Weser. Website: www.fuerstenberg-porzellan.com.

The attraction of the Fürstenberg castle complex is in its combination of the past and the present. On the one hand, there is the historic Weserrenaissance castle and on the other, the modern manufactory with its extensive range of porcelain and accessories. The new porcelain museum shows a fascinating change in dining from 1747 to the present day. The observation deck provides a breathtaking panoramic view of the Weser Valley. The Lottine café and restaurant is a great place to spend some time relaxing on its terrace.

→04.11.18 *Porcelain and fashion, Haute Couture meets porcelain.* Museum Schloss Fürstenberg.

Gelsenkirchen

29.04.18-17.06.18 *Kunst und Handwerk der Keramik.* Gruppenausstellung mit Niederländischen Keramikern. Galerie Jutta Idelmann, Cranger Straße 36, D-45894 Gelsenkirchen. Website: www.idelmann.eu.

Gotha

29.09.19-26.01.20 *Die Sammlung der Lotte Reimers-Stiftung.* Katalog. Schloss Friedenstein, Schlossplatz 1, D-99867 Gotha. Website: www.stiftungfriedenstein.de/schlossmuseum.

Großalmerode

Glas- und Keramikmuseum, Kleiner Kirchrain 3, D-37247 Großalmerode. Website: www.geschichtsverein-grossalmerode.de.

Aus Oberton getöpferte Keramik kam bis in die 1950er Jahre in fast allen Haushalten vor: Essgeschirr, Kochtöpfe, Backformen, Vorratsgefäße und vieles mehr. Schmuckteller und Porzellangeschirr ergänzen die typische Haushaltskeramik.

Zu den Spezialitäten des Großalmeroder Keramikhandwerks gehörten Dachziegel und Wasserrohre. Beides wurde beim Brand mit einer Salzglasur überzogen und war daher besonders haltbar. Auch salzglasierte Tonmurmeln waren ein Exportschlager.

Zur Industriekeramik zählen insbesondere Schmelztiegel und Schamottesteine. Die Tiegel bestehen unter anderem aus dem hitzebeständigen Fetton vom Hirschberg. Seit dem Mittelalter werden sie in Metallgießereien weltweit nachgefragt und haben den guten Ruf der Stadt begründet.

Halle (Saale)

18.11.18-24.02.19 *Wir machen nach Halle.* Marguerite Friedlaender und Gerhard Marcks. Keramik, Plastik, Zeichnungen. Kunstverein "Talstrasse" e.V., Talstraße 23, D-06120 Halle (Saale). Website: www.kunstverein-talstrasse.de. *Erstmals sind Hauptwerke von Marguerite Friedlaender und Gerhard Marcks am Ort ihrer Entstehung zu sehen, darunter auch bislang verloren geglaubte Arbeiten.*

Für die Keramikerin Marguerite Friedlaender und den Bildhauer Gerhard Marcks sind die Jahre 1925 bis 1933 – in denen sie in Halle arbeiten und lehren – eine ihr Werk nachhaltig prägende, höchst schöpferische Zeit. „Als das Bauhaus krachte, wurde die Burg für uns (und mich) eine eigentliche Besserung der Idee des Bauhauses“, erinnert sich Marguerite Friedlaender. Und Gerhard Marcks schreibt 1925 an Paul Thiersch: „Giebichenstein, überhaupt Halle, gefällt mir, seien Sie versichert, ganz ausgezeichnet. So schön habe ich in meinem Leben noch nicht arbeiten können.“

Die Ausstellung zeigt, wie sich ihre in der gemeinsamen Zeit als Schülerin und Lehrer am Bauhaus begründete Künstlerfreundschaft in Halle festigt und - getragen von den gleichen Ansichten über die Bedeutung der schöpferischen Kräfte des Handwerks und die Werte von Tradition und individueller Freiheit - in ihrem Werk spiegelt.

Hameln

Keramikgalerie Faita, Alte Markstrasse 45, D-31785 Hameln. Website: www.keramik-galerie-faita.de. See website for information om udstillinger.

Heidelberg

Galerie Marianne Heller, Friedrich-Ebert-Anlage 2, Im Stadtgarten, D-69117 Heidelberg. Website: www.galerie-heller.de.

09.09.18-04.11.18 *Große Jubiläumsausstellung. Zetgenössische keramische Kunst der Welt.* Galerie Marianne Heller. *Mitglieder der Académie Internationale de la Céramique aus 60 Ländern. Heriblandt Morten Løbner Espersen.*

25.11.18-13.01.19 *Porzellankunst aus Japan.* Galerie Marianne Heller. *Akihiro Maeta (Living National Treasure), Yasutaka Baba, Yoko Imada, Shigekazu Nagae, Masaru Nakada und Yoshinori Ohno.*

Hildesheim

Roemer- und Pelizaeus-Museum Hildesheim, Am Steine 1-2, D-31134 Hildesheim. Website: <http://www.rpmuseum.de>.

Das Roemer- und Pelizaeus-Museum besitzt eine der bedeutendsten Sammlungen chinesischen Porzellans in Europa. Fast 100 Stücke aus dieser besonderen Sammlung präsentiert das Roemer- und Pelizaeus-Museum jetzt in einer Neuaufstellung der Ausstellung „Chinesisches Porzellan“. Thematisch gegliedert, erlauben die kostbaren Objekte Einblicke in die Dekortechniken der chinesischen Porzellanen und die Vielfalt und Bedeutung ihrer Dekormotive.

Im Zentrum dieser Neupräsentation von Porzellanen des 15. bis 19. Jahrhunderts stehen prächtige Blauweiß-Porzellanen der Ming- und der Qing-Dynastie, die durch zahlreiche mono- und polychrome Porzellanen ergänzt werden.

Darüber hinaus richtet sich der Blick aber auch auf die Vorstellungswelt des Daoismus und des chinesischen Buddhismus, das Gelehrtenwesen und die Schreibkunst.

Der Stifter dieser Sammlung, der 1827 in Betheln bei Hildesheim geborene Ernst Ohlmer, lebte als Beamter des chinesischen Seezolldienstes von 1868 bis 1914 in China. 1880 schenkte er dem Museum einige bedeutende Stücke aus seiner umfassenden Sammlung, die nach seinem Tod im Jahre 1927 schließlich dem Museum übereignet wurde. Die besondere Bedeutung der Sammlung Ohlmer beruht darauf, dass der größte Teil der Porzellanen nicht für den Export nach Europa, sondern für den chinesischen Markt, den kaiserlichen Hof und die hohe Beamtenschaft, hergestellt wurde.

Hocheim

Galerie Rosemarie Jäger, Wintergasse 13, D-65239 Hochheim am Main. Website: www.rosemarie-jaeger.de.

Hohenberg an der Eger

Porzellanikon Hohenberg, Deutsches Porzellanmuseum, Freundschaft 2, D-95691 Hohenberg/Eger.
Website: www.porzellanikon.org.

09.06.18-06.01.19 *Dick, Dünn, Fett, Mager - Porzellan in drei Jahrhunderten Esskultur. „Ausgelöffelt - Terrine, Teller, Tasse...“* Porzellanikon.

Das Thema Esskultur ist in aller Munde. Doch wird in der Regel ausschließlich an das gedacht, was die Menschen zu sich nehmen: Das Nahrungsmittel als solches und dessen Auf- wie Zubereitung. Doch der Aspekt, dass sich mit der Esskultur auch ein tiefgreifender Wandel der Dinge vollzogen hat, Dinge aus denen getrunken und von denen gegessen wird, steht nahezu immer im Hintergrund. Das Porzellanikon will sich diesem Themenbereich widmen und an beiden Standorten des Porzellanikons den Besuchern beispielhaft vor Augen führen. Im Porzellanikon in Hohenberg an der Eger werden auf ca. 280 m² zwei Bereiche thematisiert: Koch- und Backgeschirre sowie der Wandel der Servicekultur vom 19. Jahrhundert bis heute. Am zweiten Standort in Selb stehen auf ca. 300 m² Porzellane im Focus, die nationale und internationale Einflüsse erkennen lassen.

Im Laufe der Jahrhunderte unterliegen neben den Formen auch die Größen und Bestandteile der Service einer Veränderung. Gründe dafür sind sowohl soziale Entwicklungen, z. B. von der Großfamilie, über den Vier- Personen zum Single-Haushalt, als auch sich wandelnde Essgewohnheiten.

Ein Service konnte in der Vergangenheit eine Vielzahl von verschiedenen Teilen umfassen. Warum dies gestern so war und warum es heute so nicht mehr ist, dieser Frage geht die Ausstellung nach und versucht in charakterisierenden Abschnitten illustrativ aufbereitet Einsichten zu vermitteln: Terrinen, Bouillontassen, Sauceterrinen, Senfkannen, Salz- und Pfeffergefäße, Platten und Teller unterschiedlichster Größe, Grätenschalen und vieles mehr...

Nahezu für jeden kulinarischen Genuss fertigen die Porzellanfabriken entsprechende Gefäße und Utensilien.

„Mahlzeit! Vom Herd auf den Tisch - Eine kleine Geschichte des Koch- und Backgeschirrs“, „Luzifer“, „Walküre“ oder „Durabel“ sind Begriffe für das, was dem teuflischen Feuer des Backofens widersteht: Um 1900 aus dem Feuer der Porzellanbrennöfen in großen Mengen geboren, stehen diese Bezeichnungen für eine besondere Spezialität auf dem Gebiet des Porzellans: Feuerfestes Koch- und Backporzellan.

Anrichten, kochen, backen und servieren in demselben Verhältnis ist ein großes Thema, das in vielen Ausprägungen Gestalter zum Nachdenken anregt und die Techniker vor Herausforderungen besonderer Art stellt. Es darf nicht zerspringen. Selbst wenn ganz heiß und bitterkalt aufeinandertreffen, Porzellan muss das aushalten. Und noch andere Herausforderungen sind zu bewältigen: Funktion und Anmutung sind zu vereinbaren. Die Ergebnisse sind vielfältig und facettenreich, Kurioses steht neben Dingen, die, genial und selbstverständlich zugleich, ihren Dienst erfüllen. Was es einst gab und heute vergessen ist, was blieb und als neues

Produkt hinzukam. Dies und vieles mehr ist Thema dieses Ausstellungsbereiches.

09.03.19-06.10.19 *Reine Formsache.* Vom Bauhaus-Impuls zum Designlabor an der Burg Giebichenstein. Porzellanikon. Se nærmere omtale af udstillingen under Porzellanikon, Selb.

Höchstädt an der Donau

Museum Deutscher Fayencen, Schloss Höchstädt, Herzogin-Anna-Straße 52, D-89420 Höchstädt an der Donau. Website: www.schloss-hoechstaedt.de.

Höhr-Grenzhausen

Keramikmuseum Westerwald, Lindenstraße 13, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikmuseum.de
Se website for yderligere information og udstillinger.

Fachbuchhandlung und Verlag, Helmut Ecker, Westerwaldstrasse 1, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikbuch.de. Velassorteret specialboghandel for keramiklitteratur.

→04.09.18 *Tischkultur - Höhr-Grenzhausen bittet zu Tisch!* Keramikmuseum Westerwald.

Ilmenau

07.04.19-18.08.19 *Der vergessene Bauhausschüler und Rügenkeramiker Wilhelm Löber.* Sonderausstellung zu 100 Jahre Bauhaus. GoetheStadtMuseum im Amtshaus, Am Markt 1, D-98693 Ilmenau. Website: <https://www.ilmenau.de>.

Im Jahr des einhundertjährigen Bauhausjubiläums 2019 wird im GoetheStadtMuseum Ilmenau an den nahezu in Vergessenheit geratenen Bauhausschüler und Künstler Wilhelm Löber erinnert. Eine einzigartige Sammlung historischer Fotos seiner Keramik.

Im Jahr des einhundertjährigen Bauhausjubiläums 2019 wird im GoetheStadtMuseum Ilmenau an den nahezu in Vergessenheit geratenen Bauhausschüler und Künstler Wilhelm Löber erinnert. Eine einzigartige Sammlung historischer Fotos seiner zum Großteil verschollenen Keramiken der 1920er Jahre, umfangreiches Archivmaterial und keramische Arbeiten, die in den 1970er Jahren auf der Insel Rügen entstanden, sind Gegenstand einer beachtlichen Privat-sammlung. Durch sie wird es möglich, ein umfangreiches Bild des Kunsthandwerkers, Grafikers und Bildhauers Wilhelm Löber zu entwerfen. Dem Bauhausgedanken, Handwerk und Kunst miteinander zu verknüpfen, fühlte er sich zeit seines Lebens verpflichtet. Den größten Einfluss übte dabei sein Lehrer Gerhard Marcks sowohl bei der Gestaltung von Keramik als auch in der Bildhauerei auf ihn aus. Mit Ilmenau verbanden den 1903 in der Rhön geborenen Künstler seine Ausbildung am Realgymnasium und die Gestaltung eines Goethebrunnens im expressiven Stil. Er trägt die Inschrift „Stirb und Werde!“ und entstand im Goethejahr 1932. Das Kunstwerk auf dem Ilmenauer Friedhof war von Anbeginn umstritten, da es nicht den konservativen traditionellen Vorstellungen der Allgemeinheit entsprach. Umso erstaunlicher ist es, dass der Goethe-

brunnen erhalten geblieben ist. In den 1960er und 1970er Jahren fertigte Wilhelm Löber die beliebte Fischland- und Rügenkeramik, die sehr hohen Absatz fand. Hier wurden recht verspielte Formen und Motive aufgegriffen, die sich vom ursprünglichen Bauhausgedanken entfernten. Der beliebte Keramiker, aber fast vergessene Bauhausschüler und Bildhauer Wilhelm Löber verstarb 1981 auf Rügen.

Kandern

→oktober 2018 *Keramik der 50er Jahre - aus deutschen und französischen Sammlungen*. Heimat- und Keramikmuseum, Ziegelstraße 30, D-79400 Kandern. Website: www.kandern.de.

Karlsruhe

Museum in der Majolika, Ahaweg 6, D-76131 Karlsruhe. Website: www.landesmuseum.de.

The Majolica Manufactory of Karlsruhe is the only ceramic factory in Germany which has survived every political and economical crisis of the last century and is still running today. It was founded in 1901 by the painter Hans Thoma and his friend Wilhelm Süs. The museum, which is located in the former administrative building of the Manufactory, presents an overview of its production from its very beginnings as the Grand Ducal Majolica Manufactory until today. It was later renamed National Majolica Manufactory.

Since it was founded, this manufacturing plant has responded to nearly all trends and events in cultural and art history. The exhibited items reflect the artistic and historical change of the last century: from historicism and art nouveau to expressionism, constructivism, New Objectivity, Domestic Revival and art of the National Socialist period, to the tendencies of the 1950s and 1960s and finally to the current trends in art.

→06.01.19 *Südwestdeutsche Keramikpreis*. Museum beim Markt, Karl-Friedrich-Straße 6, D-76133 Karlsruhe. Website: www.landesmuseum.de.

Kassel

Hessisches Landesmuseum, Brüder-Grimm-Platz 5, D-34117 Kassel. Website: <https://museum-kassel.de>.

The collections of the Landgraves of Hesse form the core of today's collection. It includes pieces from the art cabinets of Wilhelm IV (r. 1567–1592) and Moritz the Scholar as well as gilt-silver objects from the former Silver Cabinet. There are Baroque works of art created for the court of Landgrave Carl (r. 1677–1730), a collection of historical glassware, a notable collection of amber, another of carved ivory, Hessian faience and porcelain from Meissen, Kassel, and Fulda as well as specimens from the Landgraval porcelain gallery originally imported from China and Japan.

Kellinghusen

Museum Kellinghusen, Hauptstraße 18, D-25548 Kellinghusen. Website: <http://www.kellinghusen.de/freizeit-kultur-und-vereine/museum.html>.

Museum Kellinghusen helliger sig stedets berømte tradition inden for keramikens verden. Samlingens hovedvægt er lagt på fajence fra Kellinghusen, der er fremstillet i 1700-

eller 1800-tallet. Der lå seks værksteder i Kellinghusen mellem 1765 og 1860. Stedet opnåede at blive berømt for sine tallerkner, der har blomsterpyntet rand på strålende gul farve og en blomsterbuket i midten. Ud over den typiske fajence vises udvalgte enkelte stykker.

Köln

17.11.18-30.06.19 *Alles unter dem Himmel - 40 Jahre Museum für Ostasiatische Kunst am Aachener Weiher*. Museum für Ostasiatische Kunst, Universitätsstraße 100, D-50674 Köln. Website: www.museenkoeln.de. *Vor 40 Jahren öffnete der von dem japanischen Architekten Kunio Maekawa geplante Neubau des Museum für Ostasiatische Kunst am Aachener Weiher seine Pforten. Die Jubiläumsausstellung feiert den Reichtum der Ankäufe, Schenkungen, Stiftungen, Dauerleihgaben und Restaurierungen, aber auch der Sonderausstellungen, Bestandskataloge und Plakate der letzten 40 Jahre.*

12.04.19-11.08.19 *2 von 14*. Zwei Kölnerinnen am Bauhaus. Museum für Angewandte Kunst, An der Rechtschule, D-50667 Köln. Website: www.museenkoeln.de.

Die Ausstellung würdigt das Schaffen der Keramikünstlerin Margarete Heymann-Loebenstein (1899-1990) in Kombination mit Bühnenentwürfen ihrer Cousine Marianne Ahlfeld-Heymann (1905-2003), die beide am Bauhaus studierten.

Landshut

Museen der Stadt Landshut, Stadtresidenz, Altstadt 79, D-84028 Landshut. Website: www.landshut.de/museen. *Sammellust - der Titel zeigt es unmissverständlich an: Es geht um Begeisterung und Leidenschaft. Seit etwas mehr als anderthalb Jahrzehnten pflegen die Museen der Stadt Landshut eine Partnerschaft mit dem Münchner Keramiksammler Rudolf Strasser. Bereits 2003 konnten die Museen einen Teil der umfangreichen Privatsammlung in ihre Bestände übernehmen; seither gehört die zeitgenössische Keramik in Landshut zum ständigen Ausstellungsprogramm.*

Seiner Herkunft nach ursprünglich ein leidenschaftlicher Fürsprecher zeitgenössischer Gebrauchskeramik, also für das von Hand geformte, handwerklich gut gemachte Gefäß, richtete sich Rudolf Strassers Interesse schon bald mit gleicher Intensität auf das künstlerisch gestaltete Gefäßobjekt; speziell in jüngerer Zeit trat verstärkt noch die keramische Plastik hinzu.

Die aktuelle Studioausstellung in der Landshuter Stadtresidenz konzentriert sich auf ausgewählte Hauptwerke der Sammlung aus dem Grenzbereich von Gefäßobjekt und freier Plastik und macht mit einigen der jüngsten Neuerwerbungen Rudolf Strassers bekannt. Namen wie Claude Champy, Michael Cleff und Jean-François Fouilhoux, Bodil Manz, Renée Reichenbach und Jordi Serra vergegenwärtigen stellvertretend die Vorlieben und Ambitionen eines leidenschaftlichen Sammlers und eröffnen eine individuelle Perspektive auf die Vielfalt künstlerischer Keramik der Gegenwart.

→20.10.18 *Geteilte Erde/Shared Ground*. Malerei australischer Aborigines und Keramik von Lotte Reimers. Skulpturenmuseum im Hofberg, Am Prantlgarten 1, D-84028 Landshut. Website: www.skulpturenmuseum-im-hofberg.de.

Leipzig

GRASSI, Museum für Angewandte Kunst, Johannisplatz 5-11, 04103 Leipzig. Website: www.grassimuseum.de.

terra rossa, Kunstverein & Galerie, Roßplatz 12, D-04103 Leipzig. Website: www.terra-rossa-leipzig.de.

→30.09.18 *L'amour fou*. Carolein Smit. Grassi für Angewandte Kunst.

Carolein Smit combines contrasts in her ceramic sculptures as in Amour fou, a seemingly irrational, yet most passionate and addictive love. Where is innocence to blame, life to death? Where is the transition, the turning point? These are questions that the Dutch born in 1960, now living in Belgium, is investigating. Their mysterious figurations seem just as precious and seductive as dangerous, fragile and painful. At the same time, they seem to be filled with enigmatic humor. They are contemporary, but alter ego is rooted in the world of miracle chambers, devotional cabinets and in the mythical-fantastic ramifications of art history.

→30.09.18 *Um 1930 - Wende zur modernen Form*.

Porzellan aus der Sammlung Funke. Grassi für Angewandte Kunst.

Seit 2012 gibt das Ehepaar Inge und Wilfried Funke seine in 40 Jahren aufgebaute Sammlung von deutschem und internationalem Gebrauchsdesign des 20. Jahrhunderts in das GRASSI Museum für Angewandte Kunst. Eine kleine Auswahl dieser Schenkungen zeigt das Museum jetzt in seiner aktuellen Foyerausstellung und lädt zu einem kleinen Parcours durch die Geschichte des modernen Tisch-Porzellans ein.

Einen Schwerpunkt der Sammlung Funke bildet das Thema des modernen Geschirrs und seine Entwicklung. In der Schau „Um 1930 - Wende zur modernen Form“ wird dies an Porzellan-Service in äußerster Verknappung anschaulich gemacht. Um 1930 setzte - gegen die vorherrschende Dekor-Seligkeit - eine als radikal empfundene Formbereinigung ein, die von geometrischen Grundformen ausging. Sie enthielt sich weitgehend bildlich-gefälligen Dekors und verband sich mit einer Ethik der Gestaltung, die geschmacksbildend wirken wollte.

→07.10.18 *Made in Denmark · Formgestaltung seit 1900*. Katalog. GRASSI.

Danish design is inextricably linked to the famous design icons of the twentieth century. Danish designers from Kaare Klint, to Arne Jacobsen and Verner Panton have shaped the product and housing culture of entire Generations - especially in the second half of the twentieth century. The fact that this era was preceded by equally important designers, artisans and internationally respected tendencies is rarely discussed. But it is precisely the Skønvirke, the name of the Danish expression of the Art Nouveau, which created the

basis for modern Danish design. The outstanding representatives of this style, Thorvald Bindesbøll and Johan Rohde, are therefore given special attention. The view of the tendencies in Art Déco and Functionalism is also exciting. At the latest, however, after 1945, "Made in Denmark" has established itself as an international trademark.

Danish, and, in the broader sense, Scandinavian design has been exemplary since then and is still the epitome and expression of a timeless yet modern life style. The exhibition is based exclusively on its own stock and is supplemented by the jewelry collection Schwandt. This can be seen with jewelry of renowned jewelry designers who complete the picture and still throw their own spotlight on the Danish jewelry development of the 20th century.

→07.10.18 *Simply Danish. Silver Jewellery - 20th Century*. The New Schwandt Collection. Katalog. GRASSI.

→14.10.18 *Blumen · Flowers · Fleurs*. Grassi.

Blumen kommen nie aus der Mode. Seit jeher inspirieren sie Künstler wie Betrachter. Sie begleiten und verschönern unseren Alltag. Ihre vielfältigen Formen und Farben scheinen unerschöpflich und sind immer wieder anregend für die Gestaltung neuer Muster im Geschmack der Zeit.

Historische und zeitgenössische Exponate aus den eigenen Sammlungen laden ein, den Reichtum und die Vielfalt floraler Motive und Dekore in Kunsthandwerk und Design zu entdecken. Flora schüttet ihr Füllhorn aus: Von delikaten gemalten Blumenbuketts und plastischen Blüten auf Meissener Porzellan bis zu blumig-poppigen Mustern von Melitta bis Rosenthal für den Kaffeetisch der 1970er Jahre.

Auf Tassen der Biedermeierzeit erblühen Vergissmeinnicht und Rosen. Dekorativ und geheimnisvoll ranken Mohn, Orchideen und Seerosen auf Arbeiten aus Glas, Metall und Keramik von Emile Gallé, Max Laeuger und anderen Künstlern des Jugendstils. Margeriten und Tulpen entfalten ihre Pracht auf silbernen Essbestecken und fantastische Blüten werden zu schmückenden Halsketten.

10.11.18-13.10.19 *Gefäß/Skulptur 3*. Deutsche und Internationale Keramik seit 1945. Katalog. GRASSI. *The artistic studio ceramics are among the most important and internationally prominent collection areas of the museum. Numerous groups of stocks, often based on donations, were presented in two large and widely acclaimed exhibitions already in 2008/2009 and 2013/14. Many excellent new additions to these exhibitions followed in the stock. They are the basis of the continued exhibition Gefäß/Skulptur 3 and another comprehensive accompanying publication.*

In ceramics, the artistic developments since the mid-twentieth century have been manifested in a variety and impressively. Forming power and glazing beauty are encountered. Time and again, the path from the vessel to the sculpture is chosen or the relationship between these two possibilities is explored.

Ludwigsburg [ved Stuttgart]

Keramikmuseum des Württembergischen Landesmuseums, Schloss Ludwigsburg, Schlossstrasse 30, D-71634 Ludwigsburg. Website: www.schloss-ludwigsburg.de. Das Keramikmuseum in Schloss Ludwigsburg wurde 2004 als Zweigmuseum des Landesmuseums Württemberg eröffnet. Mit rund 4.500 Exponaten auf etwa 2.000 Quadratmetern zählt es zu den größten seiner Art in Europa. Die Exponate aus Irdenware, Steinzeug, Majolika, Fayence, Porzellan und Steingut vermitteln die Geschichte der Keramik vom Mittelalter bis zur Gegenwart.

Thematischer Schwerpunkt ist die europäische Porzellankunst. Neben qualitativollen Stücken aus Meißen, Wien und anderen bedeutenden Manufakturen setzt der weltweit größte Bestand an Ludwigsburger Porzellan einen starken landesgeschichtlichen Akzent. Von internationalem Rang ist auch Herzog Carl Eugens Sammlung italienischer Majolika. Die umfangreiche Sammlung von Unikat-Keramik seit 1950 spiegelt das Kunstschaffen in sechs europäischen Ländern wider.

Mannheim

→02.12.18 *Von Pulverdampf und Schlachtidyll*. Weißes Gold aus der Frankenthaler Manufaktur. Katalog. Reiss-Engelhorn-Museen, Museum Zeughaus C5, D-68159 Mannheim. Website: www.rem-mannheim.de.

Ein Meisterwerk des weltberühmten Frankenthaler Porzellans erstrahlt in der Ausstellung „Von Pulverdampf und Schlachtidyll“. Selten hat sich ein Kaffee- und Teeservice mit 43 Teilen so vollständig erhalten. C. H. Winterstein, einer der besten Frankenthaler Porzellanmaler, schuf die Malereien um 1766. Reiterkämpfe vor historischer Kulisse, rastende Soldaten bis hin zu dramatischen Schlachten vermitteln ein idealisiertes Bild vom Kriegsgeschehen im 18. Jahrhundert.

Das kunstfertige Geschirr gehört zu den Prunkwerken der kurfürstlichen Porzellanmanufaktur Carl Theodors in Frankenthal. Ob es benutzt wurde, und später als kostbares Schaustück gedient haben könnte, bleibt wohl für immer ein Geheimnis. Heute zeugt es als Glanzstück in der Porzellansammlung der Reiss-Engelhorn-Museen von der hohen Kunstfertigkeit und dem Reichtum am Hof der kurpfälzischen Residenzstadt Mannheim.

Lassen Sie sich auf eine Zeitreise in die Kulturgeschichte des 18. Jahrhunderts entführen, als das weiße Gold von China aus seinen Siegeszug in Europa antrat. Gemälde, Grafiken, Fayencen und Waffen aus den Sammlungsbeständen der Reiss-Engelhorn-Museen stellen das Service in seinen historischen Kontext und erklären die dargestellten Motive. So lernen Sie die spannenden und facettenreichen Vorstellungswelten jener Zeit kennen.

Meißen

Meissen Porzellan-Stiftung GmbH, Talstraße 9, D-01662 Meißen. Website: www.porzellan-stiftung.de. Seit 2015 ist die Meissen Porzellan-Stiftung GmbH Eigentümerin der Museumsobjekte der Staatlichen Porzellan-Manufaktur Meissen und betreut das Porzellan-Museum.

Im Stil einer neoklassizistischen Festhalle errichtet, wurde das Museum im Januar 1916 mit einer großen, repräsentativen Modellschau eröffnet. Das Gebäude der Schauhalle besteht noch immer in seiner ursprünglichen Form und wurde im Jahre 2005 durch einen modernen Anbau erweitert. Die wertvolle historische Innenausstattung aus dem Jahre 1916 ist bis heute Bestandteil des Museumskonzeptes. Vitrinen aus dunkel gebeizter Eiche, passend dazu die Verkleidung der Türnischen, Türen, Pfeiler und Tische bilden einen würdigen Rahmen für das Meissener Porzellan.

Im ersten Obergeschoss entdecken Sie die einmalige Sammlung Meissener Porzellans von 1710 bis in die Gegenwart. Chronologisch geordnet sehen Sie Höhepunkte aus dem über 300-jährigen Meissener Porzellanschaffen.

Die ausgestellten Porzellane sind der öffentlich zugängliche Teil der umfangreichsten Sammlung Meissener Porzellans von 1710 bis heute.

25.03.17→ *Meissener Variationen*. Vom Nachttopf bis zum Prunkservice. Meissen Porzellan-Stiftung GmbH – Porzellanmuseum.

Erleben Sie das breite Spektrum der Meissener Porzellankunst demnächst in der frisch gestalteten zweiten Etage des Porzellanmuseums. Tauchen Sie in Themen ein wie Literatur, Mode, Musik oder Theater. Neu inszeniert, erzählen die Porzellane Geschichten aus Vergangenheit und Gegenwart. Das Besondere liegt oft im Detail oder auch in der Entstehungsgeschichte dahinter.

Katholisch oder evangelisch? *Im Kontext des Lutherjahres sehen Sie sakrale Porzellane, die lange Zeit im Depot schlummerten. Eine große Figurengruppe um den Heiligen Franziskus zeigt sowohl die künstlerische als auch die technische Meisterleistung Kaendlers und seiner Mitarbeiter. Zum Wechsel der Konfession von August dem Starken hätte Luther sicher auch etwas zu sagen. So findet er sich wieder neben den Evangelisten und Aposteln und neben Bischof Benno, dessen Heiligsprechung ihm ein Dorn im Auge war.*

Zu Tisch bitte: Das Schwanenservice. *Ein Höhepunkt der Ausstellung ist eine prächtige Tafel, eingedeckt mit dem opulentesten Service des 18. Jahrhunderts, dem Schwanenservice. Johann Joachim Kaendler arbeitete zusammen mit Johann Friedrich Eberlein von 1737-1742 an dessen Ausformung. Über 2000 Einzelteile sind dafür entstanden. Für 100 Gäste war es gedacht. Auftraggeber war Heinrich Graf von Brühl, Premierminister und Direktor der Porzellanmanufaktur.*

Ein Nachttopf aus Meissener Porzellan. *Doch Meissener Porzellan kann ebenso politisch oder gar technisch sein. Wussten Sie, dass auch Isolatoren, Nachttöpfe oder Grabplatten aus echtem Meissener entstanden sind?*

Verbinden Sie Ihren Besuch im Museum mit einer Besichtigung der Schauwerkstätten der Porzellan-Manufaktur. So wird Ihr Aufenthalt bei uns zu einem unvergesslichen Erlebnis.

→31.12.18 *Falsche Früchte auf echtem Meissener*. Katalog. Zur Geschichte des Zwiebelmusters. Meissen Porzellan-Stiftung GmbH.

Das berühmte Zwiebelmuster ist fast so alt wie die Porzellan-Manufaktur Meissen und noch immer sehr begehrt. Was ist das Besondere an diesem blau-weißen Dekor? Wieso fasziniert er uns seit seiner Entstehung?

Eine neue Ausstellung befasst sich mit den faszinierenden Geschichten rund um den beliebten Dekor. Kunsthistorisch kontrovers diskutiert, ist das Zwiebelmuster bis heute ein Verkaufsschlager. Woher stammt dieser außergewöhnliche Name? Die Ausstellung folgt spannenden historischen Spuren, die eindrucksvolle Hinweise auf Entstehungszeit und Vorläufer liefern. Im Museum der Meissen Porzellan-Stiftung vereinen sich die frühesten Meissener Zwiebelmusterporzellane, geschaffen zwischen 1730-1739, deren anfängliche Fayencen und das chinesische Zwiebelmuster. Diese inspirierten nicht nur die Meissener Künstler, Nachahmungen und faszinierende Verfälschungen aus drei Jahrhunderten ergänzen die Sonderausstellung als kostbarer Teil dieser langen Geschichte.

Erstmals zeigt eine Ausstellung hochkarätige Leihgaben aus privaten Sammlungen – diese Zusammenstellung eigener Stücke und ausgewählter Objekte aus öffentlichen Museen ist einmalig. Das Meissener Zwiebelmuster ist bis heute ein begehrtes Element des Manufaktursortiments und wird für Kunden aus aller Welt immer wieder neu interpretiert. Gehen Sie mit uns ins Detail und erleben Sie ein Stück Zeitgeschichte in Meissener Porzellan.

Mettlach

Keramikmuseum Mettlach, Alte Abtei, Saaruferstraße, D-66688 Mettlach. Website: www.keramikmuseum-mettlach.de.

München

Marstallmuseum, Museum „Nymphenburger Porzellan“ (Sammlung Bäuml), Schloss Nymphenburg, D-80638 München. Website: www.schloss-nymphenburg.de.

Im 1. Stock des Marstallmuseums ist eine einzigartige Privatsammlung Nymphenburger Porzellane vom 18. bis 20. Jahrhundert zu sehen. 1747 gründete Max III. Joseph die kurfürstliche Porzellan-Fabrik. Ein Glücksfall für die junge Manufaktur war die Anstellung von Franz Anton Bustelli als Modellmeister. Seine lebendig erzählenden Figuren zierten einst die höfische Desserttafel. Im frühen 19. Jahrhundert setzte sich König Ludwigs I. für die Porzellankunst ein. Er gründete die „Kunstanstalt“ nahe der Kunstakademie, um dort die besten Porzellanmaler ausbilden zu lassen. Einen weiteren Höhepunkt des Museums bilden die Jugendstil-Porzellane mit ihren innovativen Formen und Dekoren.

Begründet wurde die Sammlung durch Albert Bäuml, der 1888 die Leitung der Manufaktur übernommen hatte. Um die künstlerische Qualität zu verbessern, sammelte er Nymphenburger Porzellan als Modellvorlagen. 1912 übernahm sein ältester Sohn diese Aufgaben. Die Sammlung, die mit Porzellanen aus dem Besitz der Bayerischen Schlösserverwaltung ergänzt ist, wird noch heute von der Familie aus privaten Mitteln erweitert.

Pinakothek der Moderne, Barer Strasse 40, D-80333 München. Website: www.pinakothek.de. Website: <https://www.pinakothek.de>.

Galerie Handwerk, Max-Joseph-Straße 4 [Eingang Ottostraße], D-80333 München. Website: www.hwk-muenchen.de/galerie.

27.09.19-29.03.20 *Anders gesehen*. Afrikanische Keramik aus der Sammlung S.K.H. Herzog Franz von Bayern. Katalog. Pinakothek der Moderne - Die Neue Sammlung - The Design Museum.

Über 1.000 Objekte afrikanischer Keramik aus der Sammlung S.K.H. Herzog Franz von Bayern konnten als Schenkung und als Dauerleihgabe für Die Neue Sammlung - The Design Museum gewonnen werden. Wir würdigen diese großzügige Gabe in einer umfangreichen Ausstellung und Publikation, die Aufschluss gibt über Formen- und Funktionenreichtum afrikanischer Keramik sowie über ihre unterschiedlichen Entstehungszusammenhänge. Im Kontext eines Designmuseums kann diese Ausstellung eine gestaltungshistorische, von den Objekten ausgehende Auseinandersetzung mit den Gefäßen und Figuren ermöglichen und so einen neuen Blick auf die Keramikproduktion in Afrika bieten, der nach Form, Funktion, Dekor und Materialität fragt und ihre Eigenständigkeit sowie Parallelen zur internationalen Praxis aufzeigt.

Norden

→06.01.19 *Melk en Bloed*. Erlesenes Porzellan aus dem Reich der Mitte. Katalog. Osfriesisches Teemuseum Norden, Am Markt 36, D-26506 Norden. Website: www.teemuseum.de.

Melk en Bloed (dt. Milch und Blut) ist die niederländische Bezeichnung für einen speziellen Dekor auf ostasiatischem Porzellan, bei dem die Farben Eisenrot und Gold dominieren. Diese Porzellane wurden nur für die kurze Dauer von etwa 30 Jahren im frühen 18. Jahrhundert aus Ostasien importiert. Besonders geschätzt wurden sie in den niederländischen Provinzen Groningen und Friesland.

Anfang des 18. Jahrhunderts erweiterten sich die Handelsbeziehungen zwischen Ostasien und Europa erheblich. Über viele Jahrzehnte übten das chinesische Kunsthandwerk, aber auch die Philosophie, die Literatur, die Architektur oder der Gartenbau Chinas großen Einfluss auf Europa aus. Von den vielfältigen und spannenden Wechselwirkungen dieser frühen Globalisierung erzählen die Porzellane der Ausstellung beispielhaft.

Darüber hinaus wird in der Ausstellung die Bildsprache der filigranen Motive anschaulich ergründet. Meist ist sie von Geschichten aus der klassischen chinesischen Literatur und der exotischen Vegetation Südchinas inspiriert.

Tauchen Sie mit Milch und Blut in die Poesie, Flora und Fauna des alten China ein und lernen Sie Handelsgeschichte und Handwerkskunst aus einem ganz besonderen Blickwinkel kennen.

Oberzell

Keramikmuseum im Schloss Oberzell, Schloßplatz 1, D-94130 Oberzell. Website: www.oberzell.de.

Das Keramikmuseum im ehemals fürstbischöflichen Schloss Oberzell bei Passau - am Ufer der Donau gelegen - gibt mit zwölfhundert Objekten einen Einblick in die Geschichte der Keramik von der Jungsteinzeit bis zur Gegenwart. Der Schwerpunkt liegt auf der handwerklich hergestellten Keramik, vornehmlich aus Niederbayern, das im Bereich der Gefäßkeramik im 18. und 19. Jahrhundert führend in Altbayern war. Das Museum bietet darüber hinaus einen Überblick über keramische Techniken, Herstellungsvorgänge und Verwendungen und führt bis zu Industrieproduktion und zeitgenössischer Keramik. Zu den besonderen Themen gehören die europaweit bedeutende und jahrhundertlange Schwarzgeschirrprouktion in Oberzell, die handwerkliche Fayenceherstellung in Dießen am Ammersee, Steinzeug aus Bayern und Irdenware aus Niederbayern sowie Nymphenburger Porzellan, nachdem zu Beginn des 19. Jahrhunderts in diesem Schloß ein Zweigwerk der Nymphenburger Manufaktur eingerichtet werden sollte. Besonders beliebt bei den Besuchern sind solche Gefäße, die im Laufe der Benutzung Schäden erlitten haben und von Wanderhandwerkern kunstvoll mit Draht und Blech wieder repariert wurden - ein Zeugnis der Sparsamkeit früherer Zeiten.

Oldenburg

→16.09.19 *Beatrijs van Rheeden - Die Schönheit der Struktur.* Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte Oldenburg, Schloss, Schloßplatz 1, 26122 Oldenburg. Website: www.landesmuseum-ol.de.

Die Objekte, die die niederländische Künstlerin Beatrijs van Rheeden (geb. 1965 in Groningen) mit ihrem Werkstoff Porzellan schafft, sind spektakulär: Kompakte Wabengefäße scheinen in ihrer organischen Geschlossenheit stabile Körper zu bilden und wirken zugleich filigran und zerbrechlich wie unter dem Mikroskop vergrößerte organische Strukturen.

Durch zweifarbig geschichtetes Porzellan, in das die Waben- und Sternmuster hineingeschnitten werden, entstehen faszinierende, bisweilen irritierende Farb- und Formspiele. Öffnungen ermöglichen den Blick in das Innere der fragilen Gebilde, so dass Licht und Raum die Körper durchdringen.

Was auf den ersten Blick präzise wie mit einem 3D-Drucker hergestellt scheint, erweist sich als Ergebnis hoch komplexer handwerklicher Fertigkeit. Beatrijs van Rheeden formt ausgehöhlte Porzellankörper und schneidet aus der Oberfläche die netzartigen Strukturen heraus. Der Rhythmus und die Logik von Mustern und Rastern sind das Grundthema der Keramikerin, die in ihren Arbeiten die Schönheit der unterbrochenen Wiederholung demonstriert.

03.08.19-04.08.19 *Internationale Keramiktage.* Keramikmarkt. Schloßplatz, Oldenburg. Website: www.werkschule.de.

Ransbach-Baumbach

Skulpturen- und Miniaturen-Museum, Sälzerstrasse 16, D-56235 Ransbach-Baumbach. Website: www.skulpturen-miniaturen-museum.de.

Fayencen. *Im Museum wird eine sehr umfangreiche Ausstellung an sogenannten Wiener-Fayencen präsentiert: Die Manufaktur Goldscheider wurde mit ihrer Kunstkeramikproduktion ab etwa 1885 weltweit bekannt.*

Ein Reigen voller Farbenfreude im Stil des Rokokos, der Biedermeier-Zeit, der Sezessions-Bewegung, des Jugendstils und Art déco erwartet die Museumsbesucher. Bereits vor über 100 Jahren waren die polychromen Bildwerke der Firma Goldscheider beim breiten Publikum überaus beliebt und fanden hohen Absatz.

Viele Künstler wurden von berühmten Schauspielerinnen, Tänzerinnen und Modestilen der jeweiligen Zeit zu ihren Arbeiten inspiriert.

Porzellan. *Zwei weitere Ausstellungsschwerpunkte bilden Arbeiten aus Meissener Porzellan und Werke der Königlichen-Porzellan-Manufaktur in Berlin.*

Die filigran ausgearbeiteten Figuren bestechen durch Farbigkeit, Formgebung und Vielfalt in ihrer fantasievollen, künstlerischen Umsetzung und in ihrer sinnlich-eleganten Darstellung weiblicher Anmut.

Stoffe aus der antiken Mythologie, Darstellungen im Stil des Rokoko und aus dem Klassizismus sind Themen des gestalterischen Wirkens der gesammelten Künstler. Diese hochwertigen Werke waren einst Schmuckstücke der gehobenen Gesellschaft.

Rastatt-Förch

Schloss Favorite, Am Schloss Favorite 5, D-76437 Rastatt-Förch. Website: <http://schloss-favorite.de>. Kan kun ses på rundvisning som er hver time. Særlige rundvisninger med fokus på porcelænsamlingen.

Rosenau

Europäisches Museum für Modernes Glas, Unterwohlsbach, Rosenau 8, 96472 Rödentel. Website: www.kunstsammlungen-coburg.de.

Die Kunstsammlungen der Veste Coburg hatten in den 1970er Jahren begonnen, moderne Keramik auszustellen und zu sammeln. 1975 wurde der Richard Bampi Preis zur Förderung junger Keramiker ausgerichtet; 1976, 1980 und 1984 folgte der Ausstellungszyklus "Keramik heute in Bayern" mit aktuellen Arbeiten von in Bayern tätigen Keramikern. Von diesen Ausstellungen konnten jeweils wichtige Werke dauerhaft übernommen werden. Entsprechend liegt der Schwerpunkt der Sammlung auf deutscher Keramik, doch gibt es auch zahlreiche qualitativolle internationale Arbeiten, insbesondere aus Großbritannien, Frankreich, den Niederlanden, Skandinavien sowie Amerika, Korea und Japan.

Mit der Studiensammlung Keramik ist nun erstmals ein Großteil der Coburger Keramikbestände zu sehen. In 30 Vitrinen wird in alphabetischer Ordnung ein repräsentativer Querschnitt der umfangreichen Sammlung gezeigt. Dazu werden in einer freien Aufstellung Hauptstücke nach thematischen Gesichtspunkten gruppiert. Zu sehen sind traditionelle Gefäßkeramiken wie Vasen und Schalen, Wandreliefs, abstrakte und figürliche Skulpturen sowie konzeptionelle Objekte. In der

Freiaufstellung wird den internationalen Werken besonderes Augenmerk geschenkt. Damit wird die internationale Ausrichtung der in der Rosenau gezeigten modernen Glassammlung auch bei der Keramik aufgegriffen. Von einigen Künstlern sind Werke sowohl aus Keramik als auch aus Glas zu entdecken. Die enge Verbundenheit der Werkstoffe Glas und Keramik wird somit offenbar.

Seitenroda

Leuchtenburg, Dorfstraße 100, D-07768 Seitenroda.

Website: <https://www.leuchtenburg.de>. *Eine der außergewöhnlichsten und modernsten Ausstellungen!*", lobt die internationale Jury des Europäischen Museumsrates.

Erleben Sie die außergewöhnliche und interaktive Ausstellung! Künstler aus der ganzen Welt haben sieben Erlebniswelten entstehen lassen, die einem Material Zauber verleihen: dem Porzellan. Machen Sie eine Reise durch die Geschichte dieses besonderen Materials und entdecken Sie die Porzellanwelten Leuchtenburg.

Selb-Plössberg

Porzellanikon - Staatliches Museum für Porzellan

[Europäisches Industriemuseum für Porzellan,

Europäisches Museum für Technische Keramik og

Rosenthal Museum], Werner-Schürer-Platz 1, D-91800

Selb. Website: www.porzellanikon.org.

→06.01.19 *Dick, Dünn, Fett, Mager - Porzellan in drei Jahrhunderten Esskultur. Berlin, Paris, London, New York, Beijing... - Eine Cool(e)-Tour des Speisens.* Porzellanikon.

Das Thema Esskultur ist in aller Munde. Doch wird in der Regel ausschließlich an das gedacht, was die Menschen zu sich nehmen: Das Nahrungsmittel als solches und dessen Auf- wie Zubereitung. Doch der Aspekt, dass sich mit der Esskultur auch ein tiefgreifender Wandel der Dinge vollzogen hat, Dinge aus denen getrunken und von denen gegessen wird, steht nahezu immer im Hintergrund. Das Porzellanikon will sich diesem Themenbereich widmen und an beiden Standorten des Porzellanikons den Besuchern beispielhaft vor Augen führen. Im Porzellanikon in Hohenberg an der Eger werden auf ca. 280 m² zwei Bereiche thematisiert: Koch- und Backgeschirre sowie der Wandel der Servicekultur vom 19. Jahrhundert bis heute. Am zweiten Standort in Selb stehen auf ca. 300 m² Porzellane im Focus, die nationale und internationale Einflüsse erkennen lassen.

Nicht erst heute blicken die Porzellanhersteller der Welt auf die Bedürfnisse des in- und ausländischen Konsumenten. Ohne die Kenntnis der Essgewohnheiten der Kunden kein Absatz auf den globalen Märkten. Wie war oder ist ein Tisch in den Metropolen der Welt gedeckt, was wurde bzw. wird worauf serviert. Welche Gerichte assoziieren wir mit einem Land und wurden/werden dafür spezielle Porzellane entwickelt? Kommt der Pastateller aus Italien, die Schneckenpfanne aus Frankreich... Viele Fragen, auf die wir versuchen eine Antwort zu geben.

→26.01.20 *Stille Stars. Keramik in Film und Werbung. Porzellanikon.*

Die Basis für die Sonderausstellung Stille Stars wurde im Rahmen des durch das EU-Programm Kreatives Europa kofinanzierten Projektes Ceramics and its Dimensions gelegt. Teilnehmer verschiedener Bildungseinrichtungen aus elf Partnerländern untersuchten die Rolle von Keramik in Film, Werbung und Werbefotografie. Die beeindruckenden Resultate veranlassten das Porzellanikon, die Untersuchungen fortzusetzen, sie in eine wissenschaftliche Studie zu gießen und darauf aufbauend eine Sonderausstellung zu konzipieren, die die Ergebnisse einem breiten Publikum zugänglich machen soll. Auf Basis der wissenschaftlichen Recherche wird die Ausstellung verschiedene Fragestellungen thematisieren und beleuchten. Präsentiert werden nicht nur Filme und Werbung aus Deutschland, sondern ganz Europa, beginnend mit den 1930er Jahren bis in die Gegenwart. Auf Grundlage der gewonnenen Ergebnisse wird eine Ausstellung entstehen, die als Bühne dienen kann, um Keramik und ihre Funktion als Kulturbotschafter ins Bewusstsein einer breiten Öffentlichkeit zu rücken. Die sonst so stillen Stars werden hier als Hauptdarsteller zentral ins Rampenlicht gestellt.

09.03.19-06.10.19 *Reine Formsache. Vom Bauhaus-Impuls zum Designlabor an der Burg Giebichenstein. Porzellanikon.*

Eine reine Formsache ist es nicht, wenn sich das Porzellanikon – Staatliches Museum für Porzellan als größte europäische Institution ihrer Art zum Bauhausjahr ein Projekt vorgenommen hat, welches sich gleich an beiden Standorten des Museums (Hohenberg a. d. Eger und Selb) dem Porzellandesign an der Burg Giebichenstein Kunsthochschule Halle widmet: Innerhalb des großen Ausstellungsprojektes Reine Formsache verschränken sich zwei Ausstellungsteile zu einem Bild des Woher und Wohin, der Impulse, Folgen und Wirkungen. Im Mittelpunkt stehen die Porzellandesignleistungen einst, jetzt und morgen: vom Bauhaus-Impuls in Weimar/Dornburg zur Burg Giebichenstein in Halle, 1915 bis heute.

Am Standort in Hohenberg a. d. Eger wird die historische Dimension erfahrbar gemacht. Es werden aus der Historie heraus Fragen aufgeworfen, für die jeweilige Gegenwart einer Beantwortung zugeführt und zugleich am Museumsstandort in Selb in das Heute überführt. Was in Weimar/Dornburg seinen Anfang nahm, wurde Manifest, wurde Botschaft, wurde Prinzip der Vermittlung, für alle nachfolgenden Lehrenden – bis in die jüngste Gegenwart. Die „reine Formsache“ als Haltung strahlte aus über die Generationen der Lehrenden, sie überdauerte die Zeit des Nationalsozialismus, sie legte den Grundstein für ein modernes DDR-Design und spiegelt sich in den Entwürfen der Studenten heute. Deren visionäre Designideen werden im Ausstellungsteil in Selb inszeniert. Hier wird nach Zukunftspotentialen und neuen Anwendungsfeldern des Materials Porzellan gefragt und Studien zu neuen Formgebungsmethoden und Techniken gezeigt. So spannt sich der Bogen von den Impulsgebern wie Marguerite Friedlaender-Wildenhain und Gerhard Marcks hin zur aktuellen Generation der Designer, die heute dem Porzellan sein Gesicht geben: z. B. Barbara Schmidt, die eine Vielzahl

der Produkte von Kahla Thüringen Porzellan verantwortet und ihrerseits heute an der Kunsthochschule Berlin-Weissensee lehrt oder Heike Philipp, Entwerferin für den weltweit bedeutendsten Profiporzellanhersteller BHS-Tabletop entwickelt oder Chiharu Nagai, Professorin an der Seto Universität in Japan.

Die Erarbeitung des Gesamtprojektes setzt internationale Partnerschaften voraus und wird über das exzellente, europaweite Netzwerk des Museums kommuniziert; Verhandlungen mit nationalen und internationalen Instituten wurden begonnen, erste Zusagen liegen vor.

Unterstrichen wird die herausragende Bedeutung des Projektes durch den Sitz des Porzellanikons: Selb, der einstigen „Weltstadt des Porzellans“, hier sind bis heute Unternehmen wie Rosenthal und BHS-Tabletop angesiedelt. Gleichzeitig ist Selb ein Kreativzentrum für modernes und international führendes Porzellandesign. Zudem ist hier die Bauhaus-Geschichte auf besondere Weise evident. Walter Gropius wirkte hier als Architekt, als Formenschöpfer und als Gestalter einer neuen Stadt. 2019 wird dieser Besonderheit in verschiedenen Aktionen Rechnung getragen: Das Unternehmen Rosenthal, die Stadt selbst und viele hier beheimatete Institutionen haben Projekte und Events geplant. Das Porzellanikon, als die Institution, die auf besondere Weise eine herausragende Tradition dieses Teiles Bayerns repräsentiert, wird den Rahmen für dieses umfangreiche Programm bieten und gleichzeitig mit der Ausstellung „Reine Formsache“ inhaltliches und damit einhergehend auch organisatorisches Zentrum sein.

Staufen

Keramikmuseum Staufen, Wettelbrunner Strasse 3, D-79219 Staufen. Website: <http://www.landesmuseum.de>. Se website for yderligere udstillinger.

The Staufen Ceramics Museum was opened in July 1991 as a branch museum of the Badisches Landesmuseum Karlsruhe. In the basement of the museum is the complete original workshop of pottery master Josef Maier, who worked here from 1898 till the 1940s. The visitor is provided with an insight into the pottery tradition of the Upper Rhine region, as well as into the everyday life of a potter.

On the first floor the work of the ceramics artist Egon Bregger is shown. After his marriage to Emma, the daughter of Josef Maier, he took over the workshop in 1948. The presentation of Bregger's ceramics shows his development from a Bauhaus style all the way to a historical pottery style. On the same floor a collection of ceramic figures by Elisabeth Winter-Bonn is presented.

On the ground floor, regularly changing special exhibits of the Badisches Landesmuseum are held as well as studio exhibits of contemporary potters.

→30.11.18 *Magische Kristalle*. Keramikmuseum Staufen. Die Kristallglasur gilt als der Olymp der keramischen Glasuren. Der Herstellungsprozess ist extrem komplex, so dass nur wenige Keramiker die Kristallbildung beherrschen. Notwendig dafür sind eine perfekt eingerichtete Werkstatt, ein ausgeprägtes methodisches Vorgehen in chemischer und

physikalischer Hinsicht sowie eine Präzision im Arbeitsstil. Nur eine kleine Abweichung von der Rezeptur führt dazu, dass die Bildung der Kristalle verhindert wird.

Der andere Grund für die Wertschätzung der Kristallglasur liegt in ihrem faszinierenden Farbenspiel und der frappierenden Ausstrahlung einzelner Kristalle, die in ihrer Erscheinung sehr unterschiedlich sein können. So können Kristalle wie Sterne, Blumen, eisblumenartige Gebilde, Schneeflocken, nadelige oder radialstrahlige Aggregate, Würmer, Vulkan- ausbrüche oder wie aus Feuerwerken bestehende Galaxien aussehen. Manchmal sind die Kristalle wie ein Teppich miteinander verschmolzen, manchmal nur einzeln hier und da verteilt – wie Reste einer bereits erfolgten Explosion.

Erfunden wurde die Kristallglasur in der Epoche des Jugendstils. In Fachkreisen empfand man die Entdeckung der Kristallglasur als Sensation. Auf den internationalen Weltausstellungen wetteiferte man um die besten Ergebnisse. Mit der Pariser Weltausstellung 1889 kann man von dem ersten öffentlichen Aha-Effekt sprechen. Es folgten Weltausstellungen 1893 in Chicago, 1900 in Paris und 1904 in St. Louis. Die Faszination von der Kristallglasur erreichte auch den amerikanischen Kontinent. Die ersten Kristallprodukte der Rockwood-Pottery waren so wertvoll, dass sie laut Berichten von Zeitgenossen sogar mit Goldmünzen aufgewogen wurden. Indirekt zeugen diese Preise davon, in welchem Maße der Ausschuss mitgebrannt wurde, bis einige wenige gelungene Stücke in den Verkauf kamen.

Velten

Hedwig Bollhagen Museum, Wilhelmstraße 32/33, D-16727 Velten. Se yderligere information på website: <http://hedwig-bollhagen-museum.okmhb.de>.

Weiden

→27.01.19 *Hommage an den Keramiksammler Klaus Freiburger*. Keramik-Museum, Zweigmuseum der Neuen Sammlung, Luitpoldstraße 25, D-92637 Weiden. Website: www.die-neue-sammlung.de.

Bereits als Jugendlicher kaufte sich Klaus Freiburger (1929-2018) von seinem Taschengeld die ersten Keramiken, doch systematisch zu sammeln, begann er erst nach seinem Studium.

Aufgewachsen ist der gebürtige Heidelberger in Mannheim. 1950 zog er nach Karlsruhe, um an der Technischen Hochschule bei Egon Eiermann Architektur zu studieren. Nach dem Diplom (1956) arbeitete Freiburger bei verschiedenen Architekten in Düsseldorf, Dortmund und in Wiesbaden/Göttingen. 1965 kehrte er in seine Heimatstadt Mannheim zurück und eröffnete dort sein eigenes Architekturbüro. In den folgenden Jahren entstanden eine Reihe von modernen Bauten, vor allem Einfamilienhäuser, die er meist auch selbst einrichtete.

Als Zweitwohnsitz wählte Klaus Freiburger 1969 das pfälzische Winzerstädtchen Deidesheim, wo er einen Rundturm der mittelalterlichen Stadtbefestigung sowie zwei dazugehörige Anbauten aus späterer Zeit erwarb und für seine Keramiksammlung ausbaute.

Freiburgers Begeisterung für die zeitgenössische Keramik,

für die Arbeiten der jungen, nach dem Zweiten Weltkrieg ausgebildeten Generation an Töpfern, kannte anfangs kaum Grenzen. Er kaufte, was ihm gefiel. Doch bereits Mitte der 1950er Jahre setzten die ersten Überlegungen ein, die wachsende Sammlung zu strukturieren. Er trennte sich wieder von einzelnen Arbeiten, aber auch von ganzen Werkgruppen, behielt von manchen Keramikern nur ein bis zwei „Erinnerungsstücke“ zurück, von anderen wiederum alles bis zu diesem Zeitpunkt Erworbene, allerdings ohne in Zukunft noch etwas hinzufügen zu wollen.

Der eigentliche Kern seiner Sammlung entstand jedoch durch die Entscheidung, sich auf zehn KeramikerInnen zu konzentrieren, deren Schaffen er kontinuierlich begleiten wollte, um auf diese Weise einen Querschnitt ihrer Lebensarbeit zusammenzutragen. Beate Kuhn war eine davon. Neben ihren Arbeiten sammelte Klaus Freiburger die Werke von Ingeborg und Bruno Asshoff, Antje Brüggemann, Dieter Crumbiegel, Ursula und Karl Scheid, Tutti (Elisabeth) Veith, Gotlind und Gerald Weigel.

In den letzten Jahren haben sich nicht nur Wertschätzung und Bedeutung der Keramik verändert, sondern auch die Sammler. Klaus Freiburger gehörte noch einer Generation an, die für die Keramik lebte, die einen sparsamen Lebensstil bevorzugte, um sich dadurch die geschätzte und bewunderte Keramik leisten zu können - für Klaus Freiburger war die Keramik im wahrsten Sinn das Leben.

Am 13. Februar 2018 ist Klaus Freiburger in Deidesheim verstorben. Er hat in rund sechzig Jahren etwa 2000 keramische Arbeiten zusammengetragen, die er der Neuen Sammlung überlassen hat – mit den Arbeiten von Beate Kuhn konnte 2017 ein kleiner Ausschnitt davon in der Pinakothek der Moderne präsentiert werden. Im Internationalen Keramik-Museum Weiden werden nun Arbeiten von seinen zehn Favoriten gezeigt, um so seine Intentionen als Sammler zu veranschaulichen.

Wuppertal

→27.01.19 Eva Hild – Entity. Skulpturenpark Waldfrieden, Hirschstraße 12, D-42285 Wuppertal. Website: <http://skulpturenpark-waldfrieden.de>.

"Meine Faszination gilt dem Verhältnis zwischen innerlichen und äußerlichen Wirklichkeiten, dem Dualismus zwischen Innen und Außen, Inhalt und Form, Gefühl und Gestalt, Eindruck und Ausdruck. Meine Arbeit reflektiert meine inneren Formenlandschaften. Körper, in denen Anwesenheit und Abwesenheit zusammenkommen.", sagt die schwedische Bildhauerin Eva Hild (*1966) über ihre Arbeit. Ihre Skulpturen ähneln organischen Körpern, die sich unter dem Einfluss inneren und äußerer Drucks zu verändern scheinen. Mittels einer dünnen Haut definiert die Künstlerin eine fluktuierende Grenze zwischen dem Innen und Außen, die sich in Durchbrüchen, Übergängen und Umstülpungen stellenweise auflöst. Dadurch erscheint die räumliche Konstellation spannungsvoll, mehrdeutig und fragil.

Østrig

Stoob

Töpfermuseum, 7344 Stoob. Website: <http://toepfermuseum.at>.

Wien

→23.09.18 300 Jahre Wiener Porzellanmanufaktur. Bogudgjivelse. Ausstellungshalle, MAK - Österreichisches Museum für angewandte Kunst / Gegenwartskunst, Stubenring 5, 1010 Wien. Website: <https://www.mak.at>. Im Mai 1718 erfolgte die Vergabe des kaiserlichen Privilegiums zur Porzellanerzeugung in Wien an Claudius Innocentius Du Paquier. Dreihundert Jahre später nimmt das MAK dies zum Anlass, dem Wiener Porzellan eine Großausstellung zu widmen, die die Gründung und Geschichte der zweitältesten europäischen Porzellanmanufaktur beleuchtet. Internationale Leihgaben, die noch nie in Wien gezeigt wurden, werden mit einzigartigen Stücken aus den Beständen des MAK und weiteren österreichischen Sammlungen zusammenggeführt.

Nederlandene

Amsterdam

Rijksmuseum, Museumstraat 1, NL-1071 XX Amsterdam. Website: www.rijksmuseum.nl.

→15.10.18 **Monochromes**. Asian Pavilion, Rijksmuseum. *Monochromes are ceramic works glazed in a single colour. Glaze has both a practical and an aesthetic function: it waterproofs the object while also furnishing it with decorative colour. The ceramics in the exhibition come from various regions of China, date from different periods and served a variety of purposes. China has a long tradition of monochromes both as functional objects and as collector's items.*

Colour. *The colour of the glaze is typical of the region and time in which the monochrome was made. The first green ceramics were produced only in Southeast China during the Han dynasty in the ninth and tenth centuries. Azure ceramics were made in the south, while the north was famous for pure white glaze. Red glaze was coloured using copper, which was first used in Jingdezhen in the 15th century. The assortment of colour was widened by the introduction of European pigments in the 18th century, and experimentation at the Imperial glassworks in Beijing and the porcelain workshops in Jingdezhen.*

Delft

Galerie Terra Delft, Galerie voor hedendaagse keramiek, Nieuwstraat 7, NL-2611 HK Delft. Website: www.terra-delft.nl. Se website for information om udstillinger.

Deventer

Loes and Reinier Gallery, Korte Assenstraat 15, NL-7411 JP Deventer. Website: www.loes-reinier.com. Se website for information om udstillinger.

Groningen

→24.03.19 *The World at Home: Asian porcelain and Delft pottery*. Starck Pavilion, Groninger Museum, In the 17th and 18th centuries, Dutch interiors were enriched by Asian influences. The Dutch East India Company and individuals imported large quantities of Chinese and Japanese porcelain and lacquerwork from "the Orient".

Porcelain, in particular, found its way into every stratum of society: even the poorest household was likely to own a plate or a teacup and saucer from China. Before long, Asian porcelain had become part of Dutch everyday life and material culture. Its popularity soon gave rise to imitations. This exhibition shows how Asian and Dutch producers responded to public interest and buyers' tastes, and how they competed with each other.

Haag

Gemeentemuseum, Stadhouderslaan 41, NL-2517 HV Haag. Website: www.gemeentemuseum.nl.

01.12.12→ *Delftware Wonderware*. Gemeentemuseum. Gemeentemuseum Den Haag has one of the finest and largest collections of Delftware in the world. Delftware is not only a beautiful traditional product and a paragon of Dutch prosperity in the Golden Age, but also an inspiration for contemporary design. At the Delftware WonderWare exhibition of the Gemeentemuseum you will discover the beauty and the fascinating stories behind this world-famous cultural heritage.

Delftware takes a prominent place in the wide variety of applied arts at the Gemeentemuseum. Delftware WonderWare shows the versatility of this traditional Dutch product, then and now. From the typical blue-white to flashing red, snow-white and even Delft black; from 17th Century vases for the very rich to contemporary tulip vases made by Dutch designers like Hella Jongerius and Wieki Somers. Delftware Wonderware will submerge you in the beauty of this valuable product.

→28.10.18 *Art Nouveau in the Netherlands*. Gemeentemuseum.

This exhibition will include a multitude of masterpieces from the 1884-1914 period, in fields ranging from drawing and painting to furniture, textiles, ceramics, and fashion. Around 1900, Dutch Art Nouveau occupied a unique niche within the international movement; Dutch designers and makers (in both the fine and the decorative arts) arrived at their own variant of Art Nouveau which, unlike the flamboyant French and Belgian style, was designed to appeal to the supposedly down-to-earth mentality of their home audience. Under headings like 'back to nature', 'return to handcraftsmanship' and 'exoticism', the exhibition will place the various artistic disciplines in the context of the period. In addition, it will expand and deepen the customary picture of the Art Nouveau movement in the Netherlands by including work by a number of hitherto unknown artists (some of them women).

Harlingen

Harlinger Aardewerk & Tegelfabriek, Voorstraat 84, NL-8861 BP Harlingen. Website: <https://harlinger.nl>.

Leeuwarden

Prinsessehof National Museum of Ceramics, Grote Kerkstraat 11, NL-8911 DZ Leeuwarden. Website: www.prinsessehof.nl.

→25.11.18 *Johan Tahon Monk*. Prinsessehof.

The sculptural work of the leading Flemish artist Johan Tahon (1965) will be on display in the Prinsessehof National Museum of Ceramics. Johan Tahon: Monk is one of the exhibitions celebrating the reopening and the centenary of the museum. This is the first solo museum exhibition of Tahon's ceramic work. The artist exhibits contemplative figures and albarelli (apothecary jars), supplemented by small sculptures.

Johan Tahon was 15 years old when he made his first sculpture. He found strength and balance in sculpting. He created the magic he missed in reality in his studio. Although his work is highly personal, his sculptures have a universal healing quality.

Meditative sculptures. *Tahon's monkish figures express a moment of stillness. The figures are introspective, their heads bowed, as if frozen in time. The viewer is absorbed into the emotion of the statue and through this glimpses the spiritual quest that is central to Johan Tahon's work.*

True to tradition. *Tahon works with sculpture in a traditional way. He finds it important to model his sculptures himself, in silence and totally absorbed, in his own studio. Associations with African, Egyptian and Greek sculpture are recognisable in his work, but also with masters such as Michelangelo, Rodin and Lehmbruck.*

An established name. *Johan Tahon studied sculpture at the Royal Academy of Fine Arts in Ghent. In 1996 he came to the attention of Jan Hoet (1936–2014), Belgium's most influential curator and museum director at the time. This enabled him to exhibit in leading galleries and museums with other renowned artists. Tahon has since become a well-known name in the world of sculpture and ceramics. He is also no stranger to our country. He previously made a 14-metre-high statue for the Ministry of Finance. Additionally, his work is included in prominent public and private collections at home and abroad. The Prinsessehof also has two of his works in its collection.*

→25.11.18 *Design #3: Floris Wubben*. Prinsessehof. Designer Floris Wubben (1983) presents new work in his solo exhibition *Design #3: Floris Wubben* in the Prinsessehof National Museum of Ceramics. Self-designed machines enable Wubben to produce objects quickly and in series. Yet despite this, he doesn't create mass-produced products: due to constant changes Wubben makes while operating the machines, each design is unique and unpredictable. In this way, his work balances the functional and the sculptural. *Design #3: Floris Wubben* is one of the exhibitions celebrating the reopening and centenary of the museum.

In Design #3, the designer exhibits his Pressed Project, Erosion Set, Hammered Bowls and Ceramic Current. Using experimental production methods he creates the characteristic shapes that make his designs popular internationally.

from porcelain cups with a top layer cracked by heating to stoneware vases with playful reliefwork.

→30.06.19 *Made in Holland*. 400 years a global brand. Katalog. Princessehof. With *Made in Holland: 400 years a global brand*, the Princessehof presents a high-profile exhibition on four Dutch success stories: Delft Blue, Maastricht pottery, Art Nouveau ceramics and Dutch Design. By means of impressive flower pyramids, colourful Boerenbont, popular Gouda pottery and idiosyncratic works by designers like Maarten Baas visitors will discover how the Netherlands became a global player in the field of ceramics.

Everyone knows Dutch Design, which is also extremely popular outside the Netherlands. This phenomenon has a long tradition. From Delft Blue to Art Nouveau, Dutch manufacturers have produced beautiful ceramics and enjoyed worldwide success with them for centuries. The exhibition not only includes the most beautiful objects, but also explains how Dutch producers incorporated foreign influences for their own success.

Delft. Around 1600, the VOC introduced Chinese porcelain to the Netherlands. From the moment they arrived in the Netherlands, these expensive blue-and-white dishes and bowls were extremely popular. Dutch manufacturers imitated Chinese porcelain in painted earthenware. Many of these factories were located in Delft, hence the name: Delft Blue. The quality of the pottery was so high that it was exported in abundance to the rest of Europe. The English queen Mary Stuart was a keen patron and collector. The exhibition includes spectacular flower holders, ornate terrines and complete garnitures. Painted tiles were also exported on a large scale. An impressive tile panel, consisting of no less than 585 tiles, illustrates this trade

Maastricht. In the 19th century, the Maastricht entrepreneur Petrus Regout became the first major industrialist in the Netherlands. He is the 'godfather' of the colourful transfer-printed pottery and of Boerenbont, but these products were not his inventions. He imported material, personnel and machines from England, enabling him to produce the well-known pottery on a large scale. In the exhibition visitors will see the English examples, the popular Maastricht pottery itself, and also the adaptations Regout made to the models and decorations in order to conquer the Japanese and Islamic markets.

Art nouveau. Rozenburg's eggshell porcelain stole the show at the 1900 Paris World Exhibition. This manufacturer from The Hague introduced a porcelain there that was so thin that it allowed light through. In addition, the elegant bottles, vases and services were beautifully decorated with representations of flowers and animals in a style that was emerging strongly at the time. From 1915 onwards Plateelbakkerij Zuid-Holland (PZH) managed to conquer the American market with Gouda pottery. Vases, plates, clocks, candlesticks and clogs show the characteristic matt-glaze layer and the motifs inspired by Persian ceramics and Greek-Cypriot pottery.

Dutch Design. At the end of the last millennium, Dutch designers once again managed to cause a worldwide sensation. This time with Dutch Design, which is characterised by minimalism, unconventional solutions and a sense of humour. A teapot shaped as a skull and a gigantic vase for a small plant show this playful attitude. Contemporary flower pyramids confirm that the centuries-old tradition of Delft Blue is also a source of inspiration. Recently, designers have been combining old crafts with the latest technologies. Ceramics, for example, are processed with a gas burner or even 3D-printed.

Milsbeek

15.09.18-16.09.18 *Keramisto 2018*. 31e Internationale keramiekmanifestatie. De Mookerplas, Plasmolen, Milsbeek. Website: www.keramisto.nl.

Nieuw-Buinen

Keramisch Museum Goedewaagen, Glaslaan 29, NL-9521 GG Nieuw-Buinen. Website: www.keramischmuseumgoedewaagen.nl.

Rotterdam

Museum Boijmans Van Beuningen, Museumpark 18-20, NL-3015 Rotterdam CX. Website: www.boijmans.nl.

→13.01.19 *Geert Lap - Perfect Simplicity*. Museum Boijmans Van Beuningen.

Museum Boijmans Van Beuningen presents an exhibition of work by ceramicist Geert Lap, who died last year. The museum is proud to be able to honour Lap with no fewer than twenty-five works from its permanent collection.

Geert Lap (Venlo 24 December 1951 – Amsterdam 26 April 2017) studied at the Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam under ceramicist Jan van der Vaart, graduating alongside renowned potters Babs Haenen, Barbara Nanning and Irene Vonck. His work, which exudes an unparalleled simplicity, serenity and harmoniousness, does not fit within a particular movement but occupies a unique position within the history of ceramics. He strove for absolute perfection in his work, aspiring to execute his forms precisely as he envisaged them, leaving nothing to chance. Viewing colour was an extension of his forms, he developed his own personal vocabulary and colour system. In this respect, the work 'Colour Triangle', featured in the exhibition, is one of his most important works.

Lap was admired for his integrity: staying true to his own ideas. It therefore comes as no surprise that he was one of the few contemporary Dutch ceramicists to achieve an international reputation: his works are included in collections all around the world.

09.02.19-26.05.19 *Bauhaus*. Museum Boijmans Van Beuningen. 2019 marks the centenary of the founding of the Bauhaus, the innovative German art and design school which ran from 1919 to 1933. Museum Boijmans Van Beuningen will show the Dutch side of the Bauhaus.

In the interwar years, Rotterdam was the Dutch city in which modernism was most prominently expressed in architecture and design. For this exhibition, the museum's own collection will be augmented with loans from other collections at home and abroad. The two-way inspiration between the Netherlands and the Bauhaus will be illustrated through artworks, furniture, ceramics, textiles, industrial design, photography, typography and architecture.

Tegelen

Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen, Pottenbakkersmuseum, Kasteellaan 8, NL-5932 AG Tegelen. Website: www.tiendschuur.net.

→09.09.18 *Kleistof*. Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen.

"Kleistof"- naai-, brei-, weef- en ander keramisch handwerk. Handwerken beleeft momenteel een ware come-back. Haken, breien zelfs macrameeën mogen weer. Dit inspireerde ook een deze selectie keramische kunstenaars uit heel Europa. Zij zijn met de plooibare klei hetzelfde te gaan doen. Een verrassende warme expositie die een heel nieuwe visie laat zien op het 'hand'werken met klei.

14.09.18-13.01.19 *Jus de céramique*. Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen. *Jus de céramique - keramiek met weelderige glazuren. Glazuren is een vak apart. Het is mogelijk deze kant en klaar in de winkel te kopen, zoals schilders tegenwoordig veelal doen. De meeste keramische kunstenaars kiezen ervoor zelf hun glazuren te ontwikkelen en samen te stellen. Dit kost veel research, veel scheikundig werk en nog meer proeven en geduld. De resultaten zijn al de moeite waard. Met prachtige gelaagdheden, kleurschakeringen, verschillende gradaties in glans en transparantie. Laat je bedwelmen door deze weelde-rige glazuren van gerenom-meerde kunstenaars uit heel Europa.*

Deelnemende kunstenaars zijn: Matthew Blakely (GB); Wil van Blokland (NL); Thomas Bohle (AT); Claude Champy (F); Joop Crompvoets (NL); Eddie Curtis (GB), Morten Løbner Espersen (DK); Karin Ostberg (S); Hein Severijns (NL); Matthieu Robert (F); Marc Uzan (F); Paul Wearing (GB) & Maggie Zerafa (GB).

Belgien

Bruxelles

Musées royaux d'Art et d'Histoire/Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 10 Jubelpark, B-1000 Bruxelles. Website: www.kmkg-mrah.be.

Puls Contemporary Ceramics · Annette Sloth, Edelknaapstraat 19 rue du Page (Châtelain) B-1050 Brussels. Website: www.pulsceramics.com. Se website for yderligere udstillinger.

Gallery Pierre Marie Giraud, rue de Praetere 7, 1050 Bruxelles. Website: <http://pierremariegiraud.com>.

15.09.18-27.10.18 *Ellen Ekh & Thomas Bohle*. Puls Contemporary Ceramics. Se website for yderligere udstillinger.

Medio marts 2019. *Morten Løbner Espersen*. Gallery Pierre Marie Giraud.

Raeren

Töpfereimuseum Raeren, Burgstrasse 103, B-4730 Raeren. Website: www.toepfereimuseum.org.

Frankrig

Le Don du Fel

Galerie du Don, F-12140 Le Fel. Website : www.ledondufel.com. Se website for yderligere udstillinger.

Henrichemont

Le Centre céramique contemporaine, La Borne, F-18250 Henrichemont. Website: <http://ceramiquelaborne.org>. Se website for årets mange udstillinger.

Musee Vassil Ivanoff, Route des Coquillers, La Borne d'en bas, 18250 Henrichemont. Website: www.musee-ivanoff.fr.

Nançay

Galerie Capazza, 1 rue des Faubourgs, F-18330 Nançay. Website: www.galerie-capazza.com. Se website for udstillinger.

Paris

Les Arts Décoratifs, 107, rue de Rivoli, F-75001 Paris. Website: www.lesartsdecoratifs.fr.

Musée National de Céramique Sèvres, Cité de la céramique, 2 place de la Manufacture, F-92310 Sèvres. Website: www.musee-ceramique-sevres.fr. Se website for årets udstillinger.

15.11.18-03.03.19 *Japon-Japonismes 1867-2018*.

Katalog. Les Arts Décoratifs.

As part of the 2018 Japonisms season, the Musée des Arts Décoratifs will highlight the reciprocal influences between two great artistic nations, France and Japan, from the second half of the nineteenth century to the present day. The exhibition reveals the richness of its collections of historic Japanese artworks viewed alongside Western Japanist creations.

It presents a selection of the most beautiful pieces from the collection of some 10,000 historic artworks. It also includes contemporary creations, enriching the display with Western counterpoints created in the same vein, as well as works by seven French artisans inspired by Japan and pieces loaned by institutions, creators and private collections that have come from Japan especially for the occasion. Presented over 2,200 square meters, the exhibition covers a wide variety of artistic media, including art and design objects, fashion

creations, graphic arts, photographs, etc. It is articulated around five themes: the agents of discovery, nature, time, movement and innovation.

28.11.18→?? 100 års dansk keramik - danske samlere viser frem [foreløbig titel]. Maison du Danemark [Det danske Hus], 142 Avenue des Champs-Élysées, 75008 Paris. Website: www.maisondu danmark.dk.

Udstillingen fokuserer på den danske keramiske tradition fra Bindebøll og frem til i dag. Der indgår værker af ca. 80 danske keramikere.

Udstillingen kommer senere til Sophienholm, Lyngby og Skovgaard Museet, Viborg samt måske yderligere et eller to danske museer.

Rouen

Musée de la Céramique Rouen, rue Faucon 1/rue Jeanne d'Arc 94 Rouen. Website: <http://museedelaceramique.fr>.

Rising up between a paved courtyard and a terraced garden beside the Musée des Beaux-Arts, the Hôtel d'Hocqueville contains the largest public collection of Rouen earthenware in France. The building, constructed in the 17th century and largely altered during the following century, now sports a Neoclassical-style interior design, providing an outstanding and intimate setting for visitors to explore the history of European ceramics. The museum contains five thousand pieces, providing a comprehensive overview of Rouen earthenware from the 16th to the late 18th century, and exhibits some of the finest examples. They include Renaissance paving by Masséot Abaquesne, large ceremonial dishes with radiating decoration from the early 18th century, pieces with niello decoration in ochre, and monumental earthenware paintings and sculptures, like the remarkable Celestial and Terrestrial Globes by Pierre II Chapelle (1725) and a series of busts of the Seasons (1730). While Rouen earthenware represents over two-thirds of its treasure, the museum also features some remarkable collections from other earthenware centres like Delft, Nevers and Lille, thus situating its local history in the more general context of European ceramics from 15th century Italian majolica ware to 1930s creations from the Sèvres factory.

The circuit begins on the ground floor with a display of the earliest European earthenware: majolica, produced in Italy between the 15th and 18th centuries. It continues with pieces from the Rouen workshops of the ceramist Masséot Abaquesne (c. 1500 - before 1564), glazed terracotta ware from Normandy and pieces by Palissy's followers from the 17th and 18th centuries. On the first and second floors, the rooms devoted to the 18th century - the core of the collection - feature earthenware masterpieces from Rouen: blue monochromes, red and blue radiating decorations, niello decoration in ochre, polychrome earthenware sculptures and paintings, chinoiserie and embellishments in horn. Works by the earthenware centres of the Netherlands, Nevers, Lille and Moustiers are grouped together in a small study. Two rooms are dedicated to porcelain and china. Lastly, the circuit continues beyond the 18th century with a presentation of 19th and 20th century pieces from the Sèvres factory.

Saint Quentin la Poterie

10.09.18-11.11.18 Anna Lambert in France. Galerie Terra Viva, 4 Rue de la Fontaine, F-30700 Saint Quentin la Poterie.

Sarreguemines

Musée de la Faïence, 17, rue Poincaré, F-57200 Sarreguemines. Website: www.sarreguemines-museum.eu.

→31.12.18 Céramique Française (1970-2000) · La collection Kermer. Moulin de la Blies, 125 Avenue de la Blies, F-57200 Sarreguemines. Website: www.sarreguemines-museum.com.

Schweiz

Geneve

Musée Ariana - Musée suisse de la céramique et du verre, Avenue de la Paix 10, CH-1202 Geneve. Website: www.ville-ge.ch/ariana.

→09.09.18 Potières d'Afrique. Musée Ariana.

→31.12.18 Découverte des collections permanentes. Musée Ariana.

Depuis quelques années, le Musée Ariana propose un programme de visites spécialement adapté aux personnes aveugles et malvoyantes, dans le cadre notamment de ses expositions temporaires. Le Musée Ariana renouvelle ces rencontres autour de deux thèmes, d'une part l'architecture, et d'autre part les collections et leurs objets emblématiques.

Pour les oeuvres contemporaines, cette démarche a, en partie, été possible grâce à la générosité de certains céramistes qui ont autorisé que l'on touche leurs pièces.

Dans le but de pérenniser ces moments privilégiés de découvertes, les visites porteront cette fois-ci sur la collection permanente, couvrant l'histoire de la céramique du Moyen Âge au XIXe siècle. Pour des raisons de conservation, ces objets - parfois très anciens et fragiles - sont présentés dans des vitrines et ne peuvent être touchés. Il s'agira donc d'une visite descriptive à travers une sélection de quelques œuvres emblématiques. Cependant, une découverte tactile, avec notamment des décors reproduits en relief ou des pièces en céramique réalisées dans différentes formes et techniques, permettra d'appréhender le matériau terre.

Nyon

Musée Historique et des Porcelaines, Château de Nyon, CH-1260 Nyon. Website: www.chateaudenyon.ch. See website for udstillinger.

Solothurn

Kunstforum, Schaalgasse 9, CH-4500 Solothurn. Website: www.kunstforum.cc. See website for udstillinger.

Zürich

Porzellan- und Fayencen. Die Sammlung des Schweizerischen Nationalmuseums, Zunfthaus zur Meisen Zürich, Münsterhof 20, CH-8001 Zürich. Website: <http://www.nationalmuseum.ch>.

Italien

Albissola

→30.09.18 *The Body, the Mind, the Constructed World*. Solo exhibition with Anders Ruhwald. Casa Museo Asger Jorn, Via D'Annunzio 6-8, 17012 Albissola Marina (SV). Website: <http://www.museodiffusoalbisola.it>.

Colour, shape and function are just three of the main lines of research which Ruhwald examined over a period of one year (2017), before creating twelve sculptures designed in a dialogue with the highly imaginative architecture of Jorn's house. Among the many qualities which characterise the research of the artist, has to be highlighted his ability to explore the changeable forms of sculpture in relation to the environment, at the same time activating a conceptual process tied to semantic displacement, medial short-circuiting and a reflective examination of the spectator.

Compared to the legacy of previous artistic movements which certainly influenced Ruhwald's work (above all minimalism), he does not renounce a shape-colour aesthetics which is firmly contended between voluptuousness and the scatological. He has most certainly been influenced by his education in both his native Denmark and in London, as well as his definitive move to Detroit in the United States, where he has held the role of director of the Department of Ceramics at the Cranbrook Academy of Art.

Anders Ruhwald is one of the one hundred artists included in the Phaidon book Vitamin C (2017), a publication which, similarly to the previous volumes dedicated to other important themes regarding contemporary art, acknowledges "a global examination of the most important artists currently working with clay and ceramics".

Milano

Officine Saffi, via Aurelio Saffi 7, Milano. Website: www.officinesaffi.com.

Spanien

Barcelona

→09.09.18 *Enric Mestre*. Ceramique. Museu del Càntir d'Argentona, Plaça de l'Església 9, 08310 Argentona, Barcelona. Website: <http://www.museucantir.org>.

The ceramic work of Enric Mestre (Alboraia, Valencia, 1936) selected for this temporary exhibition in the Museu del Càntir d'Argentona (Argentona Water Jug Museum), belongs to the quiet and constant endeavour during the last two decades of a painter and sculptor who has a long history, as well as both national and international acknowledgment in his speciality. 15 works made in ceramic material, between 1998 and 2018,

representative of the artist's most creative period, six of which are displayed in public for the first time.

Most of Enric Mestre's ceramic sculptures in this exhibition belong to the series Arquitectures per a la Mirada (Architecture for contemplation), or Construccions imaginades (Imagined constructions), Works that stand out for their resounding sobriety –full of subtle textures and colour nuances–, as well as multiple formal suggestions, proposed and masterfully implemented, despite their technical complexity. Sculptures with resounding echoes of architecture, but without representing real or functional buildings; Nothing could be further from the intention of Enric Mestre when he created them. They are works with essential volumes and formal rigour, with a life of their own thanks to his invention, and close to minimalism ("less is more"), one of the defining features of his last two decades of production, but used in a highly personal manner: without totally ruling out the use of subtle textures and tones that are characteristic of ceramic technique and that contribute, in his obsessive search for plastic solutions, to the utopia of achieving a particular objective beauty.

In the 1990s, at the same time as the sculptures, with their architectural resonances or based on the relationship of rationalist structure volumes with space, Enric Mestre made a series of abstract decorative panels, where more or less distorted geometry is present, either in the form of slightly irregular freehand drawn grids that sometimes combine with other monochrome planes, or, in other cases, in compositions compartmentalised with broad deep black lines, where the most evident constructivism contrasts with the expressionist interior colour.

These constant trends that can be observed in the work of Enric Mestre, bringing together the geometrical and a singular expression of nuances that can only be achieved using ceramic techniques, configuring a style that has been central in a sizeable part of his artistic creation. Two important works of this series are displayed in Argenton.

In this exhibition, Enric Mestre also wanted to offer a sample of his most recent - freshly fired - production, which includes murals of extreme formal sobriety in which he exploits the association and/or manipulation of one or more octahedrons and the possibilities of creating new irregular polygons with subtle nuances by means of specific crystallisations and unions, different in each case. A result of constant experimentation that only a tenacious, sensitive and wise ceramist is able to pursue. [Josep Pérez Camps].

Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias "González Martí", Poeta Querol 2, 46002 Valencia. Website: <https://www.mecd.gob.es/mnceramica>. See website for udstillingsinformation.

USA

Baltimore

The Walters Art Museum, 1 West Mount Vernon Place, Baltimore MD 21201. Website: <https://thewalters.org>. Explore the Walters' renowned collection of ceramics, from the oldest object in our collection to the newest, on view in the second floor of 1 West Mount Vernon Place.

Charlotte

Mint Museum Randolph, 2730 Randolph Road, Charlotte NC 28207. Website: www.mintmuseum.org. See website for udstillingsinformation.

Los Angeles

→02.12.18 *Decoding Mimbres Painting*. Ancient Ceramics of the American Southwest. Katalog. Los Angeles County Museum of Art, 5905 Wilshire Blvd, Los Angeles, CA 90036. Website: <http://www.lacma.or>. This exhibition will feature over 50 examples of the finely painted ceramic wares produced by the Mimbres people in the region of southwestern New Mexico between 850 and 1150 CE. The hallmark of Mimbres culture are extraordinary black-and-white ceramic bowls, painted with great ingenuity, dexterity, and precision. The bowls are best known for the variety of animals and plant life that they depict, with a small number of vessels showing human figures engaged in narrative scenes. Alongside these recognizable figurative paintings, Mimbres artists produced seemingly "geometric" designs including zigzags, spirals, checkerboard patterns, and other motifs that appear to have little or no reference to the natural world.

This exhibition will introduce the interpretations of longtime artist and observer, Tony Berlant, and scholar Evan Maurer. Their views are informed by scholarship and decades studying Mimbres ceramics, as well as the expertise of collaborators from many different disciplines. They present compelling evidence that the so-called Mimbres "geometrics" were not invented motifs without reference to the natural world, but rather abstracted depictions of various hallucinogenic plants - most commonly *Datura* - and the brain-generated shapes manifested in the eye as a result of ingesting these plants (often referred to as "entoptic" shapes).

New Orleans

→04.07.18 *Personalities in Clay · American Studio Ceramics from the E. John Bullard Collection*. New Orleans Museum of Art, 1 Collins Diboll Cir, New Orleans LA 70124. Website: <https://noma.org>. In the post-WWII studio ceramics movement, American potters evolved clay into an expressive art form, free from the confines of function or industrial production.

Personalities in Clay: American Studio Ceramics from the E. John Bullard Collection showcases the ceramic collection of New Orleans Museum of Art (NOMA) director emeritus John Bullard. Selections from this promised gift to the museum, comprised of close to 500 works by 235 artists in total, is on view November 4, 2017 through July 8, 2018 in the Elise M.

Besthoff Charitable Foundation Gallery on the museum's second floor. Featuring 77 works from 33 artists, Personalities in Clay will be accompanied by vintage video footage showing potters engaged in the mesmerizing process of working clay.

"John Bullard expertly led the New Orleans Museum of Art for 35 years. His clear vision positioned NOMA as the premier fine arts institution in New Orleans," said Susan Taylor, The Montine McDaniel Freeman Director of NOMA. "John's joyous, creative approach to art is clear from his accomplishments at NOMA, and is represented in his passion for American studio ceramics, which we are delighted to showcase in this exhibition."

The exhibition and catalogue "Personalities in Clay" chart the major figures in handmade American studio pottery from 1940 to the end of the 20th century. During this era's revolution in clay, potters and teachers like Peter Voukos and Marguerite Wildenhain elevated ceramics from a medium of decorative, functional vessels, to one compatible with expressive fine arts. With a strong network of education, experiments in innovative techniques, and myriad creative voices taking to individual clay production, American potters redefined ceramic's potential as a potent, expressive medium.

"I have held a long interest in American studio ceramics. As a Los Angeles teenager, I was witness to the explosive growth of ceramic arts in Southern California, when I saw pots by the Natzlers, Beatrice Wood, and landmark exhibitions about Abstract Expressionist ceramics with works by Peter Voukos," said E. John Bullard, NOMA director emeritus. "I have followed that passion to dedicate my retirement to assembling for NOMA a collection that surveys clay development from 1945 to 1990."

New York

Jason Jacques Gallery, 29 East 73rd Street, New York, New York 10021. Website: <http://www.jasonjacques.com>. See website for yderligere udstillingsinformation.

→31.08.18 *Behind the Curtain: Treasures from the Vault*. Jason Jacques Gallery.

This summer Jason Jacques Gallery presents *Behind the Curtain: Treasures from the Vault*, which evokes the experience of visiting the vaulted ceramic vault in upstate New York where the gallery maintains its collection. More than two dozen ceramic artists and companies, masters of the Art Pottery Renaissance, will be represented in this unmissable exhibition, including Taxile Doat, Galileo Chini, T.A.C. Colenbrander, Paul Daschel, and Pierre Adrien Dalpayrat. Together these artists pushed the boundaries of clay and explored innovative surfaces in Japonist, Art Nouveau, and Art Deco designs.

"The artists presented in the exhibition are pioneers of modern ceramic art," says Jason Jacques, principal of his eponymous gallery. "They paved the way for the ascension of ceramic, and its uncontested place in contemporary art."

Behind the Curtain reveals the diverse formal potential of the ceramic medium in this tour de force exhibition of 100 works.

Abstract and representational motifs, innovative developments, and the impact of the overall whole inform the curatorial approach to this exhibition.

“As the Jason Jacques business approaches its 30th anniversary later this year, we inaugurate our celebration of visionary designs and techniques in ceramic art from the beginning of the last century,” says Jason T. Busch, director of the gallery. “This important period of production - the foundation of the gallery’s collection - is when European artists began to boldly experiment with glazes and forms with amazing success.”

The gallery’s largest group exhibition to date, Behind the Curtain will provide a wide-reaching survey of styles and design movements in ceramic art, from functional vessels to decorative sculpture, while emphasizing the clay medium’s role in the visual arts from the turn of the 20th century forward. Viewers will be able to witness the narrative arc of technical, aesthetic, and experimental developments in ceramic during a fascinating moment in its history.

Exhibited artists and firms include: Amphora, Arabia, Thorvald Bindesbøll, Ernest Bussière, Ernest Carrière, Jean-Joseph Carriès, Ernest Chaplet, Marcel Chevalier, Galileo Chini, T.A.C. Colenbrander, Arthur Craco, Paul Dachsels, Pierre-Adrien Dalpayrat, Émile Decoeur, Taxile Doat, Valdemar Engelhardt, Atelier de Glatigny, Adolf Hjorth, Georges Hoentschel, Paul Jeanneney, Léon Kann, Edmond and Raoul Lachenal, Max Laeuger, Lucien Lévy-Dhurmer, Clément Massier, Pietro Melandri, Paul Milet, Théo Perrot, Henri Robalphen, Theodore Schmutz-Baudiss, Séraphin Soudbinine, Eduard Stellmacher, Fachschule Teplitz, Ernst Wahliss, and Zsolnay.

→22.09.19 *Essential Korea*. Gallery 233, The Met Fifth Avenue, 1000 Fifth Avenue, New York NY 10028. Website: <https://www.metmuseum.org>.

The history of Korean art spans more than five thousand years. Korea’s cross-cultural contacts with neighbors near and far - especially China - have played a significant role in shaping its rich and diverse artistic traditions. Korean culture has also provided important inspiration to others, notably Japan. This exhibition offers a window into the essentials of the peninsula’s creative output, past and present. Arranged in loosely chronological order are major works from The Met collection, augmented by significant loans from the National Museum of Korea. The pieces represent key genres and themes of Korean art; they include strikingly modern-looking pots and glittering jewelry from ancient burial sites; exquisite Buddhist icons; refined green-glazed celadon; understated white porcelain; and pictorial images, both sophisticated and whimsical, that feature a range of motifs from nature.

The Met received its first gift of a Korean object in 1893. The Arts of Korea Gallery opened in 1998. Today, the collection and gallery afford New Yorkers and the Museum’s global visitors ongoing explorations of Korea’s cultural traditions and innovations.

08.09.18- *The very mirror of life*. Ceramics at the Everson 1968-2018. Everson Museum of Art, 401 Harrison Street, Syracuse NY 13202. Website: <https://www.everson.org>.

I.M. Pei believed that “Architecture is the very mirror of life.” By this, he meant that a society’s architecture reflects its history, spirit, and values. With roots in function and culture, the same can also be said of ceramics. This exhibition uses work from the permanent collection to explore the harmony between art and architecture in Pei’s building over the past half century.

20.09.18-30.12.18 *Reclaiming Splendor: Ceramic Design* by Chunmao Huang. Alfred Ceramic Art Museum, Alfred University, New York. Website: <http://ceramicmuseum.alfred.edu>.

Featuring the First Lady of China’s Banquet Ware The Alfred Ceramic Art Museum announces a major new exhibition of porcelain tableware from China, which has never before been seen in the United States. In 2016, China’s premier ceramic designer Chunmao Huang created banquet ware for Peng Liyuan, the First Lady of China. At her request he designed her banquet ware for the G20 summit, which was held at a historically distinguished restaurant on the shore of Hangzhou, China’s famous West Lake. Turning her favorite color turquoise into a glaze, Chunmao Huang used this color to inspire his invention of a spectacular ensemble of porcelain recalling the past glories of Chinese ceramic history. As a result, he has introduced to the world a provocative and beautiful new assessment of the art of ceramic design.

Also on exhibition as part of Reclaiming Splendor, designed by Chunmao Huang: banquet ware for Xi Jinping, the President of China, for the BRICS summit 2017, the First Lady of China’s banquet ware for the BRICS summit and the now often recognized porcelain tableware - thanks to a photo of President Obama enjoying the banquet - that Chunmao Huang designed for the Asia Pacific Economic Conference, APEC 2014, held in Beijing.

Chunmao Huang is a 2003, MFA, graduate of the School of Art and Design, Division of Ceramic Art, New York State College of Ceramics at Alfred University. In addition to being China’s leading ceramic designer, he currently is the chair of the ALFRED-CAFA Ceramic Design for Industry Program, a collaborative educational initiative between Alfred University and the Central Academy of Fine Arts, Beijing, China.

09.10.18-22.09.19 *Masterpieces of French Faïence*. Selections from the Sidney R. Knafel Collection. Katalog. The Frick Collection, 1 East 70th Street, New York NY 10021. Website: <https://www.frick.org>. *Beginning this fall, an exhibition in the Portico Gallery will present 75 objects from the collection of Sidney R. Knafel - the finest collection of French faïence in private hands - to tell the fascinating and complex history of this particular art form.*

A feat of great technical achievement, French faïence was introduced to Lyon in the second half of the sixteenth

century by skilled Italian immigrants - the French word "faïence" deriving from the northern Italian city of Faenza. Over the next two centuries, production spread throughout the provinces of metropolitan France. The fine decoration of French faïence draws inspiration from multiple sources - Italian maiolica, Asian porcelain, and even contemporary engravings. The forms of its platters, bowls, plates, and ewers derive mostly from European ceramics and silver. This complex interplay of influences comes together in works of great originality.

Pomona

American Museum of Ceramic Art, AMOCA, 340 S. 339 North Garey Avenue, Pomona CA 91767. Website: www.amoca.org. See website for udstillingsinformation.

Canada

Toronto

Gardiner Museum, 111 Queen's Park, Toronto, Ontario, Canada M5S 2C7. Website: www.gardinermuseum.on.ca.

07.09.18-13.01.19 *Japan now: Female Masters*. Lobby display, Gardiner Museum.

Today, Japanese clay art is experiencing one of the richest and most diverse periods in its long history. Throughout 2018, three lobby displays, curated by Joan B. Mirviss, an authority on Japanese ceramics and a New York City gallery owner for 40 years, will feature the work of groundbreaking Japanese ceramists who stand on the world stage, boldly asserting their independence, creativity, and technical genius.

For centuries in Japan, women were excluded from the male-dominated landscape of ceramic arts, restricted from taking apprenticeships, making ceramic vessels, or even participating in the firing process. However, with the advent of university programs and professional ceramic schools throughout Japan in the postwar era, women have been able to move past these gender-specific boundaries. Today, Japanese female masters of clay are the equals of their male contemporaries, as luminaries and independent creative talents.

Japan Now: Female Masters showcases the brilliant work of some of the most celebrated contemporary female ceramists of Japan. With their own sensibilities and without ties to specific regional or familial ceramic traditions, these artists have raised their nation's ceramic arts to an entirely new level.

18.10.18-20.01.19 *Obsession: Sir William Van Horne's Japanese ceramics*. Katalog. Gardiner Museum.

The second half of the 19th century was a golden age of collecting in Europe and North America. The epicenter in Canada was Montreal, then the country's economic powerhouse. In a period of colonial expansion, its business leaders collected and displayed European and Asian art to convey their emerging power and status.

Sir William Van Horne (1843-1915), the American-born builder of the Canadian Pacific Railway, was one such collector. While the public rooms of his Montreal mansion included masterpieces by Rembrandt, Turner, and others, he confessed to loving the Japanese ceramics in his private study most of all.

The opening of Japan after 1854 sparked a fashion in the West for collecting Japanese objets d'art including ceramics. Some scholars and dealers soon became fascinated by the bowls, jars, and vases made for domestic use rather than export, seeing them as more authentic. Van Horne became passionate about these modest pots, assembling a collection of over 1,200 examples.

This exhibition reunites for the first time what survives of Van Horne's collection, alongside his exacting watercolors, elaborately annotated notebooks, letters, and related archival material. Together, these artifacts offer a remarkable case study in the history of collecting in late-19th century Montreal, highlighting Van Horne's place in an international network of connoisseurs and the imperialist impulses behind his taxonomic acquisitiveness. Above all, they reveal the little-known obsession of one of the greatest collectors in Canadian history.

Obsession: Sir William Van Horne's Japanese Ceramics is organized by the Gardiner Museum in partnership with the Montreal Museum of Fine Arts, and in collaboration with the Royal Ontario Museum and the Art Gallery of Ontario.

På *www.keramikkens-venner.dk* finder du Keramikvens Venners vedtægter, oplysninger om foreningens bestyrelse samt ikke mindst oplysninger om kommende arrangementer, generalforsamling, generalforsamlingsreferater mv samt links på internettet til forskellige udstillingssteder i Danmark samt andre nyttige links.

De fleste af de hidtil udkomne numre af *keramiske noter* er også lagt ud på *www.keramikkens-venner.dk*.

---

e-mailadresser

Keramikkens Venner har i en længere periode udsendt en e-mail forud for arrangementer, både som en påmindelse til de, der har meldt sig; men også for at give de, der ikke har meldt sig, en chance for at deltage i arrangementet. Herudover udsendes jævnligt information om udstillinger med keramik, hvilket kun gøres per email.

Bestyrelsen skal derfor opfordre de medlemmer, der har en e-mailadresse og som ikke allerede modtager emails fra *Keramikkens Venner* om at meddele sekretæren denne og holde sekretæren opdateret.

Anne Marie Telmányi hæderslegat 2018

En af de fem kvindelige kunstnere, som i 2018 modtog Anne Marie Telmányi hæderslegat på 100.000 kr. var keramikeren Louise Hindsgavl.

Kunstneren Kit Kjarbye, der motiverede valget, sagde bl.a., at "Louise Hindsgavl iscenesætter det pæne porcelæn med et dybt originalt greb - hvor pænheden forvandles til surrelle universer, hvor dyr og mennesker smelter sammen i nye fantasier og fortællinger".

Efterlysning

Værker til udstilling om dansk keramik historie

Vi søger værker til udstillingen "100 års dansk keramik - danske samlere viser frem" (foreløbig titel). Udstillingen åbner i Det danske Hus i Paris den 28. november 2018, og den kommer senere til Sophienholm, Lyngby og Skovgaard Museet, Viborg samt måske til et eller to andre danske museer.

Udstillingen fokuserer på den danske keramiske tradition fra Bindedbøll og frem til i dag. Der indgår værker af omkring 80 danske keramikere.

Vi har allerede et flot udvalg, men niveauet kan løftes, hvis vi kan skaffe yderligere gode værker af følgende keramikere: Ulla Gahrn, Jean René Gauguin, Svend Hammershøi, Niels Hansen Jacobsen, Karl Hansen Reistrup, Gerd Hiort Petersen, Erik Hjorth, Marie Hjorth, Ulla Hjorth, Hans Munch Andersen, Jais Nielsen, Jane Reumert, Christina Schou Christensen, Nils Thorsson, Per Weiss og Gunhild Aaberg samt Dagnæs Keramik og tidligt stentøj fra Bing & Grøndahl.

Hvad angår de nulevende keramikere, vil disse alle blive spurgt, om de ønsker at udskifte noget af det, som vi har samlet sammen, med egne værker.

Fotos af værker kan sendes til Carsten Bagge Laustsen, cbl@ps.au.dk, tlf 40 78 99 10.

Efterlysning er værker af Gutte Eriksen

I forbindelse med forberedelse af en udstilling af Gutte Eriksens keramik i udlandet søges oplysninger om værker i private samlinger. Vi er særligt interesserede i større værker hidhørende fra udstillinger fra perioden omkring 1980 og frem. Det kan både dreje sig om registrering og fotografering til brug for et kommende bogprojekt, udlån og/eller formidling af salg af værkerne under udstillingen. Henvendelse til Jens Bukh, j.d.bukh@gmail.com, tlf. 22 62 28 13.

Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik 2018

ved Gunnar Jakobsen

Peter Brandes Ostraka Potteskår 2018. Galerie Moderne, Silkeborg 2018. 32 s incl omslag. ill. hf. (s 1-2 Ostraka. Af Peter Brandes).

H.A. Brendekilde. Værk og betydning i dansk kunst- og kulturhistorie. Af Ralph Sonne. Multivers. 2018. 238 s. ill. litt. noter. ib. 329 kr. *

Rose Eken Artefacts. Booklab [Website: www.booklab.dk], Skanderborg 2018. 228 s. ill. noter. dansk og engelsk tekst. ib. oplag 500: 295 kr. Herudover 15 eksemplarer i specialproducerede boxset med et unikt keramisk kunstværk fremstillet af Rose Eken. (s 7-9 og 13-16 By/af Erlend Geirssønn Høyersten s 94-98 Time, decay and a skewed mimesis - on the art of Rose Eken. By Maria Kjær Thomsen, s 102-106 Tid, forfald, og en skævvreden mimesis - om Rose Ekens kunst. Af Maria Kjær Thomsen, s 214-216 og 220-222 Remembered rooms: Rose Eken. By/af Francesca Gavin).

Hverdagslivet genfortalt i ler: Rose Eken. Af Marie Laurberg. Louisiana Magasin. Nr 48. 2018, s 32-33. ill.

Malene Hartmann Rasmussen: Folklore fantasies. Ceramic Review 292. 2018, s 12-17. ill. *

Grete Jensen. Keramiker 1906-1935. Af Alhed Maria Larsen med bidrag af Lise Seisbøll Mikkelsen. Johannes Larsen Museet/Østfyns Museer, Kerteminde 2018. 70 s. ill. noter. (s 7 Forord. Af Alhed Maria Larsen, s 8-49 [Grete Jensen. Keramiker 1906-1935]. Af Alhed Maria Larsen, s 51-65 Kampen for en kvindeplads. Af Lise Seisbøll Mikkelsen, s 66 Hansen-familiens slægtstavle, s 67 Jensen-familiens slægtstavle, s 68 Syberg-familiens slægtstavle og s 69 Ottesen-familiens slægtstavle).

Blomstermaleren J.L. Jensen. Mellem kunst og natur i Guldalderen. Af Marie-Louise Berner og Mette Thelle. Red. af Birgitte von Folsach. Nivaagaards Malerisamling, Nivaa og Strandberg Publishing, København 2018, s 176-233 Del II af Marie-Louise Berner, heraf s 177-187 Forudsætningerne, s 189-197 På fabrikken i Sèvres, s 199-205 Hjemkomst, s 207-227 Prinsessernes dessert-servicer og s 229-233 Æstetiske overvejelser). ill. litt. noter.

The Flower Painter J.L. Jensen. Between Art and Nature in the Golden Age. By Marie-Louise Berner and Mette Thelle. Ed. by Birgitte von Folsach. Nivaagaards Maleri-samling, Nivaa og Strandberg Publishing, København 2018 s 176-233 Part II by Marie-Louise Berner, heraf s 177-187 The background, s 189-197 At the factory in Sèvres, s 199-205

Homecoming, s 207-227 The princesses' dessert services og s 229-233 Aesthetic considerations) ill. litt. noter.

Ler! [Avis]. Museum Jorn, Silkeborg 2018. 32 s. ill. (s 4 Historier fra Asger Jorns keramiske eventyr, s 8 Asger Jorn lærte lerhåndværket i Sorring. Af Christian Kloch Larsen, s 12 Lillibeth Cuenca Rasmussen, s 22-24 Jorns kæmperelief holder stadig. Af Christian Kloch Larsen og s 25 Hvilket indtryk gør værket? Interview med gymnasieelever fra Århus Statsgymnasium).

Kokende, boblende og voksende - keramikk i et nymaterialistisk perspektiv/Boiling, bubbling and rising - ceramics in a new materialistic perspective. Av/by Stephanie Serrano Sundby. Kunsthåndverk. 38. årg. No. 148. 2/2018, s 82-89. ill. litt. noter. [Gitte Jungersen].

Flammespor. Charlotte Nielsen. Af Kirstine Autzen. Officinet, København 2018. [12 s] incl omslag. ill.

Glasurernes stormester. Af Peter Nedergaard. Antik & Aktion. 21. årg. 7/2018, s 52-56. ill. litt. sign. [Samler Peter Nedergaard om at samle på keramik af Patrick Nordström]. [Patrick Nordström].

Niels Skovgaard. Maler · Billedhugger · Keramiker · Illustrator. Red. af Anne-Mette Villumsen og Teresa Nielsen. Skovgaard Museet · Vejen Kunstmuseum · Fuglsang Kunstmuseum. 2018. 367 s. ill. litt. noter. ib. 300 kr. (s 6-7 Forord. Af Anne-Mette Villumsen, Teresa Nielsen og Anne Højer Petersen, s 8-31 Niels Skovgaard i Sverige. Af Kathrine Svanum Andersen, s 32-45 Fra havstokken til evigheden. Bølgemotivet i Niels Skovgaards kunst. Af Peter Nørgaard Larsen, s 46-77 Keramigrafi eller keramikmodelerefik. En introduktion til Niels Skovgaards keramik. Af Teresa Nielsen, s 78-91 Et grafisk blad. Niels Skovgaards portræt af Susette Holten - en introduktion til grafikken. Af Peter Titelbech, s 92-127 Fuldkommenhedstrang. Niels Skovgaard og Grækenland. Af Anne-Mette Villumsen, s 128-147 Immanuelskirken. "Tempel for den gode og personlige smag". Af Ulla Kjær, s 148-171 Kunst til kirkebygninger. Niels Skovgaards kirkelige billedverden. Af Poul Grindner-Hansen, s 172-199 Højskolernes og valgmenighedernes kunstner. Niels Skovgaards gravmæler og mindesmærker. Af Karin Kryger, s 200-215 Niels Skovgaard og folkeviserne. Folkevisereceptionen i dansk kunst omkring 1900, heraf s 204-207 Keramikken. Af Anders Ehlers Dam, s 216-234 Magnusstenen. Nordisk sagnfigur og arkaiske mestre. Af Teresa Nielsen og Mikael Wivel, s 236-253 I

højskolens tjeneste. Askov, Frederiksborg og Roskilde. Af Carsten Bach-Nielsen, s 254-277 Bjergenes magt over menneskesindet. Niels Skovgaard i Norge. Af Kathrine Svanum Andersen, s 278-292 Farvefyrd. Niels Skovgaard i Torre Pellice. Af Anne-Mette Villumsen, s 294-307 Havhesten. Et forløb fra 1908 til 1923. Af Teresa Nielsen og Lene Olesen Bro, s 308-339 Til minde om N.F.S. Grundtvig. Hyldning af grundtvigianismens fader i konkurrencer og bestillinger. Af Teresa Nielsen og s 340-365 Biografi. Af Anne-Mette Villumsen og Kathrine Svanum Andersen).

Skæve eksistenser - Christine Swanes keramiske arbejder. Af Peder Rasmussen. [Artikel]. I: Grøn. Modernisten Christine Swane. Red af Anne Lie Stokbro. Erland Porsmose og Mette Ladegaard Thøgersen. Johannes Larsen Museet, Kerteminde 2018, s 80-87 og 125-126. ill. noter.

En bid af paradiset - Bjørn Wiinblad og hans tid. Af Heidi Laura. Gads Forlag [Websitet: www.gad.dk], København 2018. 330 s. ill. noter. register. ib. 349,95 kr.

Bjørn Wiinblad 100 år. PostNord Frimærker, København 2018. 34 s. ill. spiralryg. [Prestigehæfte med frimærker].

Tusindkunstneren. Bjørn Wiinblad. Af Mathilde Rude. Antik & Aktion. 21. årg. 6/2018, s 22-28. ill.

Lene Winther. Dansknoter. 2/2018, s 7 samt s 1, 2, 8, 13, 17, 22, 24, 31, 44, 47, 51, 52, 57, 61, 63 og 68. ill.

Tommerup Keramiske Værksted. Af Lise Seisbøll Mikkelsen og Gunnar Jakobsen m.fl. Forlaget Wunderbuch [Website: www.forlaget-wunderbuch.dk], Skive 2018. 2 bd. på henholdsvis 288 og 336 s. ill. litt. noter. ordforklaringer. navneregister. 495 kr. (Bd. I: Tommerup Keramiske Værksted. Af Lise Seisbøll Mikkelsen, Bd. II: s 7-12 ff Når keramikeren bliver entreprenør. Af Esben Lyngsaa Madsen [Artiklen er første gang trykt i "Peter Brandes · Expo 1992 · Sevilla", 1992; herefter optrykt i "Roskildekrukkerne", 1999 og genoptrykt i "Kierkegaard krukken på Gl. Vindinge", 2005], s 23-24 Maskinen de kaldte Valborg. Af Bjørn Nørgaard, s 25-27 Mit møde med Esben Lyngsaa Madsen. Af John Stephansen, s 28-29 Lerets muligheder og formål. Af Peter Brandes, s 30-31 Formet af ler. Af Magne Furuholmen, s 32-33 Tommerup Keramiske Værksted - en erindring. Af Martin Bodilsen Kaldahl, s 34 Cirkus Tommerup. Af Jac Hansen, s 35 Stemning. Af Kirsten Justesen, s 36-38 Tommerup. Af Peter Carlsen, s 39-44 Tommerup Keramiske Værksted - Et internationalt perspektiv. Af Ole Lislelund, s 47-53 Indtryk af Silkeborgens pottemageri. Af Asger Jorn [Artikel fra Dansk

Kunsthåndværk. 27. årg. 1/1954, s 11-15], s 55-262 Udvalgte værker fra Tommerup Keramiske Værksted, s 266-295 Litteraturoversigt. Af Gunnar Jakobsen og s 296-332 Værkfortegnelse. Af Gunnar Jakobsen). [Esben Lyngsaa Madsen og Gunhild Rudjord samt Lene Adler Petersen, Per Ahlmann, Tove Anderberg, Pia Andersen, Vibeka Andersen, Sven-Ingvar Andersson, Aage Arbjerg Hansen, Per Arnoldi, Anja Margrethe Bache, Jan Balling, Merete Barker, Tina Marie Bentsen, Lis Biggas, Jens Birkemose, Maj-Britt Boa, Martin Bodilsen Kaldahl, Henrik Boe, Milena Bonifacini, Ivan Boytler, Peter Brandes, Maria Bruun, Peter Carlsen, Cristine Crebas, Ane Davidsen, John Davidsen, Lisbet Dæhlin, Torben Ebbesen, Maja Lisa Engelhardt, Lone Engelund, Betty Engholm, Vibeke Fischer, John Frans, Jørgen Ganshorn, Helle Frøsig, Poul Gernes, Nils Erik Gjerdevik, Vibeke Gregers, Emil Gregersen, Simon Grimm, Niels Guttormsen, Erik Hagens, Freddy Halle, Jac Hansen, Jørgen Hansen, Karen Harsbo, Arne Haugen Sørensen, Svend Boe Hauggaard, Henrik Have, Kjeld Heltoft, Inge Merete Buller Hermansen, Lea Guldditte Hestelund, Sofie Hesselholdt, Berit Hjelholt, Carsten Hoff, Sverre Tveito Holmen, Niels Huang, Allan Hytholm, Jytte Høy, Ole Jensen, Poul Jensen, Stine Jespersen, Kirsten Justesen, Marianne Jørgensen, Eske Kath, Steen Kepp, Pontus Kjerrman, Heine Klausen, Esben Klemann, Bertine Knudsen, Birgit Krogh, Tom Krøyer, Ida Kvetny, Michael Kvium, Toni Larsen, Mark Lauberg, Ulrik Lund, Better Lübbert, Morten Løbner Espersen, Karin Meisl-Joensen, Vibeke Mejlvang, Ursula Munch-Petersen, Knud Munk, Mogens Møller, Lova Nyblom, Erik Nyholm, Katrine Nyholm, Bjørn Nørgaard, Knud Odde, Martin Richard Olsen, Cai-Ulrich von Platen, Pernille Pontoppidan, Bjørn Poulsen, Gudrid Poulsen, Thomas Poulsen (FOS), Tal R(osenzweig), Jens Uffe Rasmussen, Lars Ravn, Ursula Reuter Christiansen, Helle Rittig, Vivian Rose, Annesofie Sandal, René Schmidt, Andreas Schulenburg, Ole Schwalbe, Bente Skjøttgaard, Bent Skytte-Rasmussen, Finn Skødt, Kjeld Slot, Birthe Spanggaard, Helle Vibeke Steffensen, Marianne Steenholdt Bork, John Stephansen, Sergei Sviatchenko, Leif Sylvester, Ida Sønder Thorhauge, Søren Thygesen, Kristine Tillge Lund, Erling Tingkær, Anne Tolstrup, Elisabeth Toubro, Niels Frithiof Truelsen, Peter Tybjerg, Susanne Ussing, Anne Dorthe Vester, Kirstine Vaaben, Klavs Weiss, Ginette Wien, Richard Winther og Keld Wohlert m.fl. samt de udenlandske keramikere og kunstnere Ingrid Askeland, Alf Magne Austad, Gertrud Båge, Nini Anker Dessen, Jean Dubuffet, Magne Furuholmen, Günther Förg, Eirik Gjedrem, Wei Hua, Kjell Erik Killi Olsen, Maaïke Klein, Torbjørn Kvasbø, Karen LaMonte, Piotr Nowak, Kjell Nupen, Ørnulf Opdahl, Lawson Oyekan, Astrid Sleire, dronning Sonja af Norge, Frans Widerberg og Kari Aasen samt symposiet Clay Today, der var et

samarbejde mellem danske keramikere (Betty Engholm, Nina Hole, Niels Huang, Birgit Krogh og Peter Tybjerg og udenlandske keramikere fra Canada, Island, Nederlandene, Norge og USA (Frank Boyden, Thomas Lane Coleman (Tom Coleman), Marilyn Dintenfass, Ron Fondaw, Prudence Yates Gill, Poul Jensen, Maaïke Klein, James A. Leedy (Jim Leedy), Bjørn Kåre Nilssen, Borghildur Óskarsdóttir, Donald Lester Reitz (Don Reitz), Paula Jean Rice, Robert Shay (Bob Shay), og Charles E. Wissinger (Chuck Wissinger))).

Tommerup Ceramic Workcenter. By Lise Seisbøll and Gunnar Jakobsen et al. Forlaget Wunderbuch [Website: www.forlaget-wunderbuch.dk], Skive 2018. 2 bd. på henholdsvis 288 og 336 s. ill. litt. noter. explanation of terminology. index. ib. 495 kr. (Volume I: Tommerup Ceramic Workcenter. By Lise Seisbøll Mikkelsen, Bd. II: s 7-12 ff When the ceramist becomes an entrepreneur. By Esben Lyngsaa Madsen [Artiklen "Når keramikeren bliver entreprenør" er første gang trykt i "Peter Brandes · Expo 1992 · Sevilla", 1992; herefter optrykt i "Roskildekrukkerne", 1999 og genoptrykt i "Kierkegaard krukken på Gl. Vindinge", 2005], s 23-24 The machine they called Valborg. By Bjørn Nørsgaard, s 25-27 My encounter with Esben Lyngsaa Madsen. By John Stephansen, s 28-The potential and purpose of clay. By Peter Brandes, s 30-31 Shaped by clay. By Magne Furuholmen, s 32-33 Tommerup Ceramic Workcenter - a recollection. By Martin Bodilsen Kaldahl, s 34 Circus Tommerup. By Jac Hansen, s 35 Atmosphere. By Kirsten Justesen, s 36-38 Tommerup. By Peter Carlsen, s 39-44 Tommerup Ceramic Workcenter - An international perspective. By Ole Lislelund, s 47-53 Impressions of pottery in the Silkeborg area. By Asger Jorn [Artiklen "Indtryk af Silkeborgens pottemageri" fra Dansk Kunsthåndværk. 27. årg. 1/1954, s 11-15], s 55-262 Selected works realised at Tommerup Ceramic Workcenter, s 266-295 Bibliography. By Gunnar Jakobsen og s 296-332 Register of works. By Gunnar Jakobsen). [Keramikere og kunstnere, der er med i værket, se den danske udgave].

Grand Design - Clever Hands. By Henny Husum. new ceramics. 1/2018, s 56-57. ill.

The Danish Clay Gulag: Guldagergaard. Some musings around a stay there by a down-underer. By Moyra Elliott. Ceramics: Art and Perception 107. 2018, s. 87-92. ill. *

Made in Denmark. Formgestaltung seit 1900/Design since 1900. Red. von/ed. by Sabine Epple. Mit Beitrage von/with contributions by Olaf Thormann, Sabine Epple, Carsten Klodt und/and Theresa Stiller. GRASSI Museum für Angewandte Kunst, Leipzig & Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 288 s. ill. litt.

noter. biografier. parallel tysk og engelsk tekst. ib. 44 €. (s 7 Grusswort. Von Mette Bock, s 8-15 Dänische Formgebung im Leipziger Grassimuseum/ Danish Design at the Grassimuseum Leipzig. Von/by Olaf Thormann, s 16-51 Der dänische Jugendstil und seiner Pionier Thorvald Bindsbøll/Danish Art Nouveau and the Pioneering Thorvald Bindsbøll. Von/by Sabine Epple und/and Carsten Klodt, s 52-89 Um 1900: Wegbereiter der dänischen Moderne/Around 1900: Harbingers of Danish Modernism. Von/by Sabine Epple und/and Carsten Klodt, s 90-137 In Balance: Art déco und Funktionalismus/In Balance: Art Déco and Functionalism. Von/by Sabine Epple und/and Carsten Klodt, s 138-181 "Made in Denmark" - ein internationales Markenzeichen/"Made in Denmark". An International Trademark. Von/by Sabine Epple und/and Carsten Klodt, s 182-215 Dänische Keramiker: Zwischen Serie und künstlerischem Unikat/ Danish Ceramicists. Between Serial Production and One-Off Pieces. Von/by Sabine Epple, s 216-237 Von der Postmoderne ins Heute/From Postmodernism to the Present. Von/by Sabine Epple, s 238-284 Künstler, Künstlerinnen, Manufakturen/Artsts, Manufacturers. Von/by Carsten Klodt und/and Theresa Stiller og s 285-287 Auswahlbibliografie/Selected Bibliography). [Beate Andersen, Arne Bang, Karen Bennicke, Aage Birck, Vibeke Borresen Krog, Sandra Davolio, Carl Halier, Bente Hansen, Niels Hansen Jacobsen, Louise Hindsgavl, Gerd Hiort Petersen, Steen Kepp, Bruno Kjær, Bo Kristensen, Ole Bjørn Krüger, Bodil Manz, Priscilla Mouritzen, Patrick Nordström, Anders Nyborg, Arne Ranslet, Peder Rasmussen, Lene Regius, Per Rehfeldt, Alev Siesbye, Jean-François Thiérier, Inger Thing, Rick Towle, Einar Utzon-Frank, Bjørn Wiinblad, Bode Willumsen, J.F. Willumsen, Juliette Willumsen, Barbro Åberg og Gunhild Aaberg samt Alumina (Nils Thorsson), Michael Andersen & Søn, Bing & Grøndahl (J.P. Dahl-Jensen, Tut Fog, Fanny Garde, Jean René Gauguin, F.A. Hallin, Effie Hegermann-Lindenchrone, Agnethe Jørgensen, Else Kamp Jensen, Hans Peter Kofoed, Pietro Krohn, Svend Lindhart, Sten Lykke Madsen, Kai Nielsen, Ebbe Sadolin, Ingeborg Skrydstrup, Olaf Stæhr-Nielsen og Gunnar Westman), L. Hjorth's Terracotta-Fabrik (Hans Hjorth), Holmegaards Glasværk (Arne Bang), P. Ipsens Enke (Thorvald Bindsbøll og Niels Nielsen), Kjøbenhavns Leervarefabrik (Thorvald Bindsbøll), Den kongelige Porcelainsfabrik (Johannes C. Bjerg, Helge Christoffersen, V. Engelhardt [herunder med sølvmontering af N.G. Henriksen for A. Michelsen], Johannes Hansen, Johannes Hedegaard, Gerhard Henning, Marianne Høst, Jais Nielsen, Arnold Krog, Knud Kyhn, C.F. Liisberg, C.F. Ludvigsen, Theodor Madsen, Arno Malinowski, Andrea Nielsen [Andrea Pedersen], Patrick Nordström [herunder med sølvmontering af Kay Bojesen for A. Michelsen og bronzelåg af Georg Thylstrup], Axel Salto, Anna Smidth, Nils Thorsson [herunder med sølvlæg af Aage Weimar],

Georg Thylstrup, Anne Marie Trolle og Bode Willumsen), Kronjyden (Jens H. Quistgaard), Herman A. Kähler (Svend Hammershøi, Herman H.C. Kähler, Nils Kähler, Kai Nielsen og Jens Thirslund), Nymølle Keramiske Fabrik (Gunnar Nylund og Bjørn Wiinblad), Palshus Stentøj (Frode Bahnsen), Saxbo (Nathalie Krebs og Eva Stæhr-Nielsen samt Hugo Liisberg og Henrik Starcke) og Utterslev Pottemageri (Thorvald Bindsbøll)].

Keramiske Veje 2018. Sammen og hver for sig/United and Apart. Red. af/Ed. by Susanne Bruhn og Pia Wirnfeldt. Clay Keramikmuseum Danmark, Middelfart 2018. 68 s. ill. dansk og engelsk tekst. (s 8-9 Forord. Sammen og hver for sig. Af Pia Wirnfeldt, s 10-11 Preface. United and Apart. By Pia Wirnfeldt, s 13-14 Beate Andersen. Af/by Karen Harsbo, s 20 og 22 Bente Hansen. Af/by Karen Harsbo, s 29-30 Sten Lykke Madsen. Af/by Karen Harsbo, s 36 og 38 Bodil Manz. Af/by Karen Harsbo, s 45-46 Malene Müllertz. Af/by Karen Harsbo, s 52 og 54 Gunhild Aaberg. Af Karen Harsbo, s 61 Jane Reumert. Af/by Beate Andersen og Gunhild Aaberg).

Mellem Rum. KunstCentret Silkeborg Bad, Silkeborg 2018. [48] s i æske. ill. [Marianne Fossgreen og Karin Grünberger].

Material World. Craft - Glass and Ceramics Graduation 2018. The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture, Design and Conservation, School of Design, Bornholm, Nexø 2018. 64 s. ill. (s 4-5 Preface. Time of "Hand, Heart and Mind". By Peter Moëll Dammand og s 60-61 Post Script. Not knowing Glass and ceramics. By Nina Erichsen). [Linea Drescher, Katarina Egsgaard, Elly Glossop, Mette Irmelin Munch, Margrét Elín Þórðardóttir, Christian Rask, Jeppe Søndergaard Hansen, Aviaja Troelsen og Tue Winther].

Pynt med prestige. Af Susanne Bruhn. Antik & Aktion. 21. årg. 1/2018, s 82-86. ill. [Udstilling med figuriner på Clay Danmarks Keramikmuseum].

Dæk op til kaffe og te. Af Susanne Jørgensen. Antik & Aktion. 21. årg. 2/2018, s 68-71. ill.

Høns på alle hylde. Af Karen Døssing. Antik & Aktion. 21. årg. 3/2018, s 26-30. ill. [Antikvitetshandler Heine Dahl Bartsch samling af europæiske æggehøns].

Skulle der være titler, som mangler, så send venligst en mail herom til Keramikens Venners sekretær.

Kay Bojesen. Humøret i Dansk Design/The Joy in Danish Design. Red. af/ed. by Sara Staunsager. Trapholt [Website: www.trapholt.dk], Kolding 13.09.18. 216 s. ill. litt.

Gitte Jungersen · Ceramic Works. By Jorunn Veiteberg and Lars Dybdahl. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 15.10.18. 144 s. ill. litt. noter. ib. 34 €.

Jais Nielsen - Epos i ler. Af Christina Rauh Oxbøll og Pia Wirnfeldt (red.). Clay Keramikmuseum Danmark [Website: <http://claymuseum.dk>], Middelfart. 12.10.18. 209 s. ill. litt. noter. ib. 350 kr.

Jais Nielsen - Epics in Clay. By Christina Rauh Oxbøll and Pia Wirnfeldt (red.). Clay Keramikmuseum Danmark [Website: <http://claymuseum.dk>], Middelfart. 12.10.18. 209 s. ill. litt. noter. ib. 350 kr.

Ring og Brendekilde. Randers Kunstmuseum [Website: <https://randerskunstmuseum.dk>], Randers 10.11.18.

Lillerød Lervarefabrik. Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød [Website: www.lafak.dk]. ultimo 2018.

Lertøj i Danmark 1600-1900. Red. af Annali Bork, Bodil Møller Knudsen & Lennart S. Madsen. Ehlers Samlingen [Website: [Website: https://historiehaderslev.dk/ehlers-samlingen](https://historiehaderslev.dk/ehlers-samlingen)], Haderslev 2019.

Saxbo. Red. af Mirjam Gelfer-Jørgensen, Susanne Bruhn og Anders Uhrskov med bidrag af bl.a. Susanne Bruhn, Mirjam Gelfer-Jørgensen, Jette Hoffmeyer, Gunnar Jakobsen, Morten Løbner Espersen, Finn Möhring, Henning Pihlmark, Peter Poulsen, Anders Uhrskov og Elsebeth Welander-Berggren. Gyldendal 2020.

Niels Hansen Jacobsen. Red. af Teresa Nielsen med bidrag af Teresa Nielsen og Malene Wagner m.fl. Vejen Kunstmuseum [Website: www.vejenkunstmuseum.dk], Vejen 2021.

Spor i Keramikken & Keramiske Profiler 1880-2012. Af Ane Maria og Anni Holst Schmidt. [Website: www.keramik-i.dk].

William Morris. Al magt til skønheden! Nivaagaards Malerisamling [Website: www.nivaagaard.dk]. 13.02.19.

New Wave Clay. Ceramic Design Art and Architecture. By Tom Morris. Frame Publishers [Website: <https://www.frameweb.com>], Amsterdam 2018. 296 s. ill. ib. 39 €.

Ceramic Variability. An Ethnographic Perspective. By Sharmi Chakraborty. Primus Books [Website: www.primusbooks.com], Delhi 2018. 216 s. ill. litt. ib. 35 £.

Ceramic. Pottery and Civilisation in the West. By Paul Greenhalgh. Bloomsbury Visual Arts [Website: www.bloomsbury.com], London. 01.04.19. 304 s, ill. litt. noter. ib.

Alan Caiger-Smith and the Legacy of the Aldermaston Pottery. By Jane White. Ashmolean Museum [Website: <https://www.ashmolean.org>], Oxford. 28.11.18. 192 s. ill. litt. noter. hf. 20 £.

Moorcroft. A guide to Moorcroft Pottery 1897-1993. By Paul Atterbury. 5th new edition. Richard Dennis Publications [Website: www.richarddennispublications.com], Shepton Beauchamp 2018. 240 s. ill. litt. hf. 28 £.

Ruskin Pottery. A History and Collectors Guide. By Rob Higgins and Will Farmer. Amberley Publishing [Web-site: <https://www.amberley-books.com>], Stroud 2018. 96 s. ill. litt. hf. 14,99 £.

The Origins of Worcester Porcelain. Local Ingenuity and the Pathways from Staffordshire, Stourbridge, Bow, Limehouse & Bristol. By Ray Jones. With a contribution by Bill Jay [Website: <http://surfworcester.co.uk>], Worcester 2018. 592 s. ill. litt. noter. ib. 70 £.

Bestands- und Verlustkatalog der Sammlung des Grassi Museums für Angewandte Kunst Leipzig. Von Thomas Rudi. Passage-Verlag [Website: www.passageverlag.de], Leipzig 2017. 376 s. ill. litt. noter. hf. 25 €.

Blütenlese. Meißener Porzellan aus der Sammlung Tono Dreßen. Von Angela Dreßen und Michael Unterberg. Deutscher Kunstverlag [Website: www.deutscherkunstverlag.de], Berlin 2018. 240 s. ill. litt. 34,90 €.

Von Pulverdampf und Schlachtidyll. Weißes Gold aus der Frankenthaler Manufaktur. Von Alfried Wiczorek & Christoph Lind. Schnell & Steiner [Website: www.schnell-und-steiner.de], Regensburg 2018. 122 s. ill. litt. ib. 24,95 €.

Hafnergeschirr aus Altbayern. [Kataloge des Bayerischen Nationalmuseums]. Deutscher Kunstverlag

[Website: www.deutscherkunstverlag.de], Berlin 2018. 624 s. ill. litt. noter. ib. 58 €.

Zwiebelmuster. Von den Anfängen bis heute. Von Anja Hell und Lutz Miedtank. Sandstein Kommunikation [Website: <https://verlag.sandstein.de>], Dresden 2018. 152 s. ill. litt. hf. 16 €.

Der „Fat Lava Stil“. Deutsche Zierkeramik der Nachkriegsjahre/The „Fat Lava Style“. German decorative ceramics of the post war era. Von Michael P. Thomas. Michael P. Thomas. 2018. 396 s. ill. ib. 44,90 €.

Johannes Nagel. Trial and Error - Vessels/objects/Ver-such und Irrtum - Vasen/Objekte. Von Jörg Johnen & Marcel René Marburger. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 80 s. ill. litt. tysk/engelsk tekst ib. 28 €.

Gefäss/Skulptur 3. Museum für Angewandte Kunst, Leipzig & Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 15.11.18. 504 s. ill. litt. ib. 58 €.

300 Jahre Wiener Porzellan. Von Claudia Lehner-Jobst. Residenz [Website: www.residenzverlag.com], Wien 2018. 192 s. ill. litt. ib. 35 €.

300 Jahre Wiener Porzellan Manufaktur/300 Years of the Vienna Porcelain Manufactory. Hg. von/Ed. by Christoph Thun-Hohenstein und Rainald Franz (Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 272 s. ill. litt. noter. ib. 48 €.

Masterpieces of French Faience. Selections from the Sidney R. Knafel Collection. By Charlotte Vignon. D. Giles [Website: <http://gilesltd.com>], London. 17.09.18. 72 s. ill. litt. ib. 19,99 £.

Made in Holland. The Global Success of Dutch Ceramics. By Karin Gaillard. Waander & de Kunst [Website: www.waandersdekunst.nl], Zwolle 2018. 160 s. ill. nederlandsk og engelsk tekst. ib. 24,95 €.

Personalities in Clay · American Studio Ceramics from the E. John Bullard Collection. New Orleans Museum of Art [Website: <https://noma.org>], New Orleans 2017. 104 s. ill. litt.

American Art Pottery. The Robert A. Ellison Jr. Collection. By Alice Cooney Frelinghuysen, Martin Eidelberg and Adrienne Spinozzi. Yale University Press [Website: <http://yalebooks.co.uk>], New Haven and London. 30.10.18. 352 s. ill. litt. noter. ib. 50 £.

Porcelain and Revolution. Johan Munthe and the Chinese Collection in Bergen. By Jorunn Haakestad. Fagbokforlaget [Website: <https://www.fagbokforla>

get.no], Bergen 2018. 252 s. ill. litt. noter. ib. 449 NOK.

The Circulation of Elite Longquan Celadon Ceramics from China to Japan. An Interdisciplinary and Cross-Cultural Study. By Meili Yang. Sussex Academic Press [Website: www.sussex-academic.com], Eastbourne 2018. 240 s. ill. litt. noter. ib. 80 £.

Melk en Bloed. Erlesenes Porzellan aus dem Reich der Mitte. Von Daniel Suebsman. Osfriesisches Teemuseum [Website: www.teemuseum.de], Norden 2018. 124 s. ill. litt. 14,80 €.

Objectifying China. Ming and Qing Dynasty Ceramics and Their Stylistic Influences Abroad. By Ben Chiesa and Florian Knothe. Hong Kong University Press [Website: <https://www.hkupress.hku.hk>], Hong Kong. 17.09.18. 124 s. ill. litt. noter. bilingual edition. hf. 23,50 £.

Obsession. Sir William Van Horne's Japanese Ceramics. By Ron Graham. McGill-Queen's University Press [Website: <http://www.mqup.ca>], Montreal. 18.10.18. 208 s. ill. litt. ib. 45,99 £.

The New language of Porcelain in China. By Bai Ming. ACC Art Books. 250 s. ill. ib. 30.01.19. 20 £.

Tommerup Keramiske Værksted. Af Lise Seisbøll Mikkelsen (Bind I) og Gunnar Jakobsen m.fl. (Bind II). Forlaget Wunderbuch [Website: www.forlaget-wunderbuch.dk], Skive 2018. 2 bd. på henholdsvis 288 og 336 s. ill. litt. noter. register. tillige engelsk udgave. ib. 490 kr.

I 2017 kunne Tommerup Keramiske Værksted fejre 30-års jubilæum og det blev gjort med manér ved udstillingen *Store Formater - Kloge Hænder* på CLAY Keramikmuseum Danmark, en udstilling, som hylde Tommerup Keramiske Værkstedes mangeårige virksomhed som Danmarks håndværksmæssige centrum for fremstillingen af monumental keramisk kunst. Den retrospektive udstilling rummede mange ældre værker, som gennem årene er udført på værkstedet i samarbejde med og på bestilling af en lang række kunstnere. Til jubilæumsudstillingen inviteredes også 15 udvalgte kunstnere og keramikere til at skabe nye monumentale værker på Tommerup Keramiske Værksted, værker, som efterfølgende er indlemmet i samlingerne på CLAY.

Fortællingen om *Store Formater - Kloge Hænder* indgår nu i den omfattende publikation *Tommerup Keramiske Værksted* udgivet i 2018, som belyser værkstedets udvikling, betydning og virke igennem de mange år. Takket være en enestående, stædig og vedvarende eksperimenterende indsats forestået og udført af værkstedets ejere, keramikerparret Esben Lyngsaa Madsen og Gunhild Rudjord, assisteret af en kreds af medarbejdere, er det lykkedes at skabe og drive et fagligt højt professionaliseret værksted, som tiltrækker kunstnere fra ind- og udland. Gennem årene er et tusindtal af værker af mere end 150 kunstnere, keramikere, arkitekter og designere udgået fra det fynske værksted, værker, der i dag er spredt over hele Danmark og i andre dele af verden. Hjulpet af den faglige specialviden og dygtighed, som er udviklet her, har de mange skabende kræfter tiltrukket af leret fået forløst inspirationen til at anvende det keramiske materiale i bl.a. offentlige udsmykningsopgaver.

Det i sandhed monumentale og fornemt illustrerede bogværk *Tommerup Keramiske Værksted* på i alt 624 s. er disponeret i to bind, hvoraf det første er forfattet af kunsthistorikeren Lise Seisbøll, direktør 1997-2015 for Keramikmuseet Grimmerhus (nu CLAY Keramikmuseum Danmark) og forfatter til en række publikationer om dette museum, om Tommerup Keramiske Værksted og om keramisk kunst i Danmark i et historisk og nutidigt perspektiv. Lise Seisbøll har på nærmeste hold fulgt Tommerup-værkstedets

komplicerede historie fra teglværk til kunstnerværksted, hun har et godt kendskab til de mange kunstnere, der har fået udført værker der, og hun har kunnet følge værkernes tilblivelse. Man kan roligt fastslå, at næppe andre end denne forfatter ville kunne skabe bogens imponerende overblik, som bygger på uendelige mængder af oplysninger og et stort billedmateriale fra bl.a. værkstedets eget arkiv og fra de mange involverede. Det lykkes for forfatteren gennem bogens 285 s. opdelt i 15 kapitler at udvikle en overvejende kronologisk betinget hovedfortælling, hvor værkstedet og arbejdet her spiller hovedrollen. Kunstnere og værker flettes som dynamoer ind i udviklingsforløbet begyndende med de kunstnere, der tidligst startede et samarbejde med værkstedet og fulgt op med de mange efterfølgere frem til i dag.

Centralt i denne historie - og i værkstedets DNA - findes således forbindelsen tilbage til mødet mellem Esben Lyngsaa Madsen og hans lærer og mentor Erik Nyholm og dermed til opgøret med den klassiske danske keramiktradition, som Asger Jorn og Erik Nyholm repræsenterer. Dette understreges også af genoptrykket i bind 2 af Asger Jorns artikel fra 1953 med titlen "Indtryk af Silkeborgens pottemageri" (s. 47-53).

I begyndelsen af 1980'erne kommer så Bjørn Nørsgaard og Lene Adler Petersen på banen med de første store opgaver, som løses sammen med Esben Lyngsaa Madsen, og som blev medvirkende til at tegne værkstedets fremtidige kunstneriske virksomhed. Omkring 1990 melder sig også Peter Brandes som en vedvarende stor medspiller, hvor fremstillingen af monumentalkrukken til opstilling ved Den danske Pavillon på Verdensudstillingen i Sevilla 1992 skulle blive den første i den lange række af værker, som Brandes har skabt og stadig skaber i Tommerup.

I sit forord anfører Lise Seisbøll, "at de kunstnere, der har skabt de fleste og de største værker, omtales mest" (s. 22), men det bør tilføjes, at der samtidig er kyndige karakteristikker af mange af de øvrige repræsenterede kunstnere og af de forholdsvis få professionelt uddannede keramikere, der har udført værker i Tommerup. Blandt "de store" er højdespringerne Bjørn Nørsgaard, Peter Brandes, de norske kunstnere Magne Furuholmen og Kjell Nupen samt værkstedets egen Gunhild Rudjord, der foruden en karriere som keramisk kunster har haft afgørende betydning for værkstedets udvikling og rådgivning på glasurområdet. Det siger sig selv, at de store opgaver har haft og har fundamental betydning for Tommerups økonomiske overlevelse, og at især kunstnerne har kunnet rejse midler til de monumentale vær-

ker. Det forklarer til dels, at der er langt imellem professionelle keramikeres brug af værkstedet, men også at der er tradition for, at de keramisk uddannede selv løser opgaverne i egne værksteder.

Indenfor denne anmeldelses rammer er det umuligt at nævne bare en mikroskopisk del af det rige liv og persongalleri, der udfoldes på bogens sider for slet ikke at tale om værkerne og deres forudsætninger ofte set i et kunstfagligt perspektiv gennem forfatterens kyndige præsentationer. Det fænomenale billedmateriale er i sig selv en stor oplevelse. Her føres læseren helt ind i tilblivelsen af de ofte flere meter høje og tunge værker og det ærefrygtindgydende arbejde, der udføres af et team af dedikerede medarbejdere samlet om at overvinde store tekniske udfordringer. Hvor man indimellem kan tabe pusten over mangfoldigheden af oplysninger, der mænderagtigt snor sig ind og ud i fortællingens mange forløb, og hvor gentagelser næppe kan undgås, fascineres man af selve arbejdets elementære spænding og imponeres over de medgåede enorme mængder af ler og andre materialer. Stærkt står de arbejder, hvor man fornemmer, at den enkelte kunstner, hvis værk det drejer sig om, selv har en keramisk nerve og selvstændig føling med materialerne.

I bogværkets bind 2 på 332 s. findes to betydelige bidrag, der i listeform bringer faktuelle oplysninger, herunder litteraturhenvisninger til Tommerup Keramiske Værkstedets og dets forgængeres historie mv. samt om de involverede enkelte kunstnere, keramikere, designere og arkitekter (s. 271-295). Dertil kommer en imponerende fortegnelse over de mange værker, som er skabt i Tommerup eller i tiden forud på andre værksteder i samarbejde med Esben Lyngsaa Madsen (Nees Fællesværksted 1980-84 og Ild & Ler 1976-79) (s. 296-332). Forfatteren til disse to afsnit er bibliografen Gunnar Jakobsen, som i 2014 udgav den store reviderede *Dansk Keramisk Bibliografi* (dansk, engelsk, tysk), en enestående og lærd håndbog for viden om dansk keramik og dets institutioner fra 1700-tallet og frem til nutiden. Ikke mindst den omfattende fortegnelse over et tusindtal af værker fra Tommerup er en guldgrube, idet den indeholder oplysninger ikke alene om selve værkerne (titel, mål, finansiering mm), men i mange tilfælde også om deres nuværende placering rundt om i det offentlige rum. For alle keramikinteresserede ville denne fortegnelse i et praktisk format udgøre den ideelle rejsefører til oplevelsen af de mange keramiske udsmykninger, som takket være Tommerup har set dagens lys.

Værkfortegnelsen følges op af et generøst afsnit med herlige fotografier af et stort udvalg af værkerne (s. 56-262). På bedste vis dokumenteres her, hvor mangfoldigt det keramiske materiale kan anvendes og hvor

komplerede værker, der teknisk er blevet udført takket være Esben Lyngsaa Madsen, Gunhild Rudjord og deres team, hvoraf flere er anerkendte keramikere (Per Ahlmann, Søren Thygesen, John Stephansen m.fl.), og ligesom ejerparret udgået fra Kunsthåndværkerskolen i Kolding (Designskolen Kolding).

Foruden Gunnar Jakobsens uvurderlige fortegnelser rummer bind 2 artikler og indlæg af otte keramikere og kunstnere: Bjørn Nørgaard, John Stephansen, Peter Brandes, Magne Furuholmen, Martin Bodilsen Kaldahl, Jac Hansen, Kirsten Justesen og Peter Carlsen. Gennem de meget forskellige indlæg tegnes et hengivent billede af det arbejdsomme, varme og menneskeligt tillidsfulde fællesskab, som udspiller sig mellem opdragsgiverne og værkstedets folk, og hvor man oplever en imponerende åbenhed for at løse selv de umuligste og aldrig før udførte opgaver. Måske er netop denne åbenhed særkendet for Esben Lyngsaa Madsen i hele hans virke og kernen i værkstedets *raison d'être*, således som man indirekte fornemmer det gennem hans egen artikel "Når keramikeren bliver entreprenør", der indleder bind 2 (s. 7-12). - Det oplyses i øvrigt, at samme forfatter er undervejs med et bind 3 indeholdende mere detaljerede beskrivelser af værkstedets fremstillingsmetoder. Det kan man virkelig glæde sig til!

Efter gennemlæsningen af det imponerende, velskrevne og smukke 2-binds værk om Tommerup Keramiske Værkstedets historie og persongalleri er læseren godt indført i de tekniske, økonomiske og kunstneriske vilkår, der har betinget eksistensen af dette i Danmark enestående laboratorium for udviklingen af keramisk monumentalkunst. Man kommer til at holde af det virksomme sted, som i den grad eksisterer på en ukuelig entusiasme og professionalitet, og så melder sig naturligvis spørgsmålet om fremtiden. Kan man forvente, at opgaverne stadig vil strømme til og hvad er det for en omskiftelig virkelighed, værkstedet må agere i. At folkene bag Tommerup allerede beskæftiger sig med denne fremtid synes at fremgå af, at man har valgt at bringe en artikel i bind 2 med titlen "Tommerup Keramiske Værksted - Et internationalt perspektiv" (s. 39-44) forfattet af den norske kunstner og professor Ole Lislerud, som i en lang årrække og med egne værksteder i bl.a. Italien og Kina har arbejdet internationalt med stor-skala projekter.

Med en mere end 30-årig markant historie i bagagen og fejringen af jubilæet med udgivelsen af det betydelige bogværk *Tommerup Keramiske Værksted I-II* er der al mulig grund til at lykønske med de opnåede resultater og til for værkstedets ejere at rette et optimistisk blik mod fremtidens udfordringer.

Bodil Busk Laursen

Made in Denmark. Formgestaltung seit 1900/Design since 1900. Red. von/Ed. by Sabine Epple. Med bidrag af Olaf Thormann, Sabine Epple, Carsten Klodt og Theresa Stiller. GRASSI Museum für Angewandte Kunst, Leipzig & Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 288 s. ill. litt. noter. parallel tysk og engelsk tekst. ib. 44 €.

Simply Danish · Silver jewellery - 20th Century/Silberschmuck des 20. Jahrhunderts. By/Von Jörg Schwandt. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 232 s. ill. litt. parallel tysk og engelsk tekst. ib. 44 €.

Grassi Museum i Leipzig vil med kataloget **Made in Denmark** og udstilling gennem 350 udvalgte danske objekter fra museets egen samling dokumentere og eksemplificere dansk design fra skønvirke frem til i dag. Selv om samlingen rummer absolut fine ting, så er den alt for snæver på flere områder og for tilfældig på andre til at give et tilnærmelsesvist fuldgyldigt billede af dansk design. Da **Made in Denmark** både er på tysk og engelsk og dermed retter sig mod et internationalt publikum, er bogen meget uheldig, da den er med til at give et fejlagtigt og forvrænget billede af dansk design og dets faktiske høje stade.

Grassi Museums direktør Olaf Thormann redegør i sin indledende tekst udmærket for samlingens opståen og mener selv, at:

The collection held at the GRASSI Museum of Applied Art is so multifaceted that it now represents a sweeping interdisciplinary survey of top-quality Danish applied art and is no longer constrained to concentrate on a scattering of highlights. The ceramic division is outstanding. Silver and metal objects as well as sculpture on a small scale are strongly present and furniture is well represented, while glass still has scope for an upgrade and the fields of textiles and commercial art still leave much to be desired.

Danske møbler er bl.a. repræsenteret med ”Den spanske stol” (1958) og armstolen BM 73 af Børge Mogensen, mens Poul Kjærholm er repræsenteret med liggestolen PK 24 (1965), hvilket for begges vedkommende må siges at være en sparsom repræsentation. Af andre kan nævnes Arne Jacobsen med lænestolen ”Ægget” (1958) og Nanna Ditzel med stolen ”Trinidad” (1993). En meget stor mangel er det, at Finn Juhl og Hans J. Wegner overhovedet ikke er repræsenteret - to af vore væsentligste møbeldesignere i det 20. århundrede! Af lamper viser man PH’s berømte kogle, men ingen af hans fine bordlamper i glas.

Glasset er, som Olaf Thormann skriver, ikke særlig velrepræsenteret, selv ikke Holmegaard og de øvrige glasværker, som stadig er betalbare. Seneste tilkomne glas er en gave fra de nuværende ejere af navnet ”Hol-

megaard”, som er Rosendahl i Hørsholm. Unikaglasset er repræsenteret af glaskunstnerne Tobias Møhl og Trine Drivsholm fra Ebeltoft, men der er jo adskilligt flere fine danske glaskunstnere end disse to.

Industridesign (fx B&O) og tekstiler samt plakatkunst mv er slet ikke repræsenteret, så her er rigtig lang vej igen. Derimod har museet en relativ fin samling dansk sølv, selv om her også er plads til udvikling.

At *The ceramic division is outstanding* og at det skulle være *top-quality Danish applied art* er diskutabelt. Museets samling af dansk keramik har absolut sine højdepunkter og står især stærkt med porcelænet fra Den kongelige Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl, anskaffet på Verdensudstillingen i Paris i 1900 samt senere på udstillingen *Europäisches Kunstgewerbe* i 1927 og på Grassi-messerne frem til midten af 1930’erne. Hertil kommer en større samling af Bindebøll-design fra P. Ipsens Enke, men intet af hans unika-keramik. Ja, og så har museet en samling kander fra Michael Andersen & Søn, en skål og en vase fra Nymølle Fajancefabrik, en vase fra Palshus, yderligere en skål og en spaltevase fra Saxbo samt nogle figurer også fra Saxbo, formentlig unika.

Hvad man har af værkstedskeramik forekommer tilfældigt, da en stor del tilsyneladende er kommet til som gave fra private samlere, heriblandt en torso af en Rick Towle, som jeg aldrig har hørt om før, to abstrakte figurer af Bruno Kjær, et vægrelief af Ole Bjørn Krüger, en skål af Anders Nyborg, men også keramik af væsentlige keramikere som Karen Bennicke, Aage Birck, Sandra Davolio, Bente Hansen, Louise Hindsgavl, Bo Kristiansen, Bodil Manz og Alev Siesbye m.fl. I dette nummer af *keramiske noter* ses en samlet fortegnelse over de i bogen repræsenterede keramikere under *Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik 2018*. Museet har, når man slår op i de tidligere udgivelser *Gefäß/Skulptur · Vessel/Sculpture* fra henholdsvis 2008 og 2013 [anmeldt i *keramiske noter* 29/2009 og 39/2014] flere værker af de nævnte keramikere end vist i *Made in Denmark*. Museet burde nok have vist flere af disse end nogle af de mere perifere ”værker”.

Et af tekstafsnittene med efterfølgende illustrationer har titlen *Dänische Keramiker: zwischen Serie und künstlerischem Unikat/Danish Ceramicists. Between Serial Production and One-Off Pieces*, en udmærket tekst, hvor man i ultra-kort form kommer rundt om keramikens udvikling i Danmark fra omkring 1900 og frem til i dag.

Hvis man ser på litteraturoversigten „Selected Bibliography“, så virker den lidt tilfældig og mangelfuld, specielt da den udover danske titler også omfatter

titler på tysk og engelsk. Selv om „selected“ antyder, at oversigten ikke er komplet, så mangler der adskillige væsentlige titler på tysk og engelsk, men også væsentlige danske titler mangler, således mere generelle standardværker, hvilket kan skyldes den sproglige barriere, således savnes bl.a. følgende litteratur i oversigten:

De industrielle ikoner : Design Danmark. Red. af Lars Dybdahl. (Det danske Kunstindustrimuseum, 2004).

Dansk Design 1945/1975. Produktdesign · Grafisk design · Møbeldesign. Af Lars Dybdahl. (Gyldendal, 2006).

dansk design. Af Thomas Dickson. (Gyldendal, 2. udg. 2009).

Dansk design nu. Red. af Lars Dybdahl. (Strandberg, 2016).

101 danske designikoner. Red. af Lars Dybdahl. (Strandberg, 2014) / *101 danish design icons*. Ed. by Lars Dybdahl. (Strandberg, 2016).

Japanomania i Norden 1875-1918. Red. af Gabriel P. Weisberg et al. (Statens Museum for Kunst, 2016) / *Japanomania in the Nordic Countries 1875-1918*. Ed by Gabriel P. Weisberg et al. (Yale University Press, New Haven og London 2016).

Dansk Kunsthåndværker Leksikon. Kunsthåndværkere og designere siden 1925. I-II. Red. af Vibeke Bruun, Esbjørn Hiort, Richard Kjærgaard og John Vedel-Rieper. (Rhodos, 1979).

Dansk Keramisk Bibliografi · Danish Ceramics Bibliography · Dänische Keramische Bibliographie. Af/By/Von Gunnar Jakobsen. (Forlaget Vandkunsten, 2014).

Keramik i lange baner. 120 års dansk keramik. Af Teresa Nielsen. (Vejen Kunstmuseum, 2009).

Danish Studio Ceramics 1950-2010 in Designmuseum Danmark. Catalogue of the collection. By Bodil Busk Laursen. (Designmuseum Danmark, 2017).

Europäische Keramik seit 1950. Sammlung Dr. Hans Thiemann. Ein Bestandskatalog. Hrg. von Heinz Spielmann. (Christians Verlag, 1979).

Dansk Keramisk Design. Danish Ceramic Design. By William Hull. (The Pennsylvania State University, 1981).

Deense keramiek/Danish Ceramics · verzameld 1970-1995/collected 1970-1995. Ed. by Margreet Eijkelenboom-Vermeer & Dorris U. Kuyken-Schneider. (Museum Boymans-van Beuningen, Rotterdam 1995).

From the Kilns of Denmark. Contemporary Danish Ceramics. (Rhodos, 2002).

Copenhagen Ceramics. Exhibitions: 2012 - 2013 - 2014. (Copenhagen Ceramics, 2016).

Royal Copenhagen Porcelain 1775-2000. 225 Years of Design. Ed. by Bodil Busk Laursen and Steen Nottelmann. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2000).

Die großen Manufakturen: Royal Copenhagen. Red. von Caroline Kaiser et al. (Porzellanikon, Selb 2016).

Karen Bennicke. Spatial Destabilization. (Strandberg, 2016).

Resumé 1966-1999. Heidi Guthmann Birck · Aage Birck. Skulptur · Unikat. Von Lisbeth Tolstrup. (Borgen, 1999).

Jean René Gauguin · sculpteur et céramiste. (Musée d'art d'industrie André Diligent, Roubaix 2014).

Arje Griegst. Goldsmith, Designer and Sculptor/Guldsmed, designer og billedhugger. By/Af Kerstin Wickmann. (Forlaget Vandkunsten, 2013).

Power · Porcelæn · Poesi/Power · Porcelain · Poetry. Louise Hindsgavl. (Rønnebæksholm og Skovgaard Museet, 2014). dansk og engelsk tekst.

Ole Jensen. Af Erik Steffensen. [Danske designere]. (Louisiana Museum of Modern art, 2002).

Ole Jensen. Röhsska Museets Katalog nr. 13 för Torsten och Wanja Söderbergs pris. (Röhsska, Göteborg 2006). svensk, dansk og engelsk tekst.

shortcuts. Erik Magnussen Design. Af/By Henrik Sten Møller. (Rhodos, 2007).

Bodil Manz. Keramikeren/The Ceramist. Ed. by Nanna Bruun & Bodil Busk Laursen. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2008).

Keramikeren Richard Manz/The Ceramist Richard Manz. Samlet og redigeret af/Compiled and edited by Cecilie Manz. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2015).

Ursula Munch-Petersen. By Teresa Nielsen. (Rhodos, 2004).

Fragile · Porcelain Works by Maria Rubinke. 2012.

Axel Salto · Master of Stoneware. Ed. by Susanne Bruhn and Pia Wirnfeldt. (Clay Keramikmuseum Danmark, 2017).

Gertrud Vasegaard. Af Henning Jørgensen. (Holstebro Kunstmuseum, 2011).

Dansk- design af Jens Quistgaard/Dansk - design by Jens Quistgaard. Red. af/Ed. by Holger Reenberg, Sara Staunsgaard & Stig Guldberg. Heart - Herning Museum of Contemporary Art, Herning 2015.

Mythen, Märchen und Musik · Myths, Fairytales and Music. Red. von Beate Reichel. (Rosenthal/Deutsches Porzellanmuseum, Selb 2007).

Bjørn Wiinblad. Ed. by Christian Gether, Stine Høholt and Camilla Jalving. (Arken, 2015).

Scandinavia Ceramics & Glass in the Twentieth Century by Jennifer Hawkins Opie. (Victoria and Albert Museum, London 1989).

Per Lütken - glass is life. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1986). [Holmegaards Glasværk].

- Danske smykker · Danish Jewelry.* Af/By Jacob Thage. (Komma & Clausen, 1990).
- The Jewellery Box.* Danish Jewellery Art of the 20th Century. By Jens Ingvordsen. (Strandberg, 2017).
- Georg Jensen Jewelry.* Ed. by David A. Taylor. (Yale University Press, New Haven og London 2005).
- Georg Jensen Holloware.* The Silver Fund Collection. By David A. Taylor og Jason W. Laskey. (The Silver Fund, London og New York, 2003).
- Georg Jensen.* A tale of Danish silver. By Monique Faber and Thomas C. Thulstrup. Museet på Koldinghus, 2015.
- Hofjuveler A. Michelsen.* Fra stilkopi til arkitektsølv. Af Malene Dybbøl og Sabrina Ulrich Vinther. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2009). English summary.
- Thorvald Bindsbøll og sølvsmedene · Thorvald Bindsbøll und die Silberschmiede · Thorvald Bindsbøll and the Silver-smiths.* (Museet på Koldinghus 1997).
- henning koppel.* Af/By/Von Viggo Sten Møller. (Rhodos, 1965).
- Dansk Møbelkunst gennem 40 aar.* Københavns Snedkerlaugs Møbeludstillinger 1927-1966. I-IV. Af/By Grete Jalk. (Teknologisk Instituts Forlag, 1987/Reprotryk Lindhard & Ringhof, 2017).
- Contemporary Danish Furniture Design - a short illustrated review.* By Frederik Sieck. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1990/2000).
- Danish Chairs.* By Noritsugu Oda. (Chronicle Books, San Francisco 1999).
- Danish furniture design in the 20th century. I-II.* By Arne Karlsen. (Christian Ejler's Forlag, 2007).
- Da danske møbler blev moderne - historien om dansk designs storhedstid.* Af Per H. Hansen. 2. udg. (Syddansk Universitetsforlag, 2016)/*Danish Modern Furniture 1930-2016.* The Rise, Decline and Re-emergence of a Cultural Market Category. By Per H. Hansen. (Syddansk Universitetsforlag, 2018).
- Det danske møbelboom 1945-1975.* Af Lars Dybdahl. (Strandberg, 2017) / *The Danish Furniture Boom 1945-1975.* By Lars Dybdahl. (Strandberg, 19.09.2018).
- Den nye generation.* Dansk møbeldesign 1990-2005. Af Palle Schmidt. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 2005)
- Bevægelse og Skønhed.* Bogen om Nanna Ditzel. Af Henrik Sten Møller. (Rhodos, 1998).
- Poul Kjærholm.* Furniture Architect. By Michal Sheridan. (Louisiana Museum of Modern art, 2008).
- Børge Mogensen.* Möbel mit Format. Von Michael Müller. (Hatje Cantz, Berlin 2016) / *Børge Mogensen.* Simplicity and Function. By Michael Müller. (Hatje Cantz, Berlin 2016).
- Verner Panton.* Das Gesamtwerk. (Vitra Design Museum, Weil am Rhein 2000).
- Verne Panton · space:time:matter.* By Jens Bernsen. (Danish Design Centre, 2003).
- Verner Panton | environments · colours · systems · patterns.* By Ida Engholm and Anders Michelsen. (Strandberg, 2017).
- Hans J Wegner om Design/Hans J Wegner on Design.* Af/By Jens Bernsen. (Danish Design Centre, 1994).
- Hans J. Wegner.* Just one good chair. Von Christian Holmsted Olesen. (Hatje Cantz, Berlin 2014) / *Hans J. Wegner.* Just one good chair. By Christian Holmsted Olesen. (Hatje Cantz, Berlin 2014).
- Light years ahead.* The story of the PH lamp. (Louis Poulsen & Co., 1994) / *Tænd! PH lampens historie.* (Gyldendal, 1. udg. 1994/4. udg. 2007).
- Bang & Olufsen · Vision og Legende/ Bang & Olufsen · Vision and Legend.* (Danish Design Centre, København 2000).
- Bang & Olufsen.* By Tim Jarman & Nick Jarman. (The Crowood Press, Ramsbury 2008).
- Den danske plakat.* Af Lars Dybdahl. (Borgen 1994).
- I oversigten er udover den keramiske litteratur medtaget et bredere udvalg af dansk/fremmedsproget litteratur om "Danish Design" i det 20. århundrede, således både mere generelle værker som værker om enkelte designere og kunsthåndværkere, og ikke kun dem, der er repræsenteret i museets samling.
- I "Selected Bibliography" finder vi dog også væsentlige titler som Mirjam Gelfer-Jørgensens "Influences from Japan in Danish Art and Design 1870-2010 (2013) og "Thorvald Bindsbøll - Inventing Modernism" (2017), "Stentøj · Den kongelige Porcelainsfabrik" af Leif Lautrup-Larsen (2007) samt bøgerne om Kählers værksted i Næstved af henholdsvis Anne Maria og Annimi Holst Schmidt (2001) og Peder Rasmussen (2004) m.fl. Specielt er de manglende henvisninger til tysk- og engelsksprogede værker fatalt, når man henvender sig til et internationalt publikum.
- Positivt er dog opslagsdelen med Künstler, Künstlerinnen, Manufakturen/Artists, Manufacturers, som er ret udførlig og nyttig, og hvor den for mig og i danske samlerkredse ukendte Rick (John Richard) Towle (f. 1953) er grundigt beskrevet, og straks er optaget i mit manuskript til et muligt supplement til "Dansk Keramisk Bibliografi", for hvor finder man ellers noget om ham.
- Ærgerligt er det, hvis læseren tror, at denne bog giver et retvisende billede af dansk design og kunsthånd-

værk i det 20. århundrede, for det er absolut ikke tilfældet - det er GRASSIs samling for tilfældig og mangelfuld til at basere en bog om dansk design i det 20. århundrede på.

Made in Denmark er i øvrigt som vanligt fra Arnoldsche en veltilrettelagt bog med gode fotografier.

En bog fra Arnoldsche, der ikke handler om keramik, og som jeg absolut kan anbefale, er *Simply Danish · Silver jewellery - 20th Century* af Jörg Schwandt, der lige nu udstiller sin nye samling af danske sølvsmykker i GRASSI Museum i Leipzig og senere i Bröhan Museum i Berlin. Den første samling på 950 smykker erhvervede Den gamle By i Aarhus i 2017, hvor den både er udstillet og publiceret i "Smykkeskrinet" af Den gamle By/Strandberg Publishing, hvor denne nye bog er et fint supplement. Den foreliggende bog omfatter 170 smykker produceret af 71 smykkekunstnere/producenter. Alle smykker er smukt gengivet i den veltilrettede bog ledsaget af en kyndig tekst af Jörg Schwandt. Som i *Made in Denmark* er der gode biografier/virksomhedsbeskrivelser af de 71 smykkekunstnere/producenter.

Gunnar Jakobsen

Med hænderne i leran. En bok om Kerstin Danielsson. Red. Av Theo Ågren (red.) og med bidrag af Theo Ågren, Lisbet Ahnoff och Love Jönsson. Theo Ågren Publishing. 2018. 125 s. ill. hf. Boken kan beställas via t.ex. Adlibris, Bokus eller Bokbörsen. C:a 240 SEK.

Kerstin Danielsson (1941-2015) är känd som en av landets främsta raku-keramikere och var med om att introducera raku-bränd keramik under 1970-talet, strax efter sin återkomst till Sverige efter flera års studier, arbete och äktenskap i USA. Keramiken är främst i stengods med handbyggda, ofta ringlade skålar, urnor, askar och fat. Hon arbetade med traditionella käriformer och med en keramik som inspirerats av såväl kinesisk keramik och glasyrer som asiatisk keramik i allmänhet. Hennes egna, ofta lysande blå glasyrer präglar hennes konstnärliga experiment inspirerad av folklig keramik från hela världen.

Boken skildrar hennes keramik utifrån arbetet i verkstaden på gården Stora Grevakila i Marks kommun i Västergötland. Hennes brorson Theo Ågren, själv konstnär och lärare, står för en ömsint och insiktsfull biografisk skildring. Han berättar om hennes arbete med lera och glasyrer och hennes verkstad.

Keramiken med dess spännande bredd skildras av kulturskribenten Lisbet Ahnoff medan museimannen

och kuratorn Love Jönsson gör en intressant analys av hennes samling av keramik med pjäser hämtade från hela världen, förvarad i två stora vitrinskåp i hemmet, som ger en förklarande bakgrund till var hon hämtat sin inspiration.

Boken är välillustrerad med huvudsakligen bilder i färg av Theo Ågren, samt försedd med en redovisning av hennes utställningar.

Beng Nyström

The Teabowl · East and West. By Bonnie Kemske. Bloomsbury Academic [Website: www.Bloomsbury.com], London 2017. 160 s. ill. litt. noter. index. ib. 22,75 £.

Bonnie Kemske, der er forfatter, kritiker og keramikere med en ph.d. fra Royal College of Art i London, er tidligere redaktør af det engelske keramiktidsskrift *Ceramic Review* fra 2010-2013 (magasinet kan varmt anbefales, udkommer 6 x årligt). Hun skriver artikler til *Ceramics: Art and Perception* og *New Ceramics*. Derudover har hun kurateret en udstilling med teskåle på den japanske ambassade i London i 2013. Bonnie Kemske nærer en dyb passion for japansk keramik og teceremoni og hendes ph.d.-afhandling omhandler emnet.

Bogen handler om teskålen (på japansk chawan), som defineres ud fra bestemte karakteristika: Varierende størrelse, men mest almindeligt er 12-13 cm i diameter og 9-10 cm i højden, forskelligt fra en yunomi, der er højere end diameteren. Vægten er ca. 300-500 g afhængigt af type. Uden hank og med fodring. Glat og behagelig kant. God lyd, når man banker på kanten. Må ikke være ru indeni, så bambuspiskeriset går i stykker. Keramikernes mærke sættes i bunden eller på undersiden af teskålen ofte til venstre.

Forfatteren har sat sig for med denne bog at skabe en større forståelse af teskålens historie og filosofi og prøver at undersøge, hvorfor denne smukke form er så udbredt i nutidig keramik uden nødvendigvis at være en del af en japansk teceremoni. Hendes opfattelse er, at den generelle keramikelsker ofte ved mere om leret, glasurerne og fremstillingen af skålene end historien bag dem.

Næsten halvdelen af bogen handler om de fysiske og spirituelle ritualer omkring teceremonien, og forfatterens egne personlige oplevelser i forbindelse med disse, samt teskålens historie. I anden del af bogen giver forfatteren begejstret udtryk for sin kærlighed til teskålen, både den traditionelle og nutidige og udtrykker sin beundring over, hvordan samtidens keramikere har set de mange muligheder i denne ikoniske

og æstetiske form, og som derfor har bredt sig meget ud over Japans grænser. Der er stort set ikke det land, hvor de ikke skabes både indenfor og udenfor de regler, som er fastsat for formen.

Forfatteren har haft en meget vanskelig og frustrerende opgave med at skulle udvælge fotos af chawans til bogen, og det har selvfølgelig ikke været muligt at medtage alle, hun kunne have ønsket, men bogen er smukt og varieret illustreret med både historiske og nutidige værker. Spændvidden er lige fra de ultratynde forfinede til de rustikke, groft bearbejdede værker.

Bogen afsluttes med et veludbygget noteregister og litteraturhenvisninger.

Birgit og Jørn Sparre

Demystified. The European Ceramic Workcentre as Centre of Excellence. By Nick Renshaw. Jap Sam Books [Website: <https://www.japsambooks.nl/products/demystified>], Heijningen 2017. 300 s. ill. litt. hf. 33 €.

I bogen *Demystified* undersøger Nick Renshaw det kendte keramiske center EKWC – the European Ceramic Workcentre i Holland. For internationalt orienterede keramikere har EKWC opnået en status som et af de steder i verden, hvor de fleste drømmer om at komme på et artist-in-residence ophold. Jeg har selv været så heldig at have haft flere arbejdsophold på stedet og har derfor læst bogen med stor interesse.

I bogen forsøger Renshaw gennem sine iagttagelser at finde frem til forskellige årsager til, hvorfor EKWC har opnået et så højt internationalt renommé som artist-in-residence center med fokus på keramik. Det har været hans ambition med bogen at definere kvaliteterne ved det, man kan kalde 'EKWC-modellen', med formålet at finde ud af, om modellen har potentiale til at blive introduceret til eksisterende og nye organisationer af lignende karakter rundt om i verden.

Der findes mange fine og aktive keramikcentre i verden. Her kan nævnes Guldagergaard i Skælskør i Danmark, International Ceramics Studio i Kecskemét i Ungarn, Archie Bray Foundation for the Ceramic Arts i Montana i USA, Pottery Workshop i Jingdezhen i Kina og Shigaraki Ceramic Cultural Park i Japan. Alle disse centre er unikke på hver sin måde og baserer deres eksistens på baggrund af hver deres kulturelle og finansielle ramme. Dog kan man efter Renshaws mening alligevel se nogle aspekter, hvor EKWC radikalt adskiller sig fra alle andre steder.

Et eksempel på den unikke og populære status, som EKWC har opnået, er deltagerne tværkulturelle og tværfaglige baggrunde, der virker som en stor inspirationskilde for alle deltagere. Faggruppen af keramikere udgør kun cirka en fjerdedel af det samlede antal deltagere, mens resten er en blanding af malere, skulptører, musikere, skribenter, dansere, arkitekter, tekstilkunstnere etc, hvilket også kunne opleves under mine ophold.

Et andet radikalt aspekt er, at EKWC som artist-in-residence center fungerer som et videnscenter med medarbejdere, der besidder specielle keramiske og pædagogiske ekspertiser, hvilket gør det muligt for alle kunstnere, uanset hvilken keramisk baggrund de har, at udnytte stedets viden og faciliteter fuldt ud. Dette muliggør, at den individuelle deltager uanset baggrund kan tilpasse et personligt eksperimenterende arbejdsforløb ind i en keramisk kontekst og derved danne nye lag på opfattelsen af nutidig keramik potentialer.

For kunstnere fungerer centret som et sted, hvor de kan få arbejdsro til at producere nye kunstværker samtidigt med, at man indgår i en kollektiv læringsproces i samarbejde med andre, og der dannes muligheder for at udbygge personlige netværk. Ud over dette har det været vigtigt for centret at udvide og fastholde nyetableret viden og erfaring, som skabes hver gang deltagerne under deres ophold udfører nye projekter og laver innovativ research. Denne nyvundne viden deles bredt ud bl.a. i form af udstillinger og publikationer.

For EKWC er en åben ledelsesprofil med en bevidst tværfaglig strategi et vigtigt element for at skabe brede netværk og udvide nationale og internationale samarbejder med uddannelsesinstitutioner, museer, gallerier og producenter. Dette aspekt er med til at tiltrække støtte fra fonde og private virksomheder samt forskellige instanser inden for den offentlige sektor. I dag er det desværre en gennemgående tendens over hele Europa, at offentlige midler beskæres inden for det kunstneriske område. Det har også været tilfældet med EKWC, og på den baggrund blev centret i 2015 tvunget til at flytte den oprindelige base i 's-Hertogenbosch til de nuværende lokaliteter i Oisterwijk. Flytningen fik dog det positive resultat, at EKWC fik større og mere optimale værkstedslokaler i en gammel fabrik, og nye samarbejder med det lokale samfund og private virksomheder blev sat i gang bl.a. ved at indrette et besøgscenter for offentligheden og mulige sponsorer.

Forfatteren nævner, at langsigtede investeringer er afgørende for at få succes som keramikcenter med tilhørende artist-in-residence. Det er i dag ikke nok bare at kunne tilbyde et par store ovne og en seng til afbenyttelse. Det er nødvendigt at investere i up-to-date faciliteter, der muliggør en kompetent udforsk-

ning og udvikling af keramik som materiale og formsprog, samt gode og tidssvarende arbejds- og boforhold for deltagerne. Desuden er det nødvendigt at centrene i større grad engagerer sig mod offentligheden, et bredere erhvervsliv samt videregående uddannelsesinstitutioner.

Ud fra mine erfaringer med inspirerende og produktive ophold på centret kan jeg kun være enig med Nick Renshaw i at definere EKWC som 'Centre of Excellence'. Et sted, hvor man både kan lære i og af.

Bogen kan anbefales, specielt hvis man vil have indsigt i og 'afmystificeret' de udfordringer, som nutidige keramikcentre står over for, og hvilke mulige visioner man skal have for keramiske kraftcentre i fremtiden.

Indhold: Bogen indeholder en beskrivelse af EKWC's 40 årige historiske baggrund og udvikling, gennem en analyse af centrets succes (1. kapitel), interviews med samtlige direktører og værkstedsledere gennem 40 år (2. kapitel), EKWC's indflydelser på andre organisationer, eksempelvis NCC – Northern Clay Center i USA (3. kapitel) og TransArtists i Amsterdam (4. kapitel). Desuden indeholder bogen fotomateriale fra værkstederne i 's-Hertogenbosch og i Oisterwijk.

Mariko Wada

Raffinesse im Akkord. Meissner Porzellanmalerei und ihre grafischen Vorlagen. Mit Beiträgen von Claudia Bodinek, Peter Braun, Tobias Pfeifer-Helke und Claudia Schnitzer. Michael Imhof Verlag [Website: www.imhof-verlag.de], Petersberg 2018. 2 bd. 128 og 640 s. ill. litt. noter. resuméer på tysk og engelsk. personregister. ib. 135 €.

Dette omfattende værk er resultatet af et forskningsprojekt omkring de historiske grafiksamlinger i Staatliche Porzellan-Manufaktur Meissen og i Kupferstich-Kabinett i Staatliche Kunstsammlungen Dresden og samlingernes anvendelse som forlæg for porcelæns-maleriet i Meissen.

De sammenfattende analyser og resultater får man i bind 1, mens bind 2 indeholder gengivelser af porcelæns-malerierne sammenholdt med deres grafiske forlæg.

Lige siden oprettelsen af Porzellan-Manufaktur Meissen i 1710 har grafiske blade (trykgrafik, tegninger og akvareller) været anvendt som forlæg til udformning af modeller og dekorationer. Således ses så tidligt som fra 1710-1712 Commedia dell'Arte-figurer af Poul Heermann (1673-1732) modelleret efter kobberstik af Robert Boissart (ca. 1570-1597). Det er dokumenterbart,

at den fremragende skulptør Johann Joachim Kändler (1706-1775), der i 1733 efterfulgte Johann Gottlieb Kirchner (1706-1768) som modelmester, frekventerede Kupferstich-Kabinett og anvendte samlingen som inspirationskilde. Tilsvarende Johann Gregorius Höroldt (1696-1775), der i 1720 kom til fabrikken som såkaldt "husmaler", og fra 1731 blev ansat ved fabrikken som leder af malerafdelingen. Höroldt kom i høj grad både kunstnerisk og teknisk til at præge fabrikken.

Ud fra de grafiske forlæg formåede malerne i Meissen at fremtrylle deres egen billedverden, og det spillede ikke nogen rolle, om forlægget var et grafisk blad eller et tavleværk med planter eller dyr, men vigtigt var det, at billedets konturer var klare, så maleren hurtigt kunne afmale motivet og eventuelt - afhængig af dygtighed - virtuost kombinere det med et andet billede, hvorved et stel kunne inkludere mange forskellige variationer af motivet.

Ud fra antallet af overlevende porcelænsdekorationer kan man lokalisere bestemte emner, der i perioder var efterspurgt, og herigennem også følge hvorledes moden ændrede sig, hvilket fabrikken hurtigt tilpassede sig ved løbende at anskaffe nyudgivne grafiske blade.

Fabrikkens samling af grafiske blade består i dag "kun" af omkring 22.500 enkeltblade. At samlingen ikke er mere omfattende skyldes, at der gennem årene er udskilt en hel del blade, enten fordi motiverne var blevet umoderne, eller fordi de var nedslidte gennem brugen på værkstederne, så undersøgelsesområdet har måttet udvides til andre museers samlinger af grafiske blade for at kunne give et mere fuldstændigt billede af grafiske blades anvendelse på fabrikken.

Kupferstich-Kabinett i Dresden er den ældste samling af grafiske blade i det tysksprogede rum og går helt tilbage til oprettelsen af det kurfyrstelige Kunstkammer i 1560, men et egentligt museum opstod først i 1720. Samlingen af grafiske blade i Kupferstich-Kabinett voksede gennem årene, og samlingen indeholdt i 1764 svimlende 170.000 grafiske blade. Af museets hjemmeside fremgår, at samlingen i dag indeholder mere end en halv million grafiske blade.

Nationalsocialismen og krigen medførte store tab for Kupferstich-Kabinett. 381 værker, der blev betragtet som "Entartete Kunst" (degenereret kunst), blev beslaglagt og dermed ofre for denne udrensning fra naziregimets side og dermed formentlig endte på bålet under en afbrænding af denne kunst i 1939. Samlingen overlevede dog de meningsløse bombninger af Dresden henimod slutningen af 2. Verdenskrig, idet samlingen allerede i 1940 var blevet udlagret på et sikkert fjerndepot. Dog transporterede Den Røde Hær efter afslutningen af krigen 90 % af Kupferstich-Kabinetts

grafiske blade til Sovjetunionen, hvorfra størstedelen dog blev tilbageført til DDR og dermed Dresden i 1958. Dog savnes der, som i andre tyske museer, dele af samlingen som følge af krigen, hvilket for Kupferstich-Kabinett drejer sig om 50.000 grafiske blade.

I perioder, især med sammenfaldende ledelse mellem Porzellanmanufaktur Meissen og Kupferstich-Kabinett lånte fabrikken i Meissen grafiske blade fra Kupferstich-Kabinett til brug for malerne i værkstederne, hvilket man i Kupferstich-Kabinett ikke var begejstret for, da brugen i værkstederne gik hårdt ud over bladene, og bevaringstilstanden ved tilbageleveringen ikke altid var lige god. Man havde således forskellige opfattelser af de grafiske blade, hvor de på fabrikken var et led i produktionsapparatet og ikke noget man tog museale hensyn til, mens de i Kupferstich-Kabinett var en del af samlingen, der skulle bevares for eftertiden.

Kupferstich-Kabinett havde således i 1782 til fabrikken udlånt en fin samling på 32 stik af Angelika Kaufmann (1741-1807), hvis motiver hovedsagelig var af mytologisk, historisk eller allegorisk karakter samt scener fra den klassiske litteratur såvel som samtidige romaner, motiver der var meget populære i tiden. En motivverden som bevarede sin popularitet helt frem til 1830, så man kan ikke undre sig over, at fabrikken ønskede at beholde disse blade så lang tid som muligt. Da Kupferstich-Kabinett i 1787 insisterede på at få dem tilbage, viste det sig, at stikkene på grund af den intensive brug som studieobjekt og forlæg i værkstederne havde lidt så meget skade, at de ikke længere var anvendelige for Kupferstich-Kabinett, som derfor krævede erstatning, så de kunne genanskaffes, hvad man fik, men da bladene var meget populære, lykkedes det trods ihærdige bestræbelser ikke at genanskaffe dem. I fabrikkens arkiv finder man i dag kun 19 af de oprindeligt 32 stik af Angelika Kaufmann.

Hvis man i øvrigt skulle ønske at læse mere om Angelika Kaufmann, så er der hos Hirmer Verlag i forbindelse med en aktuel udstilling i bl.a. Graues Haus i Wörlitz udkommet bogen *Angelika Kaufmann · Unbekannte Schätze aus Vorarlberger Privatsammlungen*, hvor hendes grafiske værk bliver indgående behandlet.

En anden for såvel fabrikken som Kupferstich-Kabinett væsentlig kunstner er Antoine Watteau (1684-1721), hvor Kupferstich-Kabinett efter inventariet oplister 333 grafiske blade stukket efter værker af Watteau, men da de oprindeligt har været indklæbet i 3 bind, hvoraf det ene er "Kriegsverlust". og som indeholdt 96 værker, så står det lidt uklart, om disse medregnes i de 333. Også på fabrikken anskaffede man Watteaus grafiske blade, men hvor stor samlingen her har været og fortsat er, fremgår ikke. Populære var især hans "fêtes galantes",

hvor fornemme herrer og damer klædt på til bal eller iklædte maskerade-kostumer fornøjer sig i kærlig leg i parklignende omgivelser.

Hvis vi skal se på *Raffinesse im Akkord* med danske øjne, så findes der umiddelbart to eksempler på Meissenporcelænen med topografiske motiver fra Danmark efter grafiske forlæg, som ikke er med i værket.

I værket om *Prinsens Palais* af Inge Mejer Antonsen, som Nationalmuseet udgav i 1992, er gengivet en terrin med underfad, udført i Meissen omkring 1750, og dekoreret med prospekter af Christiansborg, Vallø og Prinsens Palais. Forlægget for gengivelsen af palæet er et stik af den schweiziske kobberstikker Barthélemy de la Roque (Bartholomæus Rocque) fra 1746-1747. Der er værket ikke oplysninger om forlæggene til de to øvrige bygningsværker. På fadet ses endvidere det Ahlefeldtske våben med initialerne M.A.v.A. for hofdame, senere hofmesterinde, komtesse Marie Antoinette Ahlefeldt (1711-1764), der fra 1741 var hofdame hos dronning Sophie Magdalene og fra 1748 hofmesterinde hos prinsesse Louise. De tre prospekter viser hendes tjenestesteder som hofdame.

Designmuseum Danmark skulle, jf. jubilæumsskriftet "Selskabet Kunstindustrimuseets Venner gennem femogtyve Aar" fra 1936, have et polykromt malet krus fra Meissen med forgyldt sølvglag og det danske rigsvåben, hvorunder der ses et prospekt af Øresund med Kronborg og Helsingør. Kruset menes engang at have tilhørt kongehuset, enten udført som bestilling eller modtaget som gave fra August den Stærke til hans gamle allierede fra den store nordiske krig.

Vilhelm Slomann, forfatteren til skriftet fastslår, at

"Det forgyldte Sølvlaag er stemplet med Ole Flores Wilckens Mestermærke (Olrik 399) og i Københavns Stemplet ses Aarstallet 1725. Da Kruset maa være kommet hertil senest i det samme Aar, har ogsaa den tidlige Datering af det fortrinlige Höroldt-Maleri særlig Interesse.

Øresundsprospektet er malet efter et ret stort Kobberstik tegnet i 1718 af Christopher Marselis; det kendes i en lille Samling, "der remarquabelsten Prospektet in Denemarken" alle stukket efter hans Tegninger af J.A. Corvinus og som Hefte udgivet i 1728 af den bekendte Kobberstikforlægger Jeremias Wolff i Augsburg. Den sidste Dato skal man ikke tillægge for stor Betydning, da der intet er i Vejen for, at Enkeltblade har været stukne og udbredte længe forinden.

Den brede Guldfatning af Blomster og Frugter, der indrammer Prospektet og de "indianske" Blomster og Fugle, som er malede paa hver Side af hanken, er udført i Höroldts karakteristiske Stil, med de lyskraftige straalende Farver, der efter japansk Forbillede blev Fabrikkens store Indsats og dens Stolthed paa denne Tid, der mere end noget andet grundlagde dens europæiske Ry.

Jeg har tjekket bogværket ”The Sound Toll at Elsinore”, der udkom i 2017 i et samarbejde mellem Museum Tusulanum og Told- og Skattehistorisk Selskab, og hvor en hel del grafiske blade fra Helsingør er gengivet, men har ikke fundet nogen der matcher bedre, så foreløbigt må forlægget tilskrives Christopher Marselis.

Da billedbindet, der omfatter godt 90 kunstnere er alfabetisk opdelt efter kunstner og dermed vanskeligt at anvende, da bindet ikke er forsynet med et register opdelt efter motiv, har jeg ikke umiddelbart kunnet finde frem til, hvilke forlæg der kan tilknyttes andre publicerede objekter. Her ville det have været meget nyttigt med et register opdelt efter motiv, da dette ville have gjort anvendelse af dette i den daglige brug så vigtige bind væsentlig lettere, da man jo i de fleste tilfælde ikke i forvejen har kendskab til kunstneren bag forlægget.

De grafiske blade er gengivet, så alle detailler ses, mens gengivelsen af porcelænet desværre er lidt småt, så man ikke klart kan se malernes fine arbejder, men de dækker behovet med hensyn til sammenholdelsen af det grafiske blad og dets anvendelse.

Mere end 100 museer, auktionshuse, antikvitetshandlere og samlere over hele verden har leveret billedmateriale til værket af såvel grafiske blade som tilhørende porcelæn, hvor de grafiske blade har været anvendt som forlæg.

Et standardværk, som vil være uomgængeligt for museer, auktionshuse og handlende samt samlere, som interesserer sig for Meissen-porcelænets motivverden og historie. En væsentlig tilføjelse til den i forvejen omfattende litteratur om Meissen-porcelænet. Dog vil der ihukommende de danske eksempler fortsat være plads til yderligere forskning i emnet.

Gunnar Jakobsen

PS: For *Den kongelige Porcelainsfabrik* i København findes der desværre kun en enkelt beskeden oversigtsartikel af Bredo L. Grandjean *Den kongelige danske Porcelainsfabriks Kobberstiksamling og Produktionen indtil ca. 1800* (Arv og Eje VII/1958, s 34-55) med en ”Fortegnelse over grafiske Blade og Kobberstikværker, der er blevet benyttet som Forbilleder for Dekoration eller Form paa dansk Porcelæn i offentlige og enkelte private Samlinger”.

At malerier, akvareller eller grafiske blade, enten løse eller fra grafiske albummer, har været anvendt på Den kongelige Porcelainsfabrik, ser man bl.a. af nogle tallerkener med motiver fra København og Helsingør.

Frederik VI's dessertstel har en tallerken med motiv fra Københavns Toldbod malet af Lauritz Lyngbye (1898-1869) i 1833-1834, hvor forlægget har været et maleri (Statens Museum for Kunst, deponeret i Københavns Museum) fra 1820 af C.F. Christensen (1805-1883). I samme stel findes også en tallerken med ”Helsingørs Havn - seet fra den sydre Side”, som der står S.H. Petersens værk ”Dansk Atlas” fra 1833, hvor forlægget formentlig har været en ukoloreret akvarel. Begge disse tallerkener tilhører kongehuset.

Clay Keramikmuseum Danmark har en oval tallerken med Frederik VI's navnetræk og et tilsvarende motiv fra Helsingør, formentlig et udkast til stellet.

En anden tallerken, reddet og klinket af en antikvitetshandler, har også Københavns Havn og ”Toldboden - La Douane” som motiv, hvor forlægget enten er en tegning (Københavns Museum) fra 1854 eller et litografi efter Emmanuel Larsen (1823-1859) litograferet af Ad. Kittendorf, hvor litografiet også er set smukt håndkoloreret.

GJ

A Princely Pursuit. The Malcolm D. Gutter Collection of Early Meissen Porcelain. Ed. by Maria Santangelo. Hirmer Verlag [Website: <http://www.hirmerverlag.de>], München 2018. 272 s. ill. litt. noter. index. ib. 59 €.

Der er de senere år udkommet adskillige samlingskataloger, som enten præsenterer en enkelt privat samling eller et enkelt museums samling, hvor de sidste som regel er bestandskataloger. Ofte udkommer førstnævnte type publikation i forbindelse med overdragelsen af en samling til et museum, hvilket også er tilfældet for dette katalog, idet Malcolm D. Gutter overdrager sin fine samling Meissen-porcelæn til Fine Arts Museum of San Francisco. En samling, der er tilvejebragt på basis af en vel forholdsvis beskeden professorløn.

Kataloger som dette, der præsenterer en enkelt samlers livslange passion, er selvfølgelig først og fremmest en status for samlingen, men med disse katalogers høje kvalitet, såvel med hensyn til beskrivelser som illustrationer, bidrager de også med viden og sammenlignelige eksempler, som forskere kan drage nytte af under det videre arbejde med udforskningen af Meissen-porcelænets historie. Ofte indeholder sådanne kataloger også videnskabelige artikler om et eller flere emner, som relaterer til samlingen, således her ”A Technical Analysis of Overglaze Enamels on Funcke-Attributed Meissen Porcelain” af Colleen O’Shea.

Denne bog frembyder således eksempler på fremragende stykker Meissen-porcelæn af meget høj kunstnerisk og malerisk kvalitet fra de tidlige år af fabrikkens eksistens, hvoraf 21 endog stammer fra August den Stærkes samling i det Japanske Palæ i Dresden, hvor man - fra så vidt jeg har set fra 1919 og frem til i hvert fald 1926 - solgte ud af dubletter på auktion.

Bogen indledes med essayet "A Legacy of Collecting: The Taste for Eighteenth-Century Meissen Porcelain in the United States" af Sebastian Kuhn om amerikanske samlere og deres samlinger, hvoraf flere er endt på nogle af de store museer i USA.

Bogen indeholder også samlerens beretning om udvalgte stykkers erhvervelseshistorie, spændende læsning, for hvem kender ikke jagtens glæder ... og skuffelser, for dem er der også enkelte eksempler på, hvor økonomien ikke rakte til købet. Her er det som oftest køb på auktioner i bl.a. London og New York, hvor han ofte konkurrerer med museer og andre mere velbeslæede samlere.

Viden og indsigt samt selvsyn spiller en stor rolle i kampen for et lykkeligt fund og erhvervelse af et sjældent stykke. Selvsyn er vigtig, da ikke alle auktionshuse er lige kyndige og beskriver ej heller genstandene lige godt, hvilket også gælder fotografierne i katalogerne. Gode og tætte relationer til auktionshuse og antikvitets-handlere og andre samlere er også værdifulde i kampen om det gode fund.

Samlingen, der har San Francisco som hjemsted, blev udsat for et jordskælv i 1989, men som for samleren heldigvis endte lykkeligt, selv om det var det voldsomste jordskælv siden 1906. Malcolm D. Gutter nåede lige at redde en nylig for 26.000 \$ på auktion erhvervet Meissenvase, som vel undtagelsesvist var anbragt oven på et skab.

Endelig indeholder bogen også en fin beretning "A Collector's Memoir" af Malcolm D. Gutter om sin samlerinteresse, samlingens opståen og udvikling.

Over the years I have focussed on service wares rather than figural sculpture; for me, the greatest wares provide an amalgam of the best of both sculpture (in form) and painting (in enamel surface decoration).

Her finder vi også hvilke tanker, der gør sig gældende, når der skal erhverves nye værker til en samling af tidlig Meissen-porcelæn:

I have never "Sought" a piece; rather when a worthy object surfaces, I have learned to know whether it has (or should have) my name on it. I ask myself: Will a good museum desire the collection having this piece in it? This is all part of what I call collecting wisdom.

Bogen indeholder flotte gengivelser af 75 udvalgte stykker, der i adskillige tilfælde er suppleret med gengivelser af forlæg til decorationen med tilhørende uddybende tekst samt et katalog over hele samlingen på 164 keramiske genstande med gengivelser, hvor vi får proveniens såvel som publikations- og udstillingshistorie samt andre faktuelle oplysninger. Desværre er gengivelserne i katalogdelen lige små nok, men man kan se, hvad det er, hvilket jo er formålet. Endelig afsluttes bogen med en god litteraturoversigt, som også indeholder henvisninger til Malcolm D. Gutters egne lærde artikler i bl.a. *Antique Collector* og *Keramos*.

For nogen synes Meissen-porcelæn kedeligt, for andre åbner der sig en helt ny verden, hvilket det i hvert fald har gjort for Malcolm D. Gutter. Heldigvis er Fine Arts Museum of San Francisco ikke et af de museer, som indfrier Edmund de Waals iagttagelser af et kulturelt skifte væk fra 1700-tals porcelæn - et fald fra storhed af et materiale, som var åbenbart elitært og mistænkeligt feinschmeckeri og som det bemærkes, så har nogle museer på det seneste underkastet sig den moderne fristelse helt at fjerne porcelænet fra deres permanente udstillinger i den vildfarelse, at det kun har lidet interesse for den besøgende.

Gunnar Jakobsen

European Porcelain. In the Metropolitan Museum of Art. By Jeffrey Munger with an essay by Elizabeth Sullivan. The Metropolitan Museum of Art, New York. Yale University Press [Website: <http://yalebooks.co.uk>], New Haven and London 2018. 300 s. ill. litt. noter. index. ib. 50 £.

Da Metropolitanmuseet i New York blev grundlagt i 1879 var europæisk porcelæn de første mange år ikke blandt de prioriterede indsamlingsfelter. I dag rummer museet USAs største og mest repræsentative museumssamling på over 4000 stykker europæisk porcelæn fremstillet i perioden 1575 til ca. 1900. En særlig styrke i samlingen udgør tidligt porcelæn fra Meissenfabrikken i Tyskland og fra Sèvresfabrikken i Frankrig. Den store tilvækst i samlingen skyldes ikke mindst en række private samleres donationer. Tilvæksten er især sket efter 2. verdenskrig, hvor amerikanske privatsamlere og museer for alvor fik øjnene op for det europæiske porcelæns kvaliteter og samtidig havde midlerne til at erhverve betydelige enheder.

Nu har Metropolitans mangeårige inspektør i afdelingen for europæisk skulptur og kunsthåndværk, Jeffrey Munger, der er specialist på feltet, skrevet et grundigt og indsigtfuldt katalog med udpluk fra det bedste i samlingen. Kataloget rummer 90 udvalgte pragtstykker.

ker fra fabrikker i Italien, Tyskland, Østrig, Frankrig og England. Mens Jeffrey Munger har skrevet bogens indledning og selve de omfattende katalogindførsler, har forskeren Elisabeth Sullivan fra samme afdeling bidraget med et kapitel om samlingens tilblivelse og karakteren af de betydelige donationer fra forskellige private donatorer. Blandt de interessante bør finansmanden J. Pierpoint Morgan nævnes. Han var også på andre felter en stor kunstmæcen, der betænkte både Metropolitan og andre amerikanske museer samt biblioteker. Selv interesserede han sig mere for fajance og Palissyarbejder end for porcelæn; men ikke desto mindre donerede han tidligt vigtige Sèvresarbejder til museet. Museets hidtil mest betydelige mæcen på feltet var imidlertid R. Thornton Wilson, der donerede mere end 330 stykker porcelæn til samlingen over en længere periode; men mest i 1950'erne. De var ikke indkøbt til ham selv; men direkte erhvervet med henblik på at dække vigtige områder i museets bestand. Fra dommeren Irwin Untermyer arvede museet for ca. 30 år siden bl.a. en række store og sjældne Meissenfugle og figurer.

I bogens introduktion skildrer Jeffrey Munger levende og engageret europæernes første spæde import af kinesisk porcelæn i det 16. århundrede og fascinationen af det nye materiale samt de mange forsøg på at skabe europæisk porcelæn ud fra det kinesiske forbillede. Dernæst skildres de mange problemer og forsøg med først at fremstille blødt porcelæn bl.a. i Firenze, Rouen, St. Cloud og Sèvres, indtil det store gennembrud kom i Meissen med fremstilling af hårdt porcelæn som det kinesiske. Det pointeres, hvorledes porcelænet skiftede fra at være et eksklusivt samlereobjekt blandt fyrster til fra anden halvdel af det 18. århundrede at blive tilpasset en bredere aftagerkreds. Af betydning var i den forbindelse, at de første fabrikker var grundlagt af fyrster og afspejlede deres behov; mens en række senere fabrikker var grundlagt som rent kommercielle virksomheder med en bred afsætning som mål. Noget som bidrog til en større produktion var design til indtagelse af de nye drikke te, kaffe og chokolade.

Kataloget er traditionelt opbygget med faktafelter først, der kort anfører objekttype, mål, teknik og datering samt mere uddybende anfører mærker, tilstand, provenienshistorie, udstillinger og litteratur. Derefter følger flere siders kommenterende afsnit med meget forskelligt indhold af kulturhistorisk, tematisk og kunsthistorisk art tilpasset hver genstand. Det er interessant og indsigtsgivende læsning med mange gode observationer. Det lykkes også forfatteren på forbillig vis at bringe nye aspekter frem i behandlingen af f.eks. Meissen- og Sèvres-genstandene, områder, hvor den eksisterende faglitteratur er enorm. Kataloget er geografisk og kronologisk disponeret.

Katalogets første 9 numre omhandler italiensk porcelæn, såkaldt Mediciporcelæn fra Firenze, Doccia fra Firenzes omegn og Capodimonte fra Napoli. De følgende 30 numre omfatter tyske fabrikker, hvor hovedparten er Meissengenstande, mens bl.a. Nymphenburg og Höchstfabrikkerne også er repræsenteret samt en østrigsk fabrik, Du Paquier, der efter Meissen var den anden fabrik i Europa, hvor hårdt porcelæn kunne fremstilles.

De næste 40 numre fordeler sig på en række franske fabrikker, hvor Sèvres er mest fyldigt repræsenteret med både blødt og hårdt porcelæn. Kvaliteten og variationen i denne gruppe er særlig bemærkelsesværdig. Der afsluttes med 11 numre fra fire engelske fabrikker, bl.a. Chelsey og Bow.

I sit genstandsudvalg har forfatteren gjort sig stor umage med at vælge så forskellige objekter som muligt. De viser virkelig porcelænets mange muligheder for forskellig formgivning og dekoration. Meget delikat fremstår katalog nr. 1, en lille kande af blødt Mediciporcelæn udført ca. 1575-1587. Skærven er halvgennemsigtig og kridhvid, formen afledt bl.a. af sølvarbejder og en rankedekoration i lysende koboltblå er kinesisk inspireret. Samme raffinement udstråler en stor kanelleret vase, nr. 47, i blødt porcelæn fra Chantillyfabrikken i Frankrig, udført 1730-1732, dekoreret med en japansk Kakiemon-inspireret dekoration. Et usædvanligt forsøg i hårdt porcelæn er et sæt på tre vaser udført ved Meissenfabrikken ca. 1725-1730 (nr. 18). Her er selve porcelænsmassen indfarvet i lyseblåt, og på den lyseblå grund er modelleret hvide vinranker, der slynger sig ned af vaserne. Imellem rankerne er malet polykrome kineserier.

Mange af katalogets numre er figurer. Et højdepunkt er en stor skulpturel gruppe med Proserpina, der røves af Pluto i hvidt hårdt porcelæn fra Doccia, (nr. 5), modelleret ca. 1750 efter en stor skulptur af billedhuggeren Giovanni Battista Foggini, og i sidste ende inspireret af Berninis berømte skulptur med samme motiv. Mange fabrikker lavede mindre figurer med rollerne fra den italienske commedia dell'arte, bl.a. Capodimonte, Meissen, Höchst, Nymphenburg og Villeroy, og det er spændende at se, hvor forskelligt man opfattede motiverne. En af de vanskeligste ting at fremstille i den tidlige europæiske porcelænshistorie var store objekter, ikke mindst store skulpturer. Her var det Meissen som først efter mange fejlslagne forsøg, hvor især brændingen voldte problemer, kunne vise både fugle og dyrefigurer udført af billedhuggerne Johann Gottlieb Kirchner og Johann Joachim Kändler. Metropolitan ejer to imponerende figurer af en liggende løve og løvinde fra ca. 1736, udført efter model af Kirchner.

Bogen afsluttes af en begrebsforklaring, et godt indeks og en meget omfattende bibliografi.

Da alle 90 eksempler i kataloget repræsenterer noget af det vanskeligste og ypperste man i Europa har kunnet fremstille i porcelæn, og kommentarafsnittene samtidig fortæller glimrende om såvel dynastiske forhold, afsætningsmuligheder, brug, teknikker og motivindhold, kan bogen udover at give indblik i en fin museumssamling også læses som en almen introduktion til hvilke muligheder, der ligger i udformningen af materialet porcelæn.

Bogen er grafisk set veldisponeret og læsevenlig og fotografierne af en ekstraordinær god kvalitet. Hver genstand er afbildet i sin helhed suppleret med fotos af detaljer og mærker. I hver optagelse er det lykkedes at fange farven i porcelænets egen skærv med fin fornemmelse for materialets stofflighed og smuk farvegengivelse, en vanskelig balance.

Ulla Houkjær

Museumsinspektør ved Designmuseum Danmark,
Mag. art. og cand. mag.

Keramische Horizonte. Die Sammlung der Lotte Reimers-Stiftung auf Schloss Friedenstein in Gotha/*Ceramic Horizons.* The Lotte Reimers Foundation Collection at Friedenstein Castle in Gotha. Von/By Marlene Jochem. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 336 s. ill. litt. noter. parallel tekst på tysk og engelsk. kunstnerregister. ib. 48 €.

Keramikeren, samleren og mæcenen Lotte Reimers (f. 1932) har vi tidligere beskæftiget os med i *keramiske noter*, så jeg skal undlade en nærmere præsentation, men henvise til tidligere omtaler, specielt ”*Lotte Reimers · und die keramische Kunst/and Ceramic Art.* Atelier - Galerie - Museum - Stiftung | Studio - Gallery - Museum - Foundation“ redigeret af Ingrid Vetter og Marlene Jochem [Arnoldsche 2002 - anmeldt i *keramiske noter* 16/2002].

Lotte Reimers liv og arbejde er beskrevet lige fra hendes unge år sammen med Jakob Wilhelm Hinder (1901-1976), hvor grundlaget for det, der blev til ”Sammlung Hinder|Reimers”, blev skabt. Lotte Reimers overtog i forbindelse med Hinders død i 1976 den keramiksamling, som han ejede, men som hun havde været med til at skabe. Samtidigt hermed erhvervede Lotte Reimers et ”Winzerhaus” i Deidesheim, hvor hun siden har boet og haft sit værksted samt udstillingsvirksomhed. Her fortsatte hun med at udbygge ”Sammlung Hinder|Reimers”, som i vid udstrækning dokumenterer vesttysk keramik udvikling i perioden 1950-1990 med enkelte eksempler på uden-

landsk keramik fra samme periode. Samlingen på 1587 objekter afhændede hun i 1993 til delstaten Rheinland-Pfalz, som efter meget lang tid endelig i 2005 placerede den store samling i Schloss Villa Ludwigshöhe [<http://schloss-villa-ludwigs-hoehe.de>] ved Edenkoben, ikke langt fra Deidesheim.

Samlingen befinder sig i et så godt som utilgængeligt ”Schaudepot” i kælderen under Schloss Villa Ludwigshöhe. Kælderrummet, er delt af en glasvæg, hvor udvalgte stykker er udstillet i montere i den for publikum tilgængelige del af rummet, mens størstedelen af samlingen befinder sig utilgængeligt på reoler bag glasvæggen. Her står keramikken meget tæt på åbne hylder, nærmest som en studisamling, hvor man kun kan færdes mellem reolerne med stor varsomhed. Samlingen kan kun bese på rundvisninger eller efter nærmere aftale. En samling, som har fortjent en bedre skæbne, og som burde være mere tilgængelig, end tilfældet er.

Samlingen og dens forhistorie er beskrevet af museets leder Ingrid Vetter i *Moderne Keramik des 20. Jahrhunderts - Bestandskatalog der Sammlung Hinder|Reimers des Landes Rheinland-Pfalz* [Arnoldsche 2007 - anmeldt i *keramiske noter* 27/2008] samt delvist endnu tidligere også af Ingrid Vetter i *Keramik in Deutschland 1955-1990 · Die Sammlung Hinder|Reimers (eine Auswahl)* [Arnoldsche 1997 - anmeldt i *keramiske noter* 10/99].

Lotte Reimers, som i 1965 selv var begyndt at lave keramik, var de følgende år særdeles produktiv i eget værksted, hvad hun fortsat er, og der er kommet ret markante værker ud af ovnen gennem årene, hvor hvert enkelt stykke er blevet registreret og beskrevet, men det føltes for Lotte Reimers som en indskrænkning ikke fortsat at følge med i den keramiske udvikling samt erhverve nye keramiske værker, hvilket jo havde været en stor del af hendes liv helt tilbage fra hendes meget unge år, hvor hun indledte sit samarbejde med Hinders. Så det blev til endnu flere besøg på udstillinger i gallerier og på museer, hvorfra hun jævnligt erhvervede nye keramiske værker, som hun ofte straks videregav til betrængte museer, hvor de passede ind i samlingen eller supplerede denne.

For at institutionalisere denne del af sit virke oprettede hun i 1996 *Lotte Reimers-Stiftung zur Förderung der keramischen Kunst durch ”wissenschaftliche, publizistische, museale, galeristische und sonstige Arbeiten”*. Stiftelsens midler var dog sparsomme, så hvis stifteren ikke ofte havde tilført ekstra midler, ville aktiviteterne hurtigt være ophørt. Lotte Reimers ydede derfor jævnligt tilskud til at erhverve et ønsket værk eller til en aktivitet, som ellers ikke ville kunne være blevet til noget. Ikke alle Lotte Reimers nyerhvervelser indgik i stiftelsen, da dette ville have begrænset hendes handle-

frihed mht gaver til museer mv. Samlingen i stiftelsen har hun her i 2018 doneret til Schloss Friedenstein i Gotha, hvis samling af hertugeligt anskaffet keramik herved får et spændende supplement frem til det nutidige. Samlingen består af 300 objekter af 155 forskellige keramikere og kunstnere fra såvel Tyskland som den øvrige del af Verden.

Lotte Reimers har i flere omgange uddelt ”Preis der Lotte Reimers-Stiftung”, der er gået til Beate Kuhn 1997, Rita Ternes og Thomas Naethe 2003, Reinhold Rieckmann 2006, Enric Mestre 2010 og senest Aage Birck 2018. Alle disse keramiske kunstnere er rigt repræsenterede i samlingen.

Bogen, som er meget spændende og smukt tilrettelagt, indledes med forudsætningerne for samlingens opståen og nogle betragtninger over samlingens værker af Marlene Jochem. Dernæst et meget flot billedafsnit med fine store fotos af udvalgte værker. Endelig et afsnit med uddrag fra ferniseringsindbydelser og kataloger suppleret med kommentarer og erindringer af Lotte Reimers om udvalgte keramikere, herunder de i samlingen repræsenterede danske keramikere Aage Birck, Heidi Guthmann Birck og Per Rehfeldt.

Katalogdelen af bogen dokumenterer samlingen til fulde takket være Lotte Reimers omhyggelige katalogisering af egne og indkøbte værker. Vi får en kort karakteristik af den enkelte keramikker eller kunstner suppleret med en litteraturoversigt indeholdende væsentlige titler om den pågældende samt faktuelle oplysninger om værket som mål og proveniens. Hvert enkelt værk er gengivet, desværre kun med et lille foto. Bogen afsluttes med en ”Selected Bibliography” med henvisninger til mere generelle værker. Ja, og så selvfølgelig et navneindex, som en bog, der skal kunne anvendes som opslagsværk, bør have.

En fantastisk flot samling, som vil blive vist i sin helhed på Schloss Friedenstein i Gotha fra 29. september 2019 og frem til 26. januar 2020.

Skulle man drage sammenligninger med andre samlinger, så kan det nævnes, at Sammlung Klaus Freiberger (1929-2018) lige tilgås Die Neue Sammlung i München - en omfattende samling på mere end 2000 værker med fokus på især 10 tyske keramikere, Ingeborg og Bruno Asshoff, Antje Brüggemann, Dieter Crumbiegel, Beate Kuhn, Ursula og Karl Scheid, Tutti Veith samt Gerald og Gotlind Weigel, som alle er rigt repræsenterede. Af Klaus Freibergers 10 udvalgte keramikere indgår Tutti Veith og Gerald Weigel ikke i *Die Sammlung der Lotte Reimers-Stiftung* i Schloss Friedenstein i Gotha. At Klaus Freibergers samling er omfattende og af kvalitet ses af, at Die Neue Sammlung i 2017 kunne

lave en retrospektiv udstilling om Beate Kuhn alene baseret på samlingen med 160 af hendes værker [se boganmeldelse *Beate Kuhn – keramiske noter 46/2017*]. Samlingen indeholder bl.a. også 80 forskellige tekander af Gotlind Weigel. En samling vi nok kommer til at høre mere til i de kommende år. Klaus Freiberger, der var arkitekt, boede i øvrigt også i Deidesheim i et gammelt byhus med eget tårn i den gamle bymur. [Samlingen er publiceret af Bertel Volker i *Die Keramiksammlung Klaus Freiberger*, Krumbach 2014].

En anden kendt tysk samler, Peter Siemssen (1936-2017) i Ratzbek ved Lübeck døde i 2017 og efterlod sin fine samling på henved 1000 værker af 100 keramikere, tyske som udenlandske i *Peter Siemssen Stiftung* [Website: <http://www.peter-siemssen-stiftung.com>]. Af danske keramikere omfatter samlingen værker af Gutte Eriksen, Bente Hansen, Bo Kristiansen, Hans Munck Andersen, Alev Siesbye og Bjørn Wiinblad [Samlingen er beskrevet i *Keramik Leben · Collection Peter Siemssen Stiftung - Arnoldsche 2007 - anmeldt i keramiske noter 26/2007*].

Gunnar Jakobsen

Anmeldes i keramiske noter 49/2019

Jais Nielsen - Epos i ler. Af Christina Rauh Oxbøll og Pia Wirnfeldt (red.). Clay Keramikmuseum Danmark [Website: <http://claymuseum.dk>], Middelfart. 13.10.18. 209 s. ill. litt. noter. ib. 350 kr.

En bid af paradiset - Bjørn Wiinblad og hans tid. Af Heidi Laura. Gads Forlag [Website: www.gad.dk], København 2018. 330 s. ill. noter. register. ib. 349,95 kr.

Gitte Jungersen · Ceramic Works. By Jorunn Veiteberg and Lars Dybdahl. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 15.10.18. 144 s. ill. litt. noter. ib. 34 €.

Rose Eken Artefacts. Af Rose Eken. Booklab [Website: www.booklab.dk], Skanderborg 2018. 228 s. ill. noter. dansk og engelsk tekst. ib. oplag 500. 295 kr. Herudover 15 eksemplarer i specialproducerede boxset med et unikt keramisk kunstværk fremstillet af Rose Eken.

300 Jahre Wiener Porzellan Manufaktur/300 Years of the Vienna Porcelain Manufactory. Hg. von/Ed. by Christoph Thun-Hohenstein und Rainald Franz. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2018. 272 s. ill. litt. noter. ib. 48 €.

Medlemsarrangementer i Keramikkenes Venner

Arrangement: *Besøg hos glas- og keramiksamlerne Morten Ledet & Susette Westergaard.*
Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 25. august 2018, kl. 14.00.

Arrangement: *Værkstedbesøg hos keramikere Jac Hansen ved Ebeltoft samt Anne Fløche og Hans Vangsø ved Knebel.*

Dato: Lørdag den 6. oktober 2018.

Program: 11.00-12.30: Jac Hansen, Dråby Kirkevej 19, 8400 Ebeltoft.

Frokost: 12.45-13.30.

14.00-16.00: Anne Fløche og Hans Vangsø, Asylvej 13, 8420 Knebel.

Arrangør: Jens D. Bukh - tlf. 22 62 28 13.

Deltagertal: Maksimum 15 deltagere. Medlemmer har fortrinsret.

Pris: 60 kr. pr. person.

Tilmelding: Tilmelding er nødvendig og sker per telefon eller ved email og betaling til kassereren senest den 22. september 2018. Husk at anføre dit navn i posteringslinjen til modtageren.

Transport: Af hensyn til deltagere fra Sjælland er starttidspunktet afpasset med færgeankomst: Odden-Ebeltoft: Afg. Kl. 09.45. Ank. kl. 10.40. Hjemrejse: Aarhus-Odden: Afg: 17.45. Hvis man har brug for en plads i en bil fra København, færgen eller mellem besøgene, skal dette oplyses ved tilmeldingen. Skriv også gerne, hvis I har plads til overs i bilen, så vil vi forsøge koordinere transporten.

Jac Hansen er uddannet hos Bjørn Wiinblads keramiske værksted. Han er en keramikker med vægt på det underfundige og nogle gange næsten tegneserieagtige. Hansens keramik er glad, humoristisk og farverig. Inspirationen er ofte hentet fra eventyrverdenen. Se f.eks. denne youtube-video: <https://www.youtube.com/watch?v=KnrPnBos6U8>.

Anne Fløche er uddannet på Det Jyske Kunstakademi i Aarhus og tilhører den generation af jyske keramikere, der havde keramikeren Gutte Eriksen som lærer og blev inspireret af hendes karakteristiske lertøj. På denne baggrund dannede hun sin helt egen stil. Også *Hans Vangsø* har også taget sin uddannelse på Det Jyske Kunstakademi og fik et senere samarbejde med Gutte Eriksen, hvilket viser tydeligt slægtskab med den jyske tradition i keramikken med vægt på den robuste elegance à la moderne japansk keramik.

Arrangement: *Omvisning i Erichsens Palæ, Peschiers Gård og Danske Banks kunstsamling.*

Dato og mødetidspunkt: Torsdag den 1. november 2018, kl. 17.00.

Mødested: Danske Bank, Receptionen, Holmens Kanal 2, København.

Program: Rundvisning tager ca. 2 timer. Derefter er Danske Bank vært for et let traktement.

Arrangør: Jens D. Bukh - tlf. 22 62 28 13.

Deltagertal: Maksimum 30 deltagere. Medlemmer har fortrinsret.

Pris: 60 kr. pr. person.

Tilmelding: Tilmelding er nødvendig og sker per telefon eller ved email og betaling til kassereren senest den 15 oktober 2018. Husk at anføre dit navn i posteringslinjen til modtageren.

Kongelig hofbygmester C.F. Harsdorff opførte to pragtgårde langs Holmens Kanal i nyklassicistisk stil som private boliger for Kongelig Agent Erich Erichsen og sveitseren Pierre Peschiers. Den florisante handelsperiode i slutningen af 1700-tallet havde gjort dem rige, og de indrettede palæerne med stor luksus. Erichsens Palæ er det bedst bevarede interiør med bemalede lofter og vægge udført af den franske modearkitekt Joseph-Jacques Ramée. Omvisningen ved tidligere kurator for Danske Banks kunstsamling Adam Grandjean vil også indbefatte samlingen af nyere keramik og klassisk modernistisk maleri.

Arrangement: *Besøg hos keramiksamleren Carsten Bagge Laustsen og værkstedbesøg hos keramikker Lis Ehrenreich.*

Arrangementet er udskudt indtil videre på grund af en forestående udstilling i Det danske Hus i Paris.

Medlemsarrangementer i Keramikvens Venner (fortsat)

Arrangement: *Generalforsamling 2019.* Dagsorden ifølge vedtægterne, se www.keramikkens-venner.dk.
Dato og mødetidspunkt: Mandag den 11. marts 2019, kl. 19.30.
Mødested: Nærmere herom senere.

Arrangement: *Dansk værkstedskeramik. Foredrag ved Bodil Busk Laursen.*
Dato og mødetidspunkt: Foråret 2019. Annonceres på www.keramikkens-venner.dk og i nyhedsbrevet.
Mødested: Annonceres på www.keramikkens-venner.dk og i nyhedsbrevet.
Arrangør: Jens D. Bukh - tlf. 22 62 28 13.

Bodil Busk Lauersen, tidligere direktør for Designmuseum Danmark, forfatter til bestandskataloget *Dansk Værkstedskeramik 1950-2010 i Designmuseum Danmark*, fortæller om værkstedskeramikken, som den har udviklet sig i Danmark fra midten af det 20. århundrede frem til i dag.

Andre arrangementer: Bestyrelsen arbejder løbende med nye arrangementer, som man kan holde sig orienteret om på www.keramikkens-venner.dk, i nyhedsbrevet eller på facebook.

Keramikkens Venner og persondataloven

Keramikkens Venners kasserer vedligeholder foreningens medlemsfortegnelse, der indeholder de personoplysninger, som er nødvendige for foreningens drift og det er:

- Fulde navn (2 navne for parmedlemmer)
- Postadresse
- Emailadresse (evt. 2 emailadresser om ønsket)
- Telefonnummer (frivilligt, men praktisk i tilfælde af ændring af arrangementer)
- Forsendelsesmåde vedr. medlemsblad (email eller papirkopi per post)
- Betalingsstatus vedr. kontingent.

Oplysningerne, som ikke betragtes som "følsomme" opbevares i Betalingservice (NETS), hvor de er beskyttet af adgangskontrol og kopieres til PC for adressering af medlemsblad, nyhedsmails etc.

Foreningen videregiver ikke disse oplysninger til formål, der er foreningens drift uvedkommende.

Medlemmer har de rettigheder, persondataloven foreskriver.

De registrerede oplysninger slettes, når et medlem udmelder sig uden at have gæld til foreningen.

Bestyrelse:

Jens Drachmann Bukh, formand
Gunnar Jakobsen, næstformand
Carsten Groth, sekretær
Anker Tvermosegaard, kasserer
Helle Bovbjerg, bestyrelsesmedlem
Peter Nedergaard, suppleant
Mariko Wada, suppleant

Formand:

Jens Drachmann Bukh
Tlf 22 62 28 13
j.d.bukh@gmail.com

Sekretær:

Carsten Groth
Tlf 41 57 88 18
groth1968@gmail.com

Kasserer:

Anker Tvermosegaard
Tlf 40 53 44 55
ankertv@gmail.com
Bank: Danske Bank reg nr 1551
kontonr 9 46 17 87

www.keramikkens-venner.dk

www.facebook.com/keramikvensvenner

"keramiske noter" udgives af "Keramikkens Venner" siden 1995 og udkommer to gange årligt, henholdsvis ultimo marts og primo september.

ISSN 1603-0664

Redaktør af "keramiske noter 48/2018" er **Gunnar Jakobsen** med tak til de, der har leveret anmeldelser til dette nummer samt til Barbro Haar for gode kommentarer. Redaktionen afsluttet 18/08/18. Rev. 01/10/18.

© keramiske noter
